

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Politikos ir medijų magistrantūros programa

RŪTA RAGAIŠYTĖ

II kurso studentė

**„KAS APGINS *MUS* NUO GYVŪNŲ GYNĖJŲ?„: KRITINĖ KAILINIŲ ŽVĖRELIŲ
FERMŲ DRAUDIMO LIETUVOJE DISKURSO ANALIZĖ**
MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Asist., Dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė

Vilnius, 2026

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Ragaišytė R. „*Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?*“: *kritinė kailinių žvėrelių fermų draudimo Lietuvoje diskurso analizė*: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė I. Petronytė-Urbonavičienė. – Vilnius, 2026, 77 p.

Reikšminiai žodžiai: rūšizmas, gyvūnų priespauda, kailiniai žvėreliai, diskursas, kritinė diskurso analizė, kritinės gyvūnų studijos, kritinės gyvūnų ir medijų studijos.

Šiame darbe analizuojama kailinių žvėrelių fermų draudimo Lietuvoje atvejis, siekiant suprasti kaip kailinių žvėrelių augintojai ir juos palaikantys politikai reaguoja ir (per)konstruoja diskursą intensyvaus gyvūnų teisių judėjimų (naujųjų antagonizmų) spaudimo kontekste. Darbe remiamasi kritinių gyvūnų studijų ir kritinių gyvūnų ir medijų studijų prieigomis, kurios gyvūnų priespaudą leidžia matyti lygiagretėje su lyties, rasės, klasės engimų, kaip bendros tarpusavyje susijusios dominavimo sistemos dalį. Atlikta kritinė diskurso analizė leido identifikuoti septynias diskursyvines strategijas, kuriomis diskurso produkuotojai siekia išlaikyti netolygią galią gyvūnų atžvilgiu – natūralizacija, rūpesčio retorika, gyvūnų gynėjų ir politinių institucijų ir jų narių delegitimizacija, racionalioji kritika, grėsminimas, atsakomybės peradresavimas ir (savi)viktimizacija. Diskurse produkuojamų gyvūnų priespaudą palaikančių nuostatų spektras (antropocentrinio rūšizmo, kapitalistinės ir patriarchalinės) atskleidžia, kad net ir priėmus kailinių žvėrelių fermų draudimą egzistuoja įtampa dėl kitų gyvūnų rūšių prasminimo ir jų padėties visuomenėje, toliau siekiama palaikyti nepalankų kitų gyvūnų rūšių svarstymą.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro baigiamasis darbas „*Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?*“: *Kritinė kailinių žvėrelių fermų draudimo diskurso analizė* yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Rūta Ragaišytė

Darbe naudojami sutrumpinimai:

CAMS – kritinės gyvūnų ir medijų studijos

CAS – kritinės gyvūnų studijos

EK – Europos Komisija

ES – Europos Sąjunga

KDA – kritinė diskurso analizė

KT – Konstitucinis Teismas

LR – Lietuvos Seimas

LŽAA – Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija

STT – Specialiųjų tyrimų tarnyba

VMVT – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba

ŽUM – Žemės ūkio ministerija

Turinys

Įvadas.....	1
1. Tarpdisciplininis žvilgsnis į gyvūnų priespaudos ištakas.....	6
1.1. Rūšizmas, antropocentrizmas ir žmogaus-gyvūno dichotomija.....	7
1.2. Gyvūnų priespauda ir politinės ekonomijos perspektyva.....	10
1.3. Ekofeministinė gyvūnų priespaudos kritika.....	12
2. Galia ir gyvūnų priespaudą palaikantis diskursas.....	16
2.1. Diskursas ir galia.....	16
2.2. Diskursas kaip galios kovų laukas.....	18
2.3. Diskursyvosios gyvūnų priespaudos palaikymo strategijos.....	19
2.3.1. Natūralizacijos strategija ir rūšistinė kalba.....	19
2.3.2. Diskursinis posūkis nuo disciplininės kontrolės prie pastoracinio rūpesčio.....	22
2.3.3. Gyvūnų teisių gynėjų delegitimizavimo strategija.....	23
3. Metodologija.....	25
4. Tyrimas.....	29
4.1. Diskursyvinių strategijų telkimas reaguojant į kailinių žvėrelių fermų draudimą Lietuvoje.....	30
4.1.1. Natūralizacija.....	30
4.1.2. Rūpesčio retorika.....	33
4.1.3. Gyvūnų teisių gynėjų, politinių institucijų ir jų narių delegitimizacija.....	36
4.1.4. Racionalioji kritika.....	40
4.1.5. Grėsminimas.....	43
4.1.6. Atsakomybės peradresavimas.....	46
4.1.7. (Savi)viktimizacija.....	49
4.2. Gyvūnų priespaudą reprodukuojančių nuostatų artikuliacija diskurse.....	51
Išvados.....	54
Bibliografinių nuorodų sąrašas.....	59
Šaltinių sąrašas.....	61
Priedas Nr. 1. Diskurso veikėjai.....	66
Priedas Nr. 2. Analizės medžiagos sisteminimo ir kodavimo pavyzdys.....	67
Summary.....	68
DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA.....	70

Įvadas

Darbo aktualumas. Mąstydami apie dominavimą ir priespaudą dažniausiai galvojame taip, tarsi ji apimtų tik žmonių tarpusavio santykius lyties, rasės, etniškumo, klasės ar religijų kontekste, pro akis praleidžiant žmogaus, kaip vienos iš gyvūnų rūšies, dominavimą prieš kitas gyvūnų rūšis (angl. *non-human animal*)¹. Priespauda prieš gyvūnus yra normalizuojama mūsų kasdienėse nediskursyviose praktikose – nuo mėsos ar pieno produktų vartojimo iki odinių batų dėvėjimo. Neretai šios praktikos yra nekvestionuojamos, tapusios mūsų buities bei rutinos dalimi. Nekeliame klausimų ir kaip vienas ar kitas gyvūninės kilmės produktas pasiekia mūsų stalą ar spintą. Arran Stibbe nurodo, kad gyvūnų priespaudą esmingai lemia sąmoningas ar nesąmoningas visuomenės *sutikimas* palaikyti tai, kaip mes suvokiame gyvūną ir kaip su juo elgiamės². Būtent kalba vaidina esminį vaidmenį šio sutikimo išnaudoti kitus gyvūnus formavime ir palaikyme, todėl dominavimas diskurse arba kitų gyvūnų, kaip diskurso objektų, tam tikrų prasmių užfiksavimas, formuoja nuostatas jų atžvilgiu, ilgainiui lemiančias ir padėję visuomenėje.

Reikšminga tai, kad vis aktyviau sutikimas išnaudoti gyvūnus diskursyviai ardomas gyvūnų teisių aktyvistų ir advokacijų grupių, kurios demaskuoja nehumaniškas gyvulininkystės praktikas ir siekia įtvirtinti naujas gyvūno prasmes. Gyvūnų gerovės ir išlaisvinimo klausimai dažnai tampa viešų diskusijų ar konfliktų ašimi³. Viena vertus, neretai gyvūnų teisių aktyvistai sunkiai skinasi kelią pokyčio link⁴, o konfliktiškumas viešojoje erdvėje liudija apie egzistuojančias įtampas tarp dalies visuomenės, nepritariančios gyvūnų engimui ir suinteresuotųjų grupių – politikų, gyvulininkystės ar verslo sektorių – kurių veikla iš esmės yra grįsta gyvūnų (iš)naudojimu. Kita vertus, gyvūnų išlaisvinimo judėjimus ir advokaciją galime prasminti kaip iššūkį hegemoniniams gyvūnų priespaudą palaikantiems diskursams⁵, kurių stabilumas ima svyruoti ir kyla grėsmė būti išstumtiems į diskursinį paribį. Dėl šios priežasties suinteresuotos grupės priverstos reaguoti ir pasitelkti naujas ar sustiprinti esamas artikuliacines praktikas siekiant išlaikyti nusistovėjusius galios santykius, o tai gali apsunkinti pokyčio gyvūnų išlaisvinime siekį, jį riboti arba visai atmesti.

Aktyvus suinteresuotų grupių diskurso mobilizavimas ir pasipriešinimas pokyčiui stebimas ir kailinių žvėrelių fermų draudimo Lietuvoje atveju. Nevyriausybinių organizacijų „Tušti narvai“

¹ Arran Stibbe, „Language, Power and the Social Construction of Animals“, *Society & Animals*, 9 (2) (2001), 146. <https://www.animalsandsociety.org/wp-content/uploads/2015/11/stibbe.pdf>

² Stibbe, „Language, Power and the Social Construction of Animals“, 147.

³ Peter J. Li, „The evolving animal rights and welfare debate in China: Political and social impact analysis“ in *Animals, ethics and trade: The challenge of animal sentience*, sud. Jacky Turner, Joyce D'Selva (2006), 111-128. https://www.wellbeingintlstudiesrepository.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1054&context=acwp_awap

⁴ Paula Arcari, „(Animal) Oppression: Responding to Questions of Efficacy and (Il)Legitimacy in Animal Advocacy with a New Collective Action/Master Frame“, *Animal Studies Journal* 11(2), (2022): 69-108. <https://doi.org/10.14453/asj/v11i2.3>

⁵ Ernesto Laclau, Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. (London: New York, 2001), 122-127.

advokacijos ir grupės Seimo narių iniciatyvos dėka 2023 m. rugsėjį Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo pataisas, kuriomis nurodoma nuo 2027 m. drausti laikyti ir (ar) veisti gyvūnus kailių gavybos ar pardavimo tikslais⁶. Kitaip tariant, drausti kailinių žvėrelių ūkio šaką šalyje. Organizacijos „Tušti narvai“ paviešintas žiaurus elgesys su gyvūnais, fiksuotas Lietuvos kailių fermose⁷, tapo atspirties tašku grindžiant įstatymo pataisų poreikį. Tačiau nuo pirmųjų fermų draudimo svarstymų ir siūlymų 2021 m., įstatymo pataisų priėmimui nepritarė kailinių žvėrelių augintojai ir pataisos nepalaikantys politikai. Pasipriešinimas nuolat buvo lydimas pasisakymų žiniasklaidoje, Kailinių žvėrelių augintojų asociacijos (toliau – LŽAA) socialinio tinklo paskyroje ar Seimo salėje. Socialinėje erdvėje buvo matoma konfrontacija tarp ūkininkų, juos palaikančių politikų ir pataisos iniciatorės, organizacijos „Tušti narvai“⁸. Tiesa, ši kova tarp ūkininkų, verslininkų bei aktyvistų stebima ir daugelyje kitų pasaulio šalių. Kleiberta, Hess ir Müller pastebi grupių „už kailius“ arba „prieš kailius“ formavimąsi⁹. Lietuvos atvejis aktualus ir įdomus tuo, kad draudimas, kaip radikali politinė priemonė, tarsi žymi visiškai į paribius išstumtą ilgą laiką kailinių žvėrelių priespaudą palaikiusį diskursą šalyje. Kita vertus, tiek prieš priimant įstatymo pataisą, tiek po jos priėmimo, stebimas besitęsiantis ūkininkų ir dalies politikų pasipriešinimas ir bandymai pataisų įsigaliojimą atidėti¹⁰. Tai indikuoja ne tik siekį išlaikyti, o vėliau ir susigrąžinti hegemoniją diskurse, tačiau ir galimą žvėreliams palankaus diskurso trapumą. Atsinaujinančių artikuliacinių praktikų analizė gali padėti suprasti kaip diskurso „už kailius“ produkuotajai siekia reproprijuoti galios poziciją¹¹.

Literatūros apžvalga nurodo, kad gyvūnų priespaudos dimensija į politinę ir akademinę diskusiją įvesta sąlyginai neseniai. Peter Singer demaskavus rūšizmą (angl. *speciesism*)¹² – nematomą žmogaus rūšies dominavimą prieš kitas gyvūnų rūšis¹³, jis nutiesė kelią dabar besivystančių kritinių

⁶ Lietuvos Respublikos Seimas, *Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 10, 12 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas*, 2023 rugsėjo 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c285a5425c5811ee8e3cc6ee348ebf6d?jfwid=mkck5p33p>

⁷ Letena, „Lietuvos kailių fermų vaizdai aptariami ir užsienio žiniasklaidoje: tiesiog sukrečianti situacija“, Delfi.lt, paskelbta 2023 m. birželio 2 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.delfi.lt/letena/naujienos/lietuvas-kailiu-fermu-vaizdai-aptariami-ir-uzsienio-ziniasklaidoje-tiesiog-sukrecianti-situacija-93545543>

⁸ Gabrielė Jankienė, „Dar vienas laimėjimas gyvūnams – Seimas linkęs drausti žvėrelių žudymo dėl kailinių verslą Lietuvoje“, LRT.lt, paskelbta 2023 m. birželio 6 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2005704/dar-vienas-laimejimas-gyvunams-seimas-linkes-drausti-zvereliu-zudymo-del-kailiniu-versla-lietuvoje>

⁹ Jana M. Kleibert, Hess, M., & Mueller, F., „Sites of Contestation in Global Fur Networks“, *Geoforum* 108, (2020): 39-48. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.11.009>

¹⁰ Jūratė Skėrytė, „Pranckietis siūlo kailinių žvėrelių verslo draudimą atidėti iki 2033-ųjų“, Lrt.lt, paskelbta 2024 m. lapkričio 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2415016/pranckietis-siuolo-kailiniu-zvereliu-verslo-draudima-atideti-iki-2033-iju>; „Į Seimą grįžta iniciatyvos dėl žvėrelių fermų draudimo“, Lrt.lt, paskelbta 2025 m. rugsėjo 16 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2679077/i-seima-grizta-iniciatyvos-del-zvereliu-fermu-draudimo>

¹¹ Ernesto Laclau, Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy*.

¹² 1970 m. sąvoka „rūšizmas“ pirmą kartą pavartojo Richard D. Ryder.

¹³ Peter Singer, *Animal Liberation* (NewYork: Open Road Integrated Media, 2015), 33-34.

gyvūnų studijų (angl. *critical animal studies*, toliau – CAS)¹⁴ ir kritinių gyvūnų ir medijų studijų (angl. *critical animal and media studies*, toliau – CAMS) raidai¹⁵. Šios studijos remiasi principais, kurie skatina tyrimų tarpdiscipliniškumą; holistinį įvairių priespaudos formų, kaip vienos bendros pasaulinės dominavimo sistemos supratimą; visiško išlaisvinimo politiką (angl. *total liberation*); atsisako akademinio pseudoneutralumo pozicijos bei aktyviai remia ir analizuoja advokaciją, aktyvizmą, radikalią, dažnai kontraversišką politiką, kaip galimybę priešintis *visų* gyvūnų rūšių pavergimui¹⁶. Aktyvizmo ir advokacijos praktikos šiame akademiniame lauke suprantamos ne tik kaip geresnių sąlygų gyvūnams ar jų visapusiško išlaisvinimo siekis, bet ir kaip ginklas diskursyviai ir nediskursyviai ardyti hegemoninę priespaudą ir smurtą¹⁷. Vis tik, nors CAS ir CAMS pripažįsta gyvūnų teisių judėjimų reikšmingumą kovoje su gyvūnu išnaudojimu ir siekia demaskuoti kaip (ne)kalbinėmis praktikomis priespauda, nukreipta prieš gyvūnus, yra legitimuojama ir reprodukuojama, literatūros apžvalga rodo stoką tyrimų, kuriose būtų siekiama suprasti kaip šio reprodukavimo praktikos (per)artikuliuojamos reaguojant į gyvūnų teisių judėjimus *čia ir dabar*, metančius iššūkį gyvūnų priespaudai ir kuriančius opozicinį frontą hegemoniniam gyvūnų engimui. CAS studijų lauko tyrimai orientuojasi į maskuojamos gyvūnų priespaudos atskleidimą ir *paslėptų* galios santykių aiškinimą. Jie apima gyvūnų išnaudojimo demaskavimą tokiose srityse kaip mėsos pramonė¹⁸, pieno¹⁹, žuvų²⁰ industrija, jūrų parkai²¹, zoologijos sodai²², laboratoriniai tyrimai²³ ir atskleidžia kapitalistines, patriarchalines ar antropocentrines gyvūnų priespaudos šaknis. Taip pat nurodo, kad priespauda esti struktūrinė ir tarpusavyje susijusi, t.y. palaikanti tiek žmonių, tiek kitų gyvūnų rūšių engimą. CAMS tyrimai analizuoja gyvūnų vaizdavimą ir steigimą medijose – kine²⁴,

¹⁴ Anthony J. Nocella II, John Sorenson, Kim Socha and Atsuko Matsuoka, „The Emergence of Critical Animal Studies: The Rise of Intersectional Animal Liberation”, in *DEFINING Critical Animal Studies: An Intersectional Social Justice Approach for Liberation*, sud. John Sorenson, Atsuko Karin Matsuoka, Kim Socha, Anthony J. Nocella (2014), xxvii-xxviii. <https://www.jstor.org/stable/42982374?seq=1>

¹⁵ Almiron, N., Cole, M., & Freeman, C. P. „Critical animal and media studies: Expanding the understanding of oppression in communication research”, *European Journal of Communication* (2018), 1-14.

¹⁶ Nocella II, Sorenson, Socha and Matsuoka, „The Emergence of Critical Animal Studies”, xxvii-xxviii.

¹⁷ *Ibid*, xxiii.

¹⁸ Kimberley Ducey, “The Chicken Industrial Complex and Elite White Men: Connecting the Oppression of Humans and Other Animals” in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 1, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).

¹⁹ Jana Canavan, “Happy Cow” Welfarist Ideology and Swedish “Milk Crisis”: A Crisis of Romanticized Oppression” in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 1, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).

²⁰ Taichi Inoue, “Oceans Filled with Agony: Fish Oppression Driven by Capitalist Commodification” In *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 1, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).

²¹ Núria Almiron, “Slaves to Entertainment: Manufacturing Consent for Orcas in Captivity” in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).

²² Rob Laidlaw, “ZooBiz: The Conservation of Business?” in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).

²³ Carol Glasser, “The ABCs of Vivisection: (Nonhuman) Animals, Brutality, and Capitalism” in *Animal Oppression and Capitalism*, Vo. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).

²⁴ Erika Cudworth and Tracey Jensen, “Puppy Love? Animal Companion in the Media” in *Critical Animal and Media Studies Communication for Nonhuman Animal Advocacy*, ed. Núria Almiron, Matthew Cole, and Carrie P. Freeman (NewYork, Oxon: Routledge, 2016).

reklamose²⁵, žiniasklaidoje²⁶, moksliniame²⁷, gyvulininkystės sektoriaus diskursuose²⁸. Šie tyrimai atskleidžia, kaip galios santykiai žmogaus priespauda prieš kitas gyvūnų rūšis maskuojama ir palaikoma per diskursines praktikas ir atliepia vienus pirmųjų CAS ir CAMS krypties autorių darbus, tokių kaip Carol J. Adams, tyrinėjusios „mėsos tekstus“ – diskursyviais kalbos struktūras, normalizuojančias mėsos valgymą ir gyvūnų kūnų vartojimą, kurie nurodo, kad kalboje gyvūnai tampa ištrinami iš kalbos ir vaizdinių kaip neįvardijami referentai²⁹ ar Joan Dunayer, analizavusios kalbą tokiose srityje kaip medžioklė, sportinė žvejyba, zoologijos sodai, akvariumai, eksperimentai su gyvūnais ir galiausiai gyvulininkystė. Autorė atskleidė, kad gyvūnų priespauda palaikoma diskursyviai atsaisčius žmogų nuo kitų gyvūnų rūšių bei kuriant „mes“ ir „jie“ iliuziją. Diskursai apie gyvūnus esti persmelkti (savi)apgaulės, pasireiškiančios eufemizmais, klaidingais apibrėžimais, pasirinktų žodžių vartoseną, sintakse ar net skyryba³⁰.

Tiesa, tyrimai po truputį atkreipia dėmesį į gyvulininkystės industrijų artikuliacinių praktikų kaitą. Matthew Cole nurodo, kad adaptuodamiesi prie gyvūnų teisių judėjimų demaskuojamų žiaurumų, gyvulininkystės sektorius palaipsniui įtraukia rūpesčio gyvūnų retoriką ir gyvūnų gerovės diskursą, siekiant sušvelninti ir legitimuoti esamas išnaudojimo praktikas³¹. Švedijos mėsos industrijos diskurso atvejis rodo, kad sektorius reaguoja į gyvūnų teisių organizacijų siekius ardyti vartotojų „afektuotą nežinojimą“, t.y. sąmoningą mėsos vartojimo pasekmių nepaisymą, ir savo ruožtu jį stiprina, palaiko, kuria klaidinančius diskursus arba perima gyvūnų teisių organizacijų naratyvus, siekdami perimti ir diskurso kontrolę³². Naujausias 2025 m. tyrimas, kuriame analizuotas Ispanijos gyvulininkystės sektoriaus lobistinių organizacijų diskursas, identifikuoja „apsisukimo“ strategiją, kai dėmesys nuo gyvūnų yra perkeliamas į ūkininkus per gyvūnų nutildymą, kuris

²⁵ Cole Matthew. “Hiding and Legitimizing Oppression in “Diary Product” Advertising” in *Animal Oppression and Capitalism, Volume 1*, ed. David Nibert, (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017): 23–44.

²⁶ Carrie P. Freezman, “This Little Piggy Wnt to Press. The American News Media’s Construction of Animals in Agriculture” in *Critical Animal and Media Studies Communication for Nonhuman Animal Advocacy*, ed. Núria Almiron, Matthew Cole, and Carrie P. Freeman (NewYork, Oxon: Routledge, 2016).

²⁷ Kadri Aavik, “Nonhuman Animals as “High-Quality Protein”: Insistence on the Consumption of “Meat” and “Diary” in the Estonian Nutrition Recommendations” in *Animal Oppression and Capitalism*, Vo. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).

²⁸ Gavin Brookes and Chałupnik, M, “Hard to swallow? A critical animal studies perspective on the discursive recontextualisation of the reality of dairy farming” *Discourse & Communication*, 19(4), (2024), 613-638. <https://doi.org/10.1177/17504813241299002> (Original work published 2025)

²⁹ Carol J. Adams, *The Sexual Politics of Meat: A Feminist-Vegetarian Critical Theory*, (NewYork: The Continuum International Publishing Group, 2010), 66.

³⁰ Joan Dunayer, *Animal Equality. Language and Liberation* (Derwood, Maryland: Ryce Publishin, 2001).

³¹ Matthew Cole, „From “Animal Machines” to “Happy Meat”? Foucault’s Ideas of Disciplinary and Pastoral Power Applied to ‘Animal-Centred’ Welfare Discourse“, *Animals* 1, (2011): 83-101.

³² Birgitta Schwartz. „The animal welfare battle: The production of affected ignorance in the Swedish meat industry debate“ *Culture and Organization*, 26(1), (2020): 75-95. <https://doi.org/10.1080/14759551.2018.1513937>

eliminuoja gyvūno agentiškumą ir subjektiškumą, per ūkininko, kaip „gerojo gamintojo“ personos kūrimą ir per gyvūnų gerovės diskurso perėmimą, išvalant jį nuo etinio turinio³³.

Darbo problema kyla iš to, kad aktyvus diskursinis pasipriešinimas kailinių žvėrelių fermų draudimui gali būti suvokiamas kaip suinteresuotųjų grupių reakcija ir bandymas mobilizuoti gyvūnų priespaudą palaikančią poziciją visuomenėje, kai šiai kyla grėsmė būti išstumtai į diskursinį paribį, o dominavimą diskurse destabilizuoja gyvūnų teisių judėjimai. Kritinės gyvūnų (ir medijų) studijos šią rezistenciją leidžia įprasminti kaip siekį išlaikyti netolygią galią gyvūnų atžvilgiu. Diskursyvinės praktikos čia vaidina esminį vaidmenį šį siekį maskuojant. Vis tik, akademinėje literatūroje tik nedidelė dalis tyrimų nagrinėja kaip gyvūnų išnaudojimą reprodukuojantis diskursas artikuliuojamas intensyvaus gyvūnų teisių judėjimų spaudimo kontekste. Nors kailinių žvėrelių fermų draudimo priėmimas indikuoja, kad Seime buvo atvertas gyvūnams palankus politinių galimybių langas, pasipriešinimas siūlymui taip pat liudija, jog nuostatos apie žmogaus ir gyvūno santykį ir tai, kaip turime prasminti gyvūną visuomenės gretose nėra vieningos, ir tiek politiniame, tiek platesniame viešame diskurse išlieka fragmentuotos. Tai gali atskleisti gilesnes egzistuojančias įtampas visuomenėje bei lemti diskursinę atotrūkį tolimesniuose gyvūnų gerovės ar išlaisvinimo siekiuose. Todėl šiame darbe keliamas **probleminis klausimas** – kaip kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovai ir juos palaikantys politikai konstruoja viešąjį diskursą, reaguodami į fermų draudimą Lietuvoje, ir kokias gyvūnų priespaudą remiančias nuostatas šis diskursas reprodukuoja?

Darbo tikslas. Taikant kritinės diskurso analizės metodą išanalizuoti, kaip kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovai ir draudimo nepalaikantys politikai konstruoja viešąjį diskursą, reaguodami į fermų draudimą Lietuvoje, bei atskleisti, kokias gyvūnų priespaudą remiančias nuostatas ir galios santykius šis diskursas reprodukuoja.

Tyrimo objektu šiame darbe laikomas kailinių žvėrelių augintojų, jų atstovų ir draudimo nepalaikančių politikų diskursas kailinių žvėrelių fermų draudimo įstatymo klausimu. Darbe nėra siekiama palyginti kailinių žvėrelių ūkio šakos ir prieš draudimą pasisakančiųjų politikų artikuliacijų, nes abi grupės suprantamos kaip viena diskurso koalicija. Pagrindinis dėmesys telkiamas bendrai jos reakcijai ir galios išlaikymo strategijoms atskleisti.

Darbo uždaviniai:

1. Identifikuoti teorijoje aptinkamas gyvūnų priespaudą palaikančias ideologines nuostatas, jų ištakas bei galimas gyvūnų priespaudą reprodukuojančias diskursyvinės praktikas, kurios leis sukurti pagrindą tyrimo analizei.

³³ Estela M. Díaz, Amparo Merino, and Antonio Nuñez-Partido. „The sounds of silence: ‘Pivoting’ as a rhetorical strategy of the animal farming industry to maintain the institution of meat“ *Agriculture and Human Values*, 42(3), (2025): 2129-2150. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10460-025-10759-4>

2. Suformuoti ir pristatyti darbo tikslą įgyvendinti padėsiantį metodologinį įrankį, leisiantį tirti kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovų ir Seimo narių diskursines strategijas ir diskurse vyraujančias gyvūnų priespaudą palaikančias nuostatas.
3. Atlikti kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovų ir draudimo nepalaikančių Seimo narių diskurso analizę, siekiant suprast, kaip konstruojamas viešasis diskursas apie kailinių žvėrelių fermų draudimą bei kokias gyvūnų priespaudą remiančias nuostatas ir galios santykius diskursas reprodukuoja.

Magistro darbą sudaro keturios dalys. Pirmoje dalyje remiantis kritinių gyvūnų (ir medijų) studijų teorinėmis priemonėmis ir siekiant suprasti galimų gyvūnų priespaudą palaikančių nuostatų spektrą, pristatomos tarpdisciplininis žvilgsnis į gyvūnų priespaudos ideologines ištakas. Antroje dalyje aptariamas diskurso ir galios sąryšis bei diskurso kaip galios kovų lauko samprata; identifikuojamos galimos diskursyvinės gyvūnų priespaudą palaikančios strategijos. Trečioje – pristatoma tyrimo metodologija, kurią sudaro trumpas nagrinėjamo atvejo pristatymas, tyrimo duomenų atrankos aprašymas bei suformuotas kritinės diskurso analizės metodo įrankio pristatymas. Ketvirtoje dalyje pristatoma diskurso analizė ir jos rezultatai – identifiкуotos septynios diskursyvinės strategijos ir vyraujančių nuostatų spektras. Galiausiai pristatomos tyrimo išvados ir rekomendacijos ateities tyrimams.

1. Tarpdisciplininis žvilgsnis į gyvūnų priespaudos ištakas

Šiame darbe, siekiant identifiкуoti galimų gyvūnų priespaudą (šiuo atveju kailinių žvėrelių) palaikančių nuostatų spektrą, remiamasi tarpdisciplininėmis CAS bei CAMS priemonėmis. Nuostatų lygmuo reikšmingas nes veikia kaip tarpinė grandis tarp konkrečių diskursinių praktikų ir struktūrinių galios santykių, todėl jų identifiкуavimas leistų suprasti kokiomis ideologinėmis prielaidomis siekiama išlaikyti gyvūnų priespaudą. Tarpdisciplininis žvilgsnis į gyvūnų engimą leidžia apimti tokias perspektyvas, pavyzdžiui politinė ekonomija ar patriarchyto kritika, kurios anksčiau nebuvo įtrauktos į gyvūnų tyrimų lauką bei suteikia prieigą gyvūnų priespaudą matyti lygiagretyje su lyties, rasės, klasės ar kitų grupių engimu, kaip vienos bendresnės ir tarpusavyje susijusios dominavimo sistemos dalį³⁴. Šiame skyriuje bus apžvelgiamos teorinės gyvūnų priespaudos ištakos per žmogaus-gyvūno dichotomiją palaikančių ideologinių nuostatų aiškinimą, politinės ekonomijos bei ekofeministinį žvilgsnį į gyvūnų priespaudą. Darbe gyvūnų priespauda suprantama kaip netolygus galios sutelkimas ir panaudojimas prieš gyvūnus kaip *engiamąją grupę*³⁵.

³⁴ Steve Best, „The Rise of Critical Animal Studies: Putting Theory into Action and Animal Liberation into Higher Education“ *Journal for Critical Animal Studies* 7, No. 1 (2009): 24-25.

³⁵ David Alan Nibert, *Animal Rights/Human Rights: Entanglements of Oppression and Liberation* (Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2002), 6-7.

1.1. Rūšizmas, antropocentrizmas ir žmogaus-gyvūno dichotomija

Vienas esminių kritinių gyvūnų studijų principų esti prieiga dekonstruoti socialiai sukurtas binarines opozicijas tarp žmogaus ir kitų gyvūnų rūšių³⁶, kurios kuria prielaidas žmogaus, kaip gyvūnų rūšies, dominavimui prieš kitas. Šiame poskyryje apžvelgiamas žmogaus-gyvūno dichotomiją ir hierarchiją reprodukuojantis rūšizmas (angl. *speciesism*) ir jį lydintis antropocentrizmas (angl. *anthropocentrism*).

Peter Singer teigia, kad lygus moralinis svarstymas, t.y. *lygybės samprata*, anksčiau taikyta (ir neretai vis dar taikomas) tik žmonių gretoms, turėtų būti taikoma *kiekvienai būtybei*, t.y. visų rūšių individams, ir pirmiausia turi būti grindžiama moraline principine nuostata, kad kiekvienos būtybės interesai turi būti vertinami lygiai taip pat, kaip ir kitų būtybių panašūs interesai, nepriklausomai nuo esamo statuso ar pasiekimų³⁷. Remdamasis mintimi, kad neturime kelti klausimo ar gyvūnai gali samprotauti, o veikiau turime klausti ar jie gali *kentėti*, gebėjimą kentėti Singer įvardija kaip pakankamą sąlygą tam, kad galėtume teigti, jog būtybė turi interesus – bent jau minimalųjį – nepatirti kančios³⁸. Būtent šališkumą, kai pirmenybė teikiama savo rūšies interesams nuvertinant kitų rūšių interesus (įskaitant interesą nepatirti kančios) Singer įvardija kaip **rūšizmą**. Rūšizmo neologizmas esmingai keičia gyvūnų ir žmonių priespaudos santykį, t.y. sugretina ir prilygina gyvūnų engimą rasizmui ir seksizmui. Singer pabrėžia, kad toks juslios būtybės interesų nuvertinimas vien todėl, kad ji nepriklauso „privilegiuotai“ rūšiai, yra tiek pat iracionalus, kaip ir priespauda dėl lyties ar rasės³⁹.

Oscar Horta apibrėžimas plečia rūšizmo sampratą, nes leidžia ją suprasti ir kaip *savo (ir) ar kitų rūšių* palankesnę vertinimą (privilegijos suteikimą) kitų rūšių atžvilgiu. Horta rūšizmą apibūdina kaip „nepagrįstai nepalankų svarstymą ar traktavimą tų, kurie nėra klasifikuojami kaip priklausantys vienai ar kelioms konkrečioms rūšims“⁴⁰. Nepagrįstas čia reiškia, kad pa(s)iteisinimas, kuriuo ginama rūšizmo pozicija, yra moraliai neįtikinamas⁴¹. Kitaip tariant, rūšizmas nusako bet kokią rūšinę diskriminaciją⁴², nepaisant to, kuri rūšis yra privilegiuojama (pavyzdžiui, privilegiuojame kates, bet ne kiaules).

Tačiau Singer ir Horta rūšizmo, kaip dominuojančios ideologijos, nukreiptos prieš gyvūnus, apibrėžimai patys savaime nepaaiškina vyraujančios žmogaus-gyvūno dichotomijos. Adam Weitzenfeld and Melanie Joy jį kildina iš antropocentrinės orientacijos, kuri formuoja žmogų kaip žinojimo, veikimo, vertės centrą. **Antropocentrizmas** esti įsitikinimų sistema, kuri skatina

³⁶ Best, „The Rise of Critical Animal Studies“, 25.

³⁷ Peter Singer, *Animal Liberation* (New York: Open Road Integrated Media, 2015), 33-34.

³⁸ *Ibid*, 36.

³⁹ *Ibid*, 35.

⁴⁰ Oscar Horta, „What is Speciesism?“, *Journal of Agricultural and Environmental Ethics* 23, No. 3, (2010), 244. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10806-009-9205-2>

⁴¹ Moraliai įtikinamu galėtume vadinti tam tikrus būtinumus, kurių rūšiai reikia dėl, pavyzdžiui, biologinių, fiziologinių ypatumų (kitokie temperatūros, socialumo, mitybos poreikiai ir t.t.).

⁴² Oscar Horta taip pat siūlo nepagrįstai nepalankiam svarstymui naudoti alternatyvų terminą – diskriminacija.

privilegiuoti žmones bei tuos, kurie yra artimi „žmogiškumui“. „Kaip ideologija, antropocentrizmas palaiko žmogiškos egzistencijos centriškumą ir pirmenybę, marginalizuodamas ir subordinuodamas nežmogiškas perspektyvas, interesus ir būtybes“⁴³. Taigi, antropocentristinis žvilgsnis leidžia brėžti skirtį tarp savęs, kaip žmogaus, ir kito žmogiškumu nepasižyminčio individo.

Viena vertus, kaip teigia, Weitzenfeld ir Joy, tam tikras antropocentriškumas yra natūralus ir iš dalies neišvengiamas, nes „būdami žmonėmis pasaulį suvokiame per žmogiško kūno ir pažinimo ribas“⁴⁴. Vis tik, skirčiai tarp žmogaus ir kitų gyvūnų nustatyti ir įvertinti yra būtina „žmogaus“, „žmogiškumo“ bei „žmonijos“ sąvokos, kurios yra nuolat kuriamos ir socialiai konstruojamos kaip matas šiam vertinimui. Giorgio Agamben šį politinį-kultūrinį „žmogaus“ konstravimo procesą įvardija „antropologine mašina“, kuri nuolat perbraižo ribas tarp žmogaus ir gyvūno, tačiau nuolat juos priešina⁴⁵. Šias ribas palaiko tokios prielaidos kaip žmogaus išskirtinumas dėl kalbos, proto ar sąmonės, gebėjimo savarankiškai spręsti, iš jų kylantis orumas⁴⁶. Žmogus suvokiamas tarsi atsaistytas nuo gyvūnų (*lot. Animalia*) karalystės. Tačiau pasak Agamben, šios prielaidos esti politiniai, istoriniai konstruktai. Pavyzdžiui, kalba, iš tiesų nėra įgimta, natūrali žmogaus „duotybė“. Tai veikiau istorinis kūrinys, kurio negalima tinkamai priskirti nei žmogui, nei gyvūnui⁴⁷, nes yra įgyjamas socialinių sąveikų metu.

Nors šios fiktyvias žmogaus-gyvūno dichotomijos ištakas galime atsekti iki ikikrikščioniško laikotarpio ir senovės graikų mąstytojų (pavyzdžiui Aristotelio, kuris gamtos tvarką suvokė kaip hierarchiją, kurios viršuje yra turintys daugiau proto)⁴⁸, Weitzenfeld ir Joy teigimu, antropocentrizmas galėjo sustiprėti tik su humanistinės minties tradicija, kuri ideologiškai priešino žmogaus ir gyvūno būtį ir privilegijavo žmogaus sąmonę, suteikusią žmonijai hierarchinę viršenybę kitų rūšių individų atžvilgiu. Laikantis šios tradicijos, visoms kitoms nei žmogus būtybėms, neturinčioms gebėjimo savarankiškai spręsti, o kartu ir orumo, kurį galima būtų pažeisti, nepriklauso moralinė pagarba. Jos esti tik tam tikras gamtos, esančios žemiau už žmoniją, pagrindas žmogaus laisvėms, vertybėms ir potencialui reikštis⁴⁹. Kitaip tariant, kitos būtybės egzistuoja tik kaip žmonių egzistencinių ir saviraiškos poreikių tenkinimo įrankis.

⁴³ Adam Weitzenfeld and Melanie Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism in Critical Animal Theory“, in *Defining Critical Animal Studies. An Intersectional Social Justice Approach for Liberation*, ed. Nocella et al. (New York: Peter Lang Verlag, 2014), 3.

https://www.academia.edu/6086062/An_Overview_of_Anthropocentrism_Humanism_and_Speciesism_in_Critical_Animal_Theory

⁴⁴ *Ibid.*, 2.

⁴⁵ Giorgio Agamben, *The Open: Man and Animal* (Stanford: Stanford University Press, 2004), 36.

⁴⁶ Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“, 5.

⁴⁷ Agamben, *The Open: Man and Animal*, 36.

⁴⁸ Singer, *Animal Liberation*, 273-276.

⁴⁹ Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“, 6-7.

Tiek Horta, tiek Weitzenfeld ir Joy sutinka, kad toks primygtinis antropocentrinės žmogaus-gyvūno dichotomijos ir hierarchijos laikymasis esti rūšizmas⁵⁰, tačiau ne visas rūšizmas yra antropocentrinis, todėl Horta linkusi jį skirstyti į *antropocentrinį rūšizmą*⁵¹ – nepalankų traktavimą ir vertinimą tų, kurie nėra žmogaus rūšies nariai (arba jais nelaikomi)⁵² ir *neantropocentrinį rūšizmą*, kai interesų pirmenybė nelygiavertiškai teikiama kitoms nei žmogus juslioms būtybėms kitų rūšių individų atžvilgiu (kaip jau minėtas netolygus katės, bet ne kiaulės interesų paisymas)⁵³.

Svarbu tai, kad rūšizmas, nėra įgimtų nuostatų rinkinys, o „tarprūšinių neteisybių visuma, išsidėsčiusi materialiose institucijose, diskursiniuose režimuose ir įkūnytuose afektuose“⁵⁴. Šis apibrėžimas nurodo, kad rūšizmas yra reprodukuojamas veikiant trims sluoksniams. *Materialinės institucijų kompleksas* čia suprantamas kaip politinės ir ekonominės struktūros įgyvendinančios rūšistinių gyvūnų išnaudojimą. *Diskursyvinės praktikos*, tokios kaip kultūriniai naratyvai ir mitai, kasdienė bei medijų kalba legitimuoja materialinių institucijų nediskursyvinės praktikas. *Įkūnyti afektai*, tai emociniai patyrimai susiformuojantys kasdienių socializacinėms praktikoms susiliejančioms su gyvūnų išnaudojimo praktikomis (pavyzdžiui, vakarienės metu mėsą valgantys šeimos nariai nevalingai šiai praktikai priskiria tokius jausmus kaip bendrystė ir džiaugsmas, tad mėsos valgymas yra tapatinamas su intymia, jungiančia šeimynine socializacija). Ši trisluoksnė sistema giliai, tiek kūniškai (per tiesioginį valgymo veiksmą, arba šio darbo rėmuose – per kailio vilkėjimo veiksmą), tiek emociniu lygmeniu, natūralizuoja gyvūnų išnaudojimą⁵⁵. Šiame darbe pagrindinis dėmesys skiriamas būtent diskursinių praktikų atskleidimui.

Apibendrinant, šiame darbe rūšizmas suprantamas kaip ideologinė sistema palaikanti rūšinę gyvūnų priespaudą, kai jiems nėra teikiama moralinė pagarba, nelygiai svarstomi jų interesai ir poreikiai pirmenybę teikiant kitų privilegijuojamų rūšių interesams. Antropocentrinės nuostatos sudaro ideologinį pagrindą privilegijuojama rūšimi įtvirtinti būtent žmogų ir įgalina jo dominavimą kitų rūšių atžvilgiu. Žmogaus-gyvūno binarumas tokiu būdu ne tik atspindi, bet ir palaiko netolygų gyvūnų traktavimą, nes esti reprodukuojamas ne tik nusakant tai, ką laikome „gyvūnu“, bet daugiausia per nuolatinį apibrėžimą ir konstravimą to, ką vadiname „žmogumi“.

⁵⁰ Horta, „What is Speciesism?“, Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“.

⁵¹ Horta, „What is Speciesism?“, 261.

⁵² *Ibid*, 258.

⁵³ Catia Faria and Eze Paez, „Anthropocentrism and Speciesism: Conceptual and Normative Issues“ *Revista de Bioética y Derecho*, 32, (2014), 101. <https://www.redalyc.org/pdf/783/78339735009.pdf>

⁵⁴ Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“, 27.

⁵⁵ *Ibid*, 28.

1.2. Gyvūnų priespaulda ir politinės ekonomijos perspektyva

David Nibert nurodo, kad gyvūnų priespaulda (įskaitant žmonių rūšį) esti motyvuojama pirmiausia ekonominių interesų, o šie interesai stiprėjo kartu su kapitalizmo raida.⁵⁶ Nibert kritikuoja Singer individualistinį priespaudos aiškinimą. Jo teigimu, moralinės nuostatos iš esmės priklauso nuo socialinių ir ekonominių struktūrų⁵⁷, todėl norėdami suprasti ir išardyti priespaudos „mašiną“, turime ją suvokti kaip ekonominę sistemą. Nibert pateikia adaptuotą priespaudos teoriją (angl. *theory of oppression*), kuri pasitarnauja sisteminio gyvūnų išnaudojimo supratimui ir nagrinėjimui⁵⁸. Jis pateikia tris priespaudos palaikymo dedamuosius – (1) *ekonominis išnaudojimas*, (2) *netolygi galia* ir (3) *ideologinė kontrolė*. Autorius kapitalizmą kildina iš gyvūnų, kaip pirmosios „nuosavybės“, prisijaukinimo ir pavergimo, todėl *ekonominis jų išnaudojimas* esti bene seniausia priespaudos raiška. Gyvūno, kaip privačios nuosavybės steigimas, ardo jo, kaip savarankiško individo tapatybę, ir stiprina sukurta priklausomybę nuo žmogaus. Kapitalizmas skatina gyvūną suvokti kaip „gyvą kapitalą“⁵⁹. Pats žodis „kapitalas“ kilęs iš lotynų kalbos žodžio „caput“, reiškiančio „galvijo galva“ ir žyminčio prijaukintus galvijas, kaip vieną pirmųjų ankstyvųjų nuosavybės ir nelygybės formų⁶⁰. Atkreipdama dėmesį į visapusišką gyvūno panaudojimą (ir išnaudojimą) kapitalistinėje santvarkoje Barbara Noske nurodo, kad „dabartinis kapitalizmas linkęs pašalinti viską gyvūne, kas negali būti padaryta produktyviu. Gyvūnas yra modifikuojamas taip, kad atitiktų gamybos sistemą“⁶¹. Antra, *netolygi galia*, kurią žmonija yra sukaupusi prieš gyvūnus leidžia juos eksploatuoti, kontroliuoti, kurti tam įrankius (fermos, skerdimo įranga, perdirbimo mašinos ir kt.). Didžiausią galią čia sukaupusi valstybė, kuri turėdama politinę galią gali formuoti priespaudą įstatyminiu lygmeniu. *Ideologinė kontrolė* leidžia racionalizuoti, natūralizuoti ir reprodukuoti pavergimą bei palaikyti nebylų visuomenės „sutikimą“ pirmiesiems dviem sistemos dedamiesiems⁶². Nibert pabrėžia, kad įvairūs šios sistemos aspektai tarpusavyje priklausomi ir veikia vienu metu, tačiau pirminę ir lemiamą reikšmę kapitalistinėje visuomenėje čia turi materialiniai ir ekonominiai interesai⁶³.

John Sanbonmatsu teigimu, nors rūšizmas egzistuoja kur kas ilgiau, nei kapitalistinė santvarka, tačiau būtent kapitalistinių santykių išsivystymas sukūrė sąlygas masiškam gyvūnų išnaudojimui, dėl savo priešiško nežmogiškai gyvybei⁶⁴. Vis tik, Weitzenfeld ir Joy nurodo atvirkštinį priežastinį

⁵⁶ Nibert, *Animal Rights/Human Rights*, 15.

⁵⁷ *Ibid*, 10.

⁵⁸ Nibert, *Animal Rights/Human Rights*, 14.

⁵⁹ Bob Torres, *Making a Killing : The Political Economy of Animal Rights*, (Oakland, Edinburgh, West Virginia: AK Press, 2007), 38.

⁶⁰ John Sanbonmatsu, „Capitalism and Speciesism“ in *Animal Oppression and Capitalism Vol 2*, ed. David Nibert (Santa Barbara: Praeger, 2017), 4.

⁶¹ Barbara Noske, *Beyond Boundaries. Humans and Animals* (Montreal, New York, London: Black Rose Books, 1997), 20.

⁶² *Ibid*, 13.

⁶³ *Ibid*, 14.

⁶⁴ John Sanbonmatsu, „Capitalism and Speciesism“, 3.

ryši ir teigia, kad „rūšizmas nėra priespaudos šaltinis, o *simptomas*, slypintis hierarchiniuose materialiuose santykiuose, kur galia ir kapitalas – finansinis, socialinis, kultūrinis ir dvasinis – kaupiami išnaudojant gyvūnus“⁶⁵. Taigi, šiandieninę gyvūnų priespaudą galima suprasti ne kaip kapitalizmo sustiprinamą, o jo kuriamą ir palaikomą.

Sanbonmatsu nurodo, kad *reifikacija*, t.y. kultūrinis procesas egzistuojantis kapitalistiniuose santykiuose, sukuria negebėjimą atkirti subjektus nuo objektų ir atvirkščiai⁶⁶. Šis procesas suteikia sąlygas gyvūnus steigti ir suvokti kaip *mainomąsias prekes*. Viena vertus, prekė tenkina mūsų poreikius. Kita vertus, Sanbonmatsu pabrėžia, kad pats poreikis esti kapitalizmo produktas, t.y. ne vartojimas lemia gamybą, o gamyba formuoja vartojimą⁶⁷. Kitaip tariant, kapitalizme prekės gaminamos ne tam, kad būtų naudojamos, o tam, kad būtų parduotos rinkoje, o tai taikytina ir gyvūnų išnaudojimui – ūkininkai augina gyvūnus ne tam, kad visuomenė būtų aprūpinta maistu ar apranga, o tam, kad jų produkciją parduotų⁶⁸. Remdamasis marksistine prieiga, Bob Torres nurodo, kad esminė problema esti ta, kad kapitalistinė mainų sistema kuria iliuziją, jog prekė turi „vertę“ savaime (dažniausiai pinigine). Mainų sistema linkusi paslėpti prekės gamybos procesą, atskirti ją nuo produkto, o kartu ir nuo vartotojo. Taip yra panaikinama kiekvienos prekės „kilmės istorija“ – gamybinių jėgų ir santykių priešistorė⁶⁹, o tai turi didelės reikšmės tam, kaip vartotojas supranta prekės kilmę ir joje slypintį gyvūnų išnaudojimą⁷⁰. Kitaip tariant, kapitalizmas ištrina prekės etinį ir ekologinį dėmenį.

Noske, remdamasi Karlo Markso apibrėžtu *susvetimėjimo konceptu*, kuriuo jis aiškino žmogaus susvetimėjimą nuo (1) produkto, (2) gamybinės veiklos, (3) kitų žmonių ir (4) rūšinio gyvenimo, pastebi, kad kapitalizme gyvūnai taip pat yra *deanimalizuoti* (nužmoginimo atitikmuo) ir susvetimėję. Gyvūnai pirmiausia atskiriami nuo savo pačių produktų, kurie dažniausiai yra jų palikuoniai arba nuo jų pačių kūno dalių. Susvetimėjimas, atskyrimas nuo gamybinės veiklos esti tai, kad tiek pats gyvūno kūnas, tiek kūno funkcijos yra pasisavintos ir panaudotos vienai konkrečiai paskirčiai, taip gyvūną atskiriant nuo visumos, kuri jis yra. Kaip nurodo Noske, tai tapatu darbo pasidalijimui ir suskaidymui žmonių gretose. Susvetimėjimas nuo kitų gyvūnų pasireiškia gyvūnų atskyrimu nuo savo gentainių narvų, gardų sistemomis, t.y. jų pačių būrių išskaidymu, nepaliekant socializacijos laisvės ir galimybių. Susvetimėjimas nuo rūšinės gyvybės – tai prarasta galimybė gyventi pilnavertį gyvenimą, tokį, koks jis būdingas pagal gyvūno biologinę, natūralią prigimtį.⁷¹ Visa ši susvetimėjimo ir deanimalizacijos kontrolė leidžia gyvūną reprodukuoti ne tik kaip prekę, bet ir kaip darbo klasę.

⁶⁵ Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“, 27.

⁶⁶ Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“, 17-24.

⁶⁷ *Ibid*, 6.

⁶⁸ Sanbonmatsu, „Capitalism and Speciesism“, 5.

⁶⁹ Torres, *Making a Killing*, 32.

⁷⁰ *Ibid*, 33.

⁷¹ Noske, *Beyond Boundaries*, 18-21.

Tačiau esmingiausia skirtis tarp gyvūnų ir žmonių rūšies darbo klasės esti tai, kad gyvūnai šioje struktūroje dirba neatlygintinai, be pertraukų ir dažniausiai ne tik gamina, bet ir patys tampa prekėmis netekdami gyvybės. Kaip pastebi Noske, gyvūnų gyvenimo laikas yra paverčiamas jų „darbo laiku“⁷² – nuolatine savigamyba. Kitaip tariant, kapitalizmas gyvūnus įtvirtina kaip prekes, kurios pačios save gamina.

Šio darbo kontekste svarbu ir tai, kad nors didžiausią išnaudojimą gyvūnai patiria dideliuose intensyvaus ūkininkavimo kompleksuose, gyvūno, kaip pelno šaltinio statusas nekinta ir mažuose ūkiuose bei kitose industrijose (zoologijos soduose, laboratorijose ir kt.). Gyvūnas čia vis tiek suvokiamas kaip mainų objektas, tai, kas turi virsti verte. Šia prasme ūkininkavimo intensyvumas ir mastas nepakeičia santykio tarp žmogaus ir gyvūno. Jis išlieka paremtas komerciniu išnaudojimu⁷³.

Apibendrinant, kalbėdami apie gyvūnų spaudą, neišvengiamai kalbame ir apie kapitalizmą, kaip šią spaudą palaikančią ekonominę ir ideologinę santvarką. Vyraujant kapitalistinėms nuostatoms, gyvūnas steigiamas trimis rėmais: kaip nuosavybė, niekada nepailstanti darbo klasė ir save patį gaminanti prekė, kurios išnaudojimą slepia egzistuojanti mainų sistema. Tai leidžia normalizuoti gyvūnų išnaudojimą, legitimuoti jį kaip normatyvinę ir neišvengiamą kapitalistinės santvarkos dalį.

1.3. Ekofeministinė gyvūnų spaudos kritika

Remiantis ekofeministine prielaida, gyvūnų ir moterų spauda yra tarpusavyje glaudžiai susijusi dėl bendro šaltinio – patriarchalinės kultūros. Ekofeministinė kritika nurodo, kad antropocentristinio pasaulio suvokimo demaskavimas ir keitimas yra nepakankamas norint paaiškinti ir įveikti moterų bei gyvosios gamtos pavergimą, nes esti tarsi „lyčiai aklas“ ir neadresuoja gilesnių, esminių spaudos ištakų – vyrų dominuojamos socialinių santykių ir vertybių sistemos⁷⁴.

Kaip minėta pirmajame darbo poskyryje, antropocentrizmui ir žmogaus-gyvūno dichotomijai palaikyti nepaprastai svarbiu dėmeniu esti „žmogaus“ ir „žmogiškumo“ sąvokos, kurios nėra pastovios, o veikiau socialiai (per)konstruojamos. Weitzenfeld and Joy teigimu, „žmogaus“ sąvoka selektyviai apibrėžiama remiantis kūniškumo ir kultūros forma, kuri atspindi būtent vyrų elito grupės savivoką ir priešpriešinama tiems, kuriuos ši grupė valdo ir laiko „kitais“, pavyzdžiui moterims, kitomis gyvūnų rūšims ar asmenims su negalia⁷⁵. Per šią prizmę, antropocentrizmas persipina su hegemoninėmis vyrus privilegijuojančiomis praktikomis – *androcentrizmu*⁷⁶. Janis Birkeland teigimu, apšvieta formavo nuo emocijų ir intuicijos atskirtą „maskulinišką“ proto sampratą,

⁷² Noske, *Beyond Boundaries*, 17.

⁷³ Sanbonmatsu, „Capitalism and Speciesism“, 9.

⁷⁴ Janis Birkeland, „Ecofeminism: Linking Theory and Practice“ in *Ecofeminism*, ed. Greta Gaard (Temple University Press, 1993), 15.

⁷⁵ Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“, 9.

⁷⁶ *Ibid*, 10.

išaukštino su vyriškuoju „aš“ sietinus autonomijos ir individualizmo idealus bei „vyriškas“ vertybes⁷⁷. Tai autorius įvardija „androcentrine prielaida“, kuri natūralizuoja „vyriškąją“ žmogaus prigimtį ir konstruoja žmoniją kaip iš prigimties racionalią, agresyvią, konkurencingą⁷⁸. Kaip pažymi Val Plumwood, androcentrizmo prielaidos, paprastai nelaikomos ideologinėmis, nes šis modelis priimamas kaip žmogiškumo norma, tuo tarpu „moteriškumas“ vertinamas kaip nuokrypis⁷⁹. Tai lemia, kad hierarchinėje priespaudos piramidės viršūnėje esti ne tiesiog „žmogus“, tačiau turtingi, industrinėse visuomenėse gyvenantys, technologiškai ir ekonomiškai pažengę vyrai, dominuojantys prieš pavergtuosius – silpnuosius, pažeidžiamus moteris, gyvūnus ir „neišsivysčiusią“ gamtą. Ekofeminizmas šią sistemą vadina patriarchatu – ideologija, kurios pagrindas yra „aš prieš kitą“ savasties samprata⁸⁰. Taigi, ekofeministinis žvilgsnis į seksizmą ir rūšizmą kritikuoja ne „žmogaus“ priešinimą „gyvūnui“, o „vyro“ priešinimą „kitiems“.

Moterys ir moteriškumas patriarchalinėse kultūrose suvokiamas kaip artimesni žemei ir gamtai ir atvirkščiai – gamta ir jos dalimi esantys gyvūnai siejami su „moteriškumu“⁸¹. Šiuo principu tiek gamta, tiek moterys atsiduria kitoje hierarchinio dualizmo (vyrai/kiti) pusėje, kaip mažiau protingi, mažiau civilizuoti, kūniški, emocionalūs ir instinktyvūs simboliniai vienetai. Kitaip tariant, pasyvioji, instrumentinė pusė, kurią Plumwood įvardija „fonu“. Fonizavimas (angl. *backgroundning*) esti bene pagrindinė moterų, gyvūnų ir gamtos neigimo forma, juos suvokiant kaip savaime suprantamą, nematomą foną, suteikiantį pagrindą dominuojančiai grupei veikti ir save atkurti⁸². Lori Gruen papildo, kad „moteris“ ir „gyvūnas“ atlieka tą pačią simbolinę funkciją – esti paklusnus ir pasyvus „kitas“, tarnaujantis ir konstruojamas būti „vartojamu“, tam, kad palaikytų vyro dominavimą⁸³.

Ekofeministė Carol J. Adams aptartas teorines prielaidas pritaiko analizuodama mėsos vartojimo praktikas ir jos sąsajas su moterų priespauda. Mėsos vartojimą autorė laiko pagrindiniu ir žiauriausiu gyvūnų išnaudojimo būdu ir teigia, kad seksualinis, dažniausiai į moteris nukreiptas smurtas, ir mėsos valgymas yra bendra, tarpusavyje susijusi priespauda, kylanti iš patriarchalinių nuostatų. Adams nurodo, kad mėsos valgymas, kuris reikalauja gyvūnų engimo ir žudymo, istoriškai ir kultūriškai tapatinamas su vyriška veikla, o pati mėsa – vyrišku maistu, nes mėsos vartojimo praktika esti politiniu, simboliniu aktu, per kurį vyras patvirtina savo vyriškumą⁸⁴. Tuo tarpu moterims, patriarchalinėje kultūroje priskiriamoms žemesnei klasei, dažniau tenka augalinis maistas,

⁷⁷ Birkeland, „Ecofeminism: Linking Theory and Practice“, 24-25.

⁷⁸ Birkeland, „Ecofeminism: Linking Theory and Practice“, 25.

⁷⁹ Val Plumwood, *Feminism And The Mastery Of Nature* (London: Routledge, 1993). 23.

⁸⁰ Greta Gaard, „Living Interconnections with Animals and Nature“ in *Ecofeminism*, ed. Greta Gaard (Temple University Press, 1993), 2.

⁸¹ Birkeland, „Ecofeminism: Linking Theory and Practice“, 24-25.

⁸² Plumwood, *Feminism And The Mastery Of Nature*, 21-22.

⁸³ Lori Gruen, „Dismantling Oppression: An Analysis of the Connection Between Women and Animals“ in *Ecofeminism*, ed. Greta Gaard (Temple University Press, 1993), 61.

⁸⁴ Carol J. Adams, *The Sexual Politics of Meat: A Feminist-Vegetarian Critical Theory* (New York, London: Continuum, 2010), 57.

o vyrai atsisakantieji mėsos laikomi „moteriškais“. Taigi mėsos vartojimą autorė sieja ne tik klasinio engimo, bet ir (o gal pirmiausia) lyties priespauda⁸⁵. Tiesioginė lyties priespauda yra perkeliama ir išnaudojant moteriškos lyties gyvūnus (pateles) dėl pieno produktų ar kiaušinių, kuriuos Adams įvardija *feminizuotu baltymu*. Patelė pavergžiama tik dėl jo reprodukcinės sistemos, o jos kūnas tampa pagrindiniu gyvulinės kilmės produktų gamybos įrankiu⁸⁶.

Tačiau smurtą prieš moteris ir gyvūnus, pasak autorės, esmingai sieja persidengiančių, bet neįvardijamų referentų (angl. *absent referent*) struktūra, kuria moterys ir gyvūnai pašalinami iš mūsų kultūros ir vaizdinių. Persidengimas neretai įvyksta seksualinį smurtą prieš moteris susiejant su gyvūnų skerdimo vaizdiniais, o gyvūnų žudymo ir vartojimo vaizdinius konstruojant per moteriškus, erotinius motyvus⁸⁷. Gilesniam šio moters ir gyvūno pašalinimo supratimui autorė siūlo *objektifikacijos – fragmentacijos – vartojimo* ciklą: sudaiktinta gyva būtybė patampa tik objektu, kurį galima skaidyti ir išardyti į tam tikras dalis (dažniausiai kūno ar funkcines) ir galiausiai tiesiogiai (pavyzdžiui, mėsą) ar netiesiogiai (pavyzdžiui, moters vaizdinius per medijas) vartoti. „Vartojimas yra priespaudos įgyvendinimo kulminacija – valios ir atskiro tapatumo sunaikinimas“⁸⁸.

Remiantis Adams ciklu, fragmentacijos etapas esminis ir kailių vartojimo praktikoje, nes kailis, kaip ir mėsa, tampa tik fragmentu, atsietą dalimi to, kas nėra suvokiama kaip gyva būtybė. Julia Emberley nurodo, kad kailis gali tapti atskiru simboliniu vienetu ir paviršiumi, jungiančiu tiek lyties, tiek rasės, tiek rūšies priespaudas⁸⁹ ir palaiko libidinę (geismo) ekonomiką⁹⁰. Nors autorė nėra ekofeministinio lauko atstovė, ji teigia, kad kailio kultūra yra susieta su jį dėvinčios moters vaizdinio santykiu ir į ją nukreiptu vyrišku fetišistiniu žvilgsniu, per kurį yra atkuriamas vyro dominavimas. Šis atkūrimas vyksta per vizualinį malonumą ir vyriškąjį žvilgsnį į buržuazinę moterį su kailiu. Malonumas kylantis iš žvilgsnio ir kontrolės per atstumą esti moters valdymo instrumentu, palaikančiu patriarchalinę galią⁹¹. Kaip ir Adams aptariamos mėsos reprezentacijos, taip ir kailio ir moters junginys tampa estetizuotu, erotizuotu vaizdiniu ir iš esmės išstumia gyvūno kančios prasmes. Tačiau Emberley nurodo, kad „kailiais apsirengusi moteris, kurios „natūrali“ būseną yra pasyvus moteriškas bejėgiškumas, virsta sadistine ir despotiška figūra, galios ir dominavimo agente“, kuri neretai savo galia prilygsta vyrui ar netgi jį valdo⁹². Autorės teigimu, būtent toks fiktyvios galios vaizdinys yra ne tik būdas buržuazinei moteriai kompensuoti realios galios trūkumą, tačiau taip pat esti tik įrankiu vyrui pažaboti patriarchalinės konkurencijos baimę (t.y. būti dominuojamam „kitų“ vyrų), ir perkelti savo silpnumą į moters figūrą. Tokiu būdu maskuliniška tapatybė nebyliai

⁸⁵ Adams, *The Sexual Politics of Meat*, 48.

⁸⁶ Adams, *The Sexual Politics of Meat*, 112.

⁸⁷ Adams, *The Sexual Politics of Meat*, 67.

⁸⁸ *Ibid*, 73.

⁸⁹ Julia Emberley, *The Cultural Politics Of Fur*, (NewYork: Cornell University Press, 1997), 91-92.

⁹⁰ *Ibid*, 4.

⁹¹ *Ibid*, 76-77.

⁹² *Ibid*, 81.

apsaugoma steigiant, kad vyras gali būti dominuojamas tik moters vaizdinio, bet ne kito vyro⁹³. Taigi, atsiremiant į Plumwood fonizavimą ir Adams išskirtą ciklą, kailis ir moters kūnas – abu objektifikuojami ir fragmentuojami – sąveikoje tampa geismo, vyriškumo įtvirtinimo ir galios lauku. Emberley ir Adams įžvalgos taip pat leidžia teigti, kad švelnumu, lytėjimo ir žvilgsnio malonumu įkrauti kailiniai užgožia gyvūnų ir moterų priespaudą ir išnaudojimą, patiriamą šiuos kailinius gaminant ir dėvint.

Taigi, ekofeministinis žvilgsnis suteikia prieigą gyvūnų priespaudą matyti kaip gilesnių vartojimo praktikų pasekmę, kildinimą iš androcentristinio žiūros taško ir palaikomą patriarchalinės kultūros ir joje vyraujančių nuostatų, reprodukuojančių moteris ir gyvūnus kaip pasyviuosius, foninius „kitus“. Tiek mėsos, tiek kailio vartojimas šiame kontekste esti simboline, natūralizuota praktika vyriškojo dominavimo atkūrimui ir palaikymui.

Apibendrinant šį skyrių, CAS ir CAMS prieiga leidžia gyvūnų priespaudą (šio darbo rėmuose – kailinių žvėrelių) suprasti kaip susipynusią ir daugiasluoksnę, kuriai reikalingas tarpdisciplininis žiūros kampas. Akademinės literatūros analizė leidžia iškisti antropocentrinio rūšizmo, kapitalistinių ir patriarchalinių nuostatų spektrą, kaip palaikančią ir reprodukuojančią gyvūnų išnaudojimą. Antropocentrinio rūšizmo nuostatų vyravimas palaiko žmogaus-gyvūno dichotomiją ir žmogaus dominavimą, hierarchinėje priespaudos schemeje gyvūnus steigiant kaip mažiau išsivysčiusius ir nevertus moralinės pagarbos bei lygybės. Tačiau viena pati binarinė perspektyva tarsi nepakankama. Ekofeministinė prieiga patį binarumą skatina matyti ne kaip „žmogaus-gyvūno“, o kaip „vyrai-kiti“ skirtį, pabrėžiant, kad gyvūnų priespauda yra platesnės patriarchalinės sistemos dalis, kurioje gyvūnai (kartu ir moterys, bei kitos pažeidžiamos grupės) suvokiami kaip „fonas“ būtent vyriškojo dominavimo atkūrimui. Atsispiriant į šio darbo tiriamąjį atvejį, viena vertus, galima daryti prielaidą, kad užmojis panaikinti kailio gamybą ir vartojimą iš dalies kelia grėsmę pažeisti ne tik ekonominį pasipelnymo šaltinį, bet ir (o gal pirmiausia) sugriauti tiek diskursyviai, tiek nediskursyviomis praktikomis užmaskuotus lyties imperatyvus. Kita vertus, kapitalistinės nuostatos, esti ne ką mažiau svarbios, nes reprodukuoja ne tik žmonių, bet ir kitų rūšių gyvūnų išnaudojimą. Šiuo požiūriu deanimalizuoti gyvūnai „eksplotuojami“ kaip nuosavybė, kaip darbo klasė ir kaip pati save gaminanti prekė, maskuojant jų pavergimą gamybiniuose santykiuose ir maksimuojamas išnaudojimo praktikas ekonominės galios tikslais. Identifikuotų nuostatų tinklėlis šiame darbe bus naudojamas kaip analitinis rėmas siekiant suprasti kokias nuostatas reprodukuoja kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovai ir juos palaikantys politikai, priešindamiesi siūlomam fermų draudimui.

⁹³ *Ibid*, 87-89.

2. Galia ir gyvūnų priespaudą palaikantis diskursas

Šiame darbe remiamasi poststruktūralistine prieiga, todėl diskursas suprantamas kaip esminė praktika steigti tam tikras gyvūnų reprezentacijas ir reprodukuoti jų išnaudojimą palaikančias, pirmame darbo skyriuje identifikuotas, ideologines nuostatas. Kritinis žvilgsnis į diskursą, kaip socialinę praktiką, neišvengiamai ieško dominavimo ir galios apraiškų⁹⁴, todėl antrame darbo skyriuje siekiama atskleisti kalbos, kaip socialinės praktikos, ir galios santykį. Skyriuje į diskursą pažvelgiama ir kaip į galimą prasmų kovos lauką, o tai suteikia galimybę įprasminti kailinių žvėrelių fermų draudimo atvejį kaip diskursyvinę kovą. Taip pat, darbu siekiama išsiaiškinti ne tik kokios nuostatos vyrauja, tačiau ir *kaip* kailininkai ir politikai konstruoja į paribius spraudžiamą diskursą ir šias nuostatas reprodukuoja, todėl siekiant suformuoti analitinį tinklėlį tolimesnei diskurso analizei, skyriuje išskiriamos akademinėje literatūroje aptinkamos diskursyvinės strategijos, kuriomis siekiama išlaikyti galios poziciją.

2.1. Diskursas ir galia

Norman Fairclough nurodo, kad diskursas esti socialinė praktika, kuri ne tik reprezentuoja pasaulį, tačiau kartu organizuoja ir konstruoja prasmes. Diskursas, kaip socialinė praktika liudija ir dialektinį ryšį tarp diskurso ir socialinės struktūros. Šis ryšys esti abipusis, t.y. socialinės struktūros gali formuoti ar riboti diskursą per institucijų, esamų socialinių santykių, normų lygmenis, tačiau tuo pačiu diskursas yra socialiai konstitutyvus – formuojantis (1) socialines tapatybes, (2) socialinius santykius ir (3) mūsų žinojimo ir tikėjimo sistemas⁹⁵.

Aiškindamas diskurso ir galios santykį, Fairclough pažymi, kad galia dažnai veikia per ideologinį kalbos veikimą⁹⁶. Šiuo požiūriu, diskursas svarbus ir kaip politinė bei ideologinė praktika, kuri viena vertus, palaiko ir keičia galios santykius, kita vertus natūralizuoja, palaiko ir transformuoja, tai kaip mes suvokiame pasaulį⁹⁷. Ideologija čia suprantama kaip realybę reikšminanti konstrukcija, kuri tiesiogiai įsprausta į diskursinių praktikų formas ir tokiu būdu prisideda prie dominavimo santykių kūrimo. Pasak autoriaus, diskursinėse praktikose įterptos ideologijos esti veiksmingiausios tada, kai jos tampa natūralizuotos ir savaime suprantamos. Čia Fairclough remiasi Antonio Gramsci hegemoninės galios, kaip pavaldžių grupių *sutikimo*, forma, t.y. galia įgyjama per visuotinį sutikimą tų, į kuriuos ši galia yra nukreipta⁹⁸.

Vis tik, kalbėdami apie galią ir dominavimą nukreiptą į *kitas nei žmogus* gyvūnų rūšis, susiduriame su hegemoninio *sutikimo neįmanomumu*. Kitaip tariant, gyvūnai niekada nesutinka ir

⁹⁴ Norman Fairclough, *Discourse and social change*, (Cambridge: Polity Press, 1992), 86.

⁹⁵ *Ibid*, 64.

⁹⁶ Norman Fairclough, *Norman Language and Power* (NewYork: Longman, 1989), 2.

⁹⁷ Fairclough, *Discourse and social change*, 67.

⁹⁸ *Ibid*, 87.

negali sutikti su savo išnaudojimu, nes nėra ideologiniai subjektai. Arran Stibbe pabrėžia, kad viena pagrindinių diskurso apie gyvūnus ypatybė esti ta, kad gyvūnai nėra savo socialinio konstravimo per kalbą dalyviai. Gyvūnai taip pat negali sutikti su savo išnaudojimu, nes neturi ir negali turėti ideologiškai suformuotos „klaidingos sąmonės“⁹⁹, todėl gyvūnų atveju galia yra prievartinė ir priklauso nuo daugumos *žmonių* sutikimo, kurie pritaria engimui vartodami gyvūnus ar gyvūninės kilmės produktus. Būtent kalba atlieka pagrindinį vaidmenį šio sutikimo formavime, o būdai, kuriais gyvūnai yra socialiai konstruojami lemia tai, kaip juos suvokia žmonių visuomenė¹⁰⁰.

Teun A. van Dijk galią supranta ir kaip *diskurso kontrolę*, kuri lemia jo prieigą – kas gali dalyvauti komunikaciniuose įvykiuose, diskurso produkcijoje, kada ar kaip¹⁰¹. Gyvūnai esti pažeidžiamiausia engiamoji grupė ir todėl, kad jie neturi ir negali turėti šios prieigos, taip pat nėra pajėgūs perimti diskurso kontrolės. Todėl, čia dar didesnę svarbą įgyja autoriaus išskirta galia kaip *proto kontrolė*, nukreipta į visuomenę, kuri, kaip Stibbe pažymėjo, gali suteikti sutikimą gyvūnų engimui. Proto kontrolė formuoja mūsų mąstymą – žinias, nuomones, ir požiūrius, tačiau kartu netiesiogiai veikia ir mūsų veiksmus¹⁰², todėl diskursyviai suformuotos žinių sistemos kuria ne tik gyvūnų reprezentacijas bet ir veikia mūsų poelgius su gyvūnais.

Van Dijk pabrėžia, kad tiesioginis ryšys tarp diskurso bei galios neegzistuoja, nes proto kontrolė veikia per kogniciją¹⁰³ – per individo mentalinius modelius (angl. *mental models*), kurie apibrėžia subjektyvių kalbos ar teksto, o taip pat ir komunikacinės situacijos supratimą ir interpretaciją¹⁰⁴. Kitaip tariant, diskursas pirmiausia turi būti internalizuojamas, įtvirtintas mūsų mąstyme. Individualūs mentaliniai modeliai gali būti veikiami diskursų struktūrų, tokių kaip leksika, metaforos, argumentai¹⁰⁵, ir atitinkamai formuoti bendrą socialinę kogniciją (angl. *social cognition*) – grupinius mąstymo modelius, žinias, vertybes ir požiūrius. Savo ruožtu ideologija taip pat gali būti suprantama kaip socialinė kognicija, sukurta diskursyvinių praktikų ir jų palaikoma¹⁰⁶. Kognicijos aspektas taip pat leidžia paaiškinti, kad galios veikimas nėra tik „nuleistas iš viršaus“. Hegemonija ir sutikimas čia veikia būtent per primestų mąstymo modelių internalizavimą, todėl nuolat „gaminama“ per mūsų kasdienes komunikacinius įvykius, t.y. kiekvienas tampame jos reprodukovimo įrankiu.

Taigi, Fairclough ir van Dijk teorinės prieigos leidžia kalbą suprasti ne kaip neutralią, o kaip manipuliatyvią ir tikrovę steigiančią. Diskursas formuoja mūsų mąstymą, bendras žinojimo sistemas

⁹⁹ Stibbe, „Language, Power and the Social Construction of Animals“, 146.

¹⁰⁰ Arran Stibbe, *Animals Erased. Discourse, Ecology, and Reconnection with the Natural World* (Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press, 2012), 19-21.

¹⁰¹ Teun A. van Dijk, *Discourse and Power* (Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan 2008), 10.

¹⁰² *Ibid*, 9.

¹⁰³ *Ibid*, 16.

¹⁰⁴ Teun A. van Dijk, „Discourse and Manipulation“, *Discourse & Society* 17, No. 3 (2006), 367.

¹⁰⁵ Teun A. van Dijk, „Critical Discourse Analysis“ in *The Handbook of Discourse Analysis*, ed. Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, Deborah Schiffrin (Chichester: John Wiley & Sons, 2015), 472.

¹⁰⁶ van Dijk, *Discourse and Power*, 34.

ir tokiu būdu palaiko visuotinio „sutikimo“ išnaudoti gyvūnus tęstinumą. Tačiau diskursą verta prasminti ne tik kaip galios reproduktivimo praktiką, bet ir galios kovų lauką¹⁰⁷. Ši diskurso samprata aptariame sekančiame poskyryje.

2.2. Diskursas kaip galios kovų laukas

Šio darbo tyrimo objektas esti hegemoninį būvį prarandantis ir į paribius spraudžiamas diskursas, todėl diskursas suprantamas kaip kintantis. Diskurso praktikas apibūdindamas kaip politines ir ideologines, Fairclough nurodo ir tai, kad diskursas iš esmės yra galios kovos vieta ir pačios galios kovos objektas. Įvairūs diskursai gali būti politiškai ar ideologiškai „įkrauti“, o tai reiškia, kad ir „perkrauti“¹⁰⁸. Kitaip tariant, diskursas tam tikra prasme yra dinamiškas ir gali būti perartikuluojamas – savyje įtelpinti kitas, naujas reikšmes.

Ernesto Laclau ir Chantal Mouffe diskurso teorija taip pat diskursą prasmina, kaip nepastovų lauką, sudarytą iš daugybės prasmų, kurios gali būti fiksuotos momentiška ir vėl perartikuluojamos. Autoriai plečia poststruktūralistinę mintį ir priešingai nei Fairclough nurodo, kad socialinė realybė neegzistuoja pati savaime, ji nėra įspausta į materialias struktūras, nes diskursas pats konstruoja šias struktūras, socialinių tapatybių, santykių prasmes¹⁰⁹. Ši diskursyvi konstrukcija visada esti dinamiška, nes prasmės niekada nėra statiškos dėl nuolat vyraujančių *socialinių antagonizmų*¹¹⁰. Socialiniai antagonizmai suprantami kaip reikšmės konfliktai, išplėskiantys visuomenei nesutariant dėl sąvokos, idėjos ar kito reikšminamo objekto ar reiškinio tapatybės. Svarbu tai, kad antagonizmai kyla ne todėl, kad egzistuoja reali, objektyvi opozicija, tačiau dėl to, kad tapatybės ir prasmės esti atviros neužbaigtumui¹¹¹. Tai lemia nuolatinį diskurso lauko kaitą ir politinį konfliktiškumą – jame prasmės esti nuolat perartikuluojamos vienas kitam priešingų ir konkuruojančių (antagonistinių) diskursų, siekiant socialiniam pasauliui įtvirtinti trokšamas konflikto objekto prames ir užtvirtinti jas kaip dominuojančias. Hegemonija, kurią Laclau ir Mouffe teorijoje įvardija kaip laikinus reikšmių įtvirtinamus tam tikros tapatybės ar objekto prasmės kūrimu, nėra ir negali būti „užrakinta“¹¹², nes antagonistinis diskursas, talpinantis priešingas to paties diskurso kovos objekto reikšmes artikuliuojančias praktikomis gali perimti hegemoninę poziciją.

Remiantis Laclau ir Mouffe, judėjimai už gyvūnų gerovę, teises ir išlaisvinimą gali būti suprantami kaip naujieji antagonizmai, pasižymintys greitu socialiniu konfliktiškumu. Šie naujieji antagonizmai formuojasi kai ilgai palaikyti pavaldumo santykiai (pavyzdžiui tarp vyrų ir moterų, tačiau tapačiai ir tarp žmonių ir gyvūnų) imami perartikuluoti kaip priespauda. Kita vertus, naujieji

¹⁰⁷ Fairclough, *Discourse and social change*, 66.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 66-67.

¹⁰⁹ Laclau and Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy*, 96.

¹¹⁰ Laclau and Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy*, 122-127.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² *Ibid.*, xii.

antagonizmai formuojasi ir kai tam tikros naujos socialinės transformacijos (pavyzdžiui, kapitalizmas) sukuria naujas pavaldumo formas ir naują nelygybę, o subjekto pozicija (šiuo atveju gyvūno) tampa antagonizmo vieta. Vienu ir kitu antagonizmo formavimosi atveju veikia ekvivalentiškumo poslinkis – tai, prasmų vienijimo procesas, kai socialinės ar politinės pozicijos suvokiamos, kaip turinčios bendrą šaltinį, pavyzdžiui, dominavimo sistemą¹¹³. Šis teorinis aspektas taip pat atliepia, ir kartu paaiškina, kritinių gyvūnų studijų principą, palaikantį holistinį žvilgsnį įvairių priespaudos formų kaip bendros pasaulinės dominavimo sistemos supratimą. Tačiau svarbiausia esti tai, kad naujojo antagonizmo artikuliavimas iš esmės kuria diskursyvų įtrūkį ir formuoja opozicinį flangą natūralizuotoms, fiksuotoms prasmėms diskurse kvestionuoti. Kartu tai steigia abipusiškai konfliktinę „mes“ prieš „kitą“ poziciją. Tokia prieiga leidžia įprasminti kailinių žvėrelių fermų draudimo diskursą kaip ypač antagonistinį ir prisotinamą naujų artikuliacinių praktikų fiksuotų prasmų hegemonijai perimti ar jai išlaikyti.

Taigi, diskursą galime suprasti ir kaip nesutarimų, konfliktų lauką, kuriame siekiama įtvirtinti trokšamas tapatybių reikšmes, o kailinių žvėrelių fermų draudimo atvejį kaip diskursyvią kovą dėl antagonistinių prasmų įtvirtinimo. Diskurso nepastovumas ir perartikuliavimo galimybės suteikia prieigą kailinių žvėrelių fermų draudimo nepalaikantį frontą analizuoti kaip naujojo antagonizmo į diskurso paribius spraudžiamą ir persiartikuluoti bandantį diskursą. Todėl darbe dėmesys skiriamas būtent artikuliacinėms praktikoms, kuriomis siekiama išsaugoti destabilizuotą ir ardą hegemonijos kontrolę.

2.3. Diskursyvos gyvūnų priespaudos palaikymo strategijos

Šiame darbo poskyryje pateikiamos literatūroje aprinkamos artikuliacinės praktikos, kuriomis per kalbą reprodukuojamos gyvūnų priespaudą palaikančios nuostatos ir galimos diskursyvinės strategijos, kuriomis reaguojama į opozicinio diskurso spaudimą siekiant išlaikyti galios poziciją: natūralizacijos, pastoracinės kalbos ir gyvūnų teisių gynėjų delegitimizavimo.

2.3.1. Natūralizacijos strategija ir rūšistinė kalba

Naratyvų lygmuo. Melanie Joy demaskuodama *karnizmą* (angl. *carnism*) – rūšizmo subideologiją, kuri legitimuoja tam tikrų gyvūnų išnaudojimą *maisto* tikslais skaidant juos į „valgomų“ ir „nevalgomų“ kategorijas – suteikia prieigą paaiškinti kaip diskursyviai natūralizuojamas ir kailių gavybai auginamų gyvūnų išnaudojimas¹¹⁴. Šis sugretinimas šiame darbe argumentuojamas tuo, kad abi mėsos ir kailių vartojimo praktikos reikalauja masinio gyvūno žudymo,

¹¹³ Laclau and Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy*, 159.

¹¹⁴ Lotte Suveri, „Plants are living too” The Diverse Carnism of Fur Farming Discourses in Finland”, (Magistro darbas, University of Turku, 2016). <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/130809/SuveriLotte.pdf?sequence=2>

gyvūnai apibrėžiami per aiškias jų išnaudojimo sritis – maistas ir apranga (pavyzdžiui, neretai naudojami tą pabrėžiantys epitetai – „mėsiniai galvijai“, „kailiniai žvėreliai“¹¹⁵).

Joy nurodo, kad karnizmą, kaip smurtinę ideologiją (angl. *violent ideology*), naratyviniame lygmenyje legitimuoja ir palaiko trys „N“ mitai – normalu (angl. *normal*), natūralu (angl. *natural*) ir būtina (angl. *necessary*) – maskuojantys prieštaravimus pasakojimuose ir pasitelkiantys faktų slopinimą. Remiantis mitais mėsos valgymas, arba šiuo atveju kailio dėvėjimas yra **normalu** dėl socialiai ir kultūriškai priimtų (primestų) *normų*, kurios neretai tampa nuorodomis, kaip turime elgtis. Diskursyviai primestos normos, dėl kurių elgesys reikšminamas kaip *įprastas* ar *vedinas tradicijų*, palaiko gyvūnų priespaudą kuriančio elgesio ilgalaikiškumą ir daro jį rečiau kvestionuojamą, lengviau pateisinamą¹¹⁶.

Natūralu mitas atsiremia į istorijos, biologijos dėmenis, grindžiant, kad tam tikros praktikos kildinamos „iš senųjų laikų“ arba yra „natūralios“. Joy atkreipia dėmesį, kad tai kas „natūralu“, ne visada pateisinama, todėl nuostatos konstruojamos remiantis mokslo, teisės, ar religijos disciplinomis. Galiausiai nuostatos laikomos atitinkančiomis gamtos dėsnius, evoliuciškai nulemtos ir nepajudinamos, kitaip tariant „suteikia ideologijai (*bio*)loginį pagrindą“¹¹⁷. Čia reikšmingas ir mokslinio pagrįstumo steigiamas, artikuluojamas kaip „faktai“, „įrodymai“, „biologinės taisyklės“, „mokslinės žinios“, o žmogaus ir gyvūno santykis kaip evoliuciškai nulemtas „plėšrūno ir grobio“¹¹⁸.

Būtinumo mitas savyje talpina ne tik išlikimo naratyvus, pavyzdžiui, kad mėsos vartojimas yra būtina žmogaus mitybos dedamoji, bet ir ekonominius, kurie gyvulininkystę ir žvėrininkystę pozicionuoja kaip ypatingos ekonominės svarbos industrijas, į kurias kėsiantis grėsmė suvokiama ne tik individo, bet ir visuomeniniu, nacionaliniu lygmeniu¹¹⁹. Čia ūkininkavimas steigiamas kaip praktika, kuri patenkina pasaulinę paklausą žmonių populiacijai, todėl gyvūnų produkcijos plėtra ir intensyvumas yra būtinas siekiant patenkinti esminiu žmonių poreikius¹²⁰.

Weitzenfeld and Joy pastebi, kad mitai neretai palaiko visas ideologines sistemas, tačiau šie pateisinimai karnistinėje sistemoje pastiprina ne tik žmogaus-gyvūno hierarchinį pobūdį, bet ir priešinasi opoziciniu laikomam veganizmui¹²¹. Tai svarbu, nes kritinių gyvūnų studijų atstovai vegetarizmą ir veganizmą laiko esminėmis praktikomis ardyti gyvūnų išnaudojimą, todėl karnistinės sistemos palaikomi mitai taikomi kaip gynybiniai argumentai veganizmo „grėsmės“ akivaizdoje.

¹¹⁵ Nors šiame darbe palaikoma antirūšistinė pozicija, epitetas „kailiniai žvėreliai“ dėl jo gausaus vartojimo viešoje erdvėje sprendžiant kailių gavybai auginamų gyvūnų fermų draudimą, naudojamas ir šiame darbe.

¹¹⁶ Melanie Joy, *Why We Love Dogs, Eat Pigs, and Wear Cows*, (Newburyport: Red Wheel/Weiser, 2010), in chapter „Eating Meat Is Normal“.

¹¹⁷ Joy, *Why We Love Dogs*, in chapter „Eating Meat Is Natural“.

¹¹⁸ Stibbe, *Animals Erased*, 26.

¹¹⁹ Joy, *Why We Love Dogs*, in chapter „Eating Meat Is Necessary“.

¹²⁰ Mukhtar Muhammad, Jessica E. Stokes, Lisa Morgans, Louise Manning. “The Social Construction of Narratives and Arguments in Animal Welfare Discourse and Debate”. *Animals*, 12 (2022), 5. <https://doi.org/10.3390/ani12192582>

¹²¹ Weitzenfeld and Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism“, 30.

Kaip minėta ankstesniame skyriuje, mėsos vartojimas esti glaudžiai susijęs su vyriškumo steigimu ir reproduktivumu¹²², todėl veganizmas gali būti suvokiamas ir kaip grėsmė ne tik nusistovėjusiems mitybos įpročiams, bet ir vyriškai tapatybei, atimanti galimybę ją simboliškai atkurti.

Lingvistinis lygmuo. Lingvistiniame lygmenyje gyvūno išnaudojimą palaikančios nuostatos artikuliuojamos objektifikacijos, deindividualizacijos bei dichotomizacijos kalbinėmis strategijomis¹²³. **Objektifikacija** atliepia pirmąjį Adams išskirto *objektifikacijos – fragmentacijos – vartojimo* ciklo dėmenį, kai gyvūnas ir jo kūnas pašalinami iš kalbos, maskuojami kalbinėmis metaforomis ar vaizdiniais ir tampa *nejvardijamais referentais*¹²⁴. Objektifikacija esti tiek gyvo, tiek jau negyvo gyvūno steigimas kaip *daikto*: kiaulė tampa kiauliena, jautis – jautiena, višta – vištiena. Po skerdimo gyvūno kūnas toliau fragmentuojamas: „mėsa“, „nugarinė“, „kumpis“, „kailis“. Gyvūnai taip pat steigiami kaip „vienetai“, „ištekčiai“, „produkcija“, „partija“ ar „prieaugis“¹²⁵, todėl objektifikacija persipina su *komodifikacija* – gyvūnų kaip prekių steigimu, liudijančiu apie kapitalistinių nuostatų palaikymą.

Deindividualizacija kalbiniame lygmenyje esti gyvūno, kaip abstrakcijos steigimas. Industriniai gyvūnai nuasmeninami, žymimi numeriais, o ne vardais, matomi tik per grupinę tapatybę – „avių banda“, „galvijų laukas“, „kailiniai žvėreliai“. Kitaip tariant, iš kalbos ištrinamas kiekvieno jų individualumas.

Dichotomizacija Joy įvardija kalbinį gyvūnų skirstymą į kategorijas, pavyzdžiui „valgomas“ ar „nevalgomas“, „dėvimas“ ar „nedėvimas“, ir atkreipia dėmesį į „įkrautas“ etiketes, kuriomis apibūdiname kitus gyvūnus, ir kalbines *metaforas*, kuriomis apibūdiname žmones, taip palaikydami išankstinį nusistatymą prieš tam tikras gyvūnų rūšis, pavyzdžiui, „mielas šuo“, „kenkėjas“, ar „elgiasi kaip kiaulė“. Tačiau Joan Dunayer nurodo, kad tapačiai svarbi dichotomizacija kalbiškai skirianti žmogų ir kitus gyvūnus į „mes“ ir „jie“ kategorijas: žmogus esti turintis „intelektą“, gyvūnai – „instinktus“; žmogui priskiriama „motiniška meilė“ gyvūnams keičiama į „motinišką instinktą“; „meilės“ ir „prisirišimo“ jausmai keičiami į „poravimąsi“; žmogus „valgo“, tuo tarpu gyvūnas „ėda“¹²⁶. Tai diskursyviai palaiko antropocentristines nuostatas ir žmogaus-gyvūno binarumą.

Stibbe pažymi, kad visa kalbinė sistema prisideda prie gyvūnų priespaudos normalizavimo. Tai ne tik žodžiai, bet ir skyryba, sintaksė. Jis taip pat išskiria **nominalizaciją**¹²⁷, kaip būdą paslėpti engėjų, t.y. žmonių vaidmenį, pavyzdžiui, gyvūnų sužalojimui artikuliuojamine tik neįvardijant referento, bet ir kas juos sukėlė, atsakomybė išsklaidoma nenurodant sprendimo priėmėjų ar vykdytojų. Kitaip tariant svarbu žvelgti ne tik į tai, kas pasakoma, bet ir tai, ką renkamosi nutylėti.

¹²² Adams, *The Sexual Politics of Meat*, 57.

¹²³ Joy, *Why We Love Dogs, Eat Pigs, and Wear Cows*, in chapter „The Cognitive Trio“.

¹²⁴ Adams, *The Sexual Politics of Meat*, 73.

¹²⁵ Stibbe, *Animals Erased*, 25.

¹²⁶ Dunayer, *Animal Equality. Language and Liberation*, 21-43.

¹²⁷ Stibbe, *Animals Erased*, 29.

2.3.2. Diskursinis posūkis nuo disciplininės kontrolės prie pastoracinio rūpesčio

Analizuojant į paribius spraudžiamą diskursą, šiame darbe svarbu ne tik tai, kaip kalboje legitimuojama ir pateisinama priespauda, tačiau ir tai, kokios naujos artikuliacinės praktikos pasitelkiamos reaguojant į aktyviai veikiančius opozicinius diskursus erdvėje. Remiantis Matthew Cole, jau kurį laiką vyksta pokytis diskursą keičiant iš disciplininę vadžią gyvūnų atžvilgiu steigiančio į pastoracinę kalbą, grindžiamą gyvūnų rūpesčiu. Pasak Cole, tai esti reakcija į naujuosius antagonizmus – augančias aktyvistų, gynėjų ir mokslininkų pastangas demaskuoti disciplininio gyvūnų laikymo ir auginimo žiaurumus¹²⁸. Autorius remiasi Michelio Foucault *disciplininės ir pastoracinės* valdžios koncepcijomis, kurios leidžia išvelgti diskursinį pokytį nuo „gyvūno kaip mašinos“, link „į gyvūną orientuoto“ gerovės posūkio. Disciplininė valdžia, vis dar giliai įsišaknijusi kalboje, gyvūnus steigia kaip „paklusnius kūnus“, kuriems svarbus „produktyvumas“, „reprodukcija“, „kokybė“, o juos seka ir nediskursyvinės praktikos – erdvinė kontrolė, modifikacijos (snapų, uodegų, ragų karpymas), selektyvus veisimas, taip pat ir prievartinis apvaisinimas.

Tačiau reaguodamas į opozicinį spaudimą, diskursas adaptuojasi, įtraukiant naujas, rūpesčio diskurso artikuliacines praktikas: dėmesį gyvūno fizinei ir psichinei sveikatai, jų gyvenimo sąlygoms, kartu vartotojui suteikiama nauja rolė – vartotojas esti moralusis gerovės užtikrinimo prižiūrėtojas. Vis tik, Cole nurodo, kad etinis ir moralinis poslinkis nesukuria realaus pokyčio, o veikiau atliepia pastoracinę „ganytojo-kaimenės“ valdžios formą, kurioje „ganytojas“ turi moralinę pareigą rūpintis kaimene, tačiau mainais, kaimenė *savanoriškai paklūsta* „ganytojui“. Kitaip tariant, išnaudojimo santykiai nėra panaikinami, tik modifikuojami juos sušvelninant. „Laimingų vištų laimingi kiaušiniai“ ir panašaus pobūdžio etiketės skirtos vartotojams, sustiprina gyvūnų priespaudos normalizavimą, nes „laimingo“ gyvūno vaizdinys „išnaudojimą daro mažiau matomą ir sunkiau pažeidžiamą etinės kritikos“¹²⁹. Lingvistiniame lygmenyje pastoracinę kalbą liudija semantiniai **eufemizmai**, kurie padeda švelninti ar paslėpti tikrovę, dažniausiai stambių ūkių ir fermų: gyvūnų nužudymas keičiamas „eutanazija“, „utilizacija“, „perdirbimas“, „apdorojimas“, „populiacijos valdymas“; narvai pakeičiami į „aptvarus“, „uždaro laikymo sistema“¹³⁰. Dunayer nurodo, kad tapachiai ir pasirinkimas vartoti „šeimos ūkis“ užuot vartojant „fermą“ ar „gamybos ūkis“, maskuoja realią ūkio veiklą ir ją legitimuoja¹³¹.

„Ganytojo-kaimenės“ diskursinį poslinkį atliepia Díaz, Merino ir Nuñez-Partido išskirta *apsukimo* retorinė strategija, kuria dėmesys nuo gyvūnų yra telkiamas į „gerą ūkininką“ (*iškėlimas*) ir „gero ūkininkavimo“ (*ištuštinimas*) praktikas¹³². *Iškėlimo* (angl. *amplifying*) retoriniu žingsniu

¹²⁸ Cole, „From “Animal Machines” to “Happy Meat”? Foucault’s Ideas“.

¹²⁹ *Ibid*, 96.

¹³⁰ Dunayer, *Animal Equality*, 21-43; Stibbe, *Animals Erased*, 27.

¹³¹ Dunayer, *Animal Equality*, 125.

¹³² Díaz, Merino and Nuñez-Partido. „The sounds of silence“, 2129-2150.

ūkininkai pristatomi kaip atsakingi globėjai, moraliniai nacionalinės tapatybės, bendruomeninio ir kultūrinio tęstinumo sergėtojai. Pasitelkiant kaimo gyvenimo arba šeimos ūkio vaizdinius kuriama idealizuota ūkininkavimo vizija. *Ištuštinimas* (angl. *hollowing*) implikuoja, kad gyvulininkystės sektorius, nors ir aktyviai įtraukia gyvūnų gerovės diskursą ir akcentuoja gerovės standartus, tarsi išvalo gyvūnų gerovės sąvoką nuo išorinių etinių ir moralinių implikacijų, t.y. ūkininkai pozicionuojami kaip tikrieji gyvūnų sergėtojai, o gyvūnų gerovė kaip fundamentali ūkininkavimo praktikų dalis. Muhammad, Stokes, Morgans ir Manning taip pat nurodo, kad gyvūnų gerovės diskursas tarsi slenkasi nuo utilitarinio flango, link etinio moralinio, tačiau pinasi tarpusavyje¹³³. Utilitarinė samprata, kuri gyvūnų gerovę traktuoja kaip svarbią žmonių „aukštesnės“ gerovės labui ir priklausomą nuo žmogaus (kitais tariant, iš esmės remiasi antropocentrizmu), vis dar gaji *ūkininkavimo kaip verslo naratyve*, kuriame tik sveikas ir prižiūrėtas gyvūnas užtikrina produktyvumą, tvarumą, efektyvumą ir garantuoja pelną. Utilitariniai ir etiniai požiūriai pinasi ir gyvūnų gerovės *teisiniame – politiniame naratyve*, kuriame teisės aktai, įstatymai, apsaugos standartai ar gairės yra esminiai grindžiant gyvūnų priežiūrą ir jų gerovę. Naratyvas gali kurti priedangą, kad tai, kad aprašyta įstatymuose yra nekvestionuotina.

Taigi, nors gyvūnų priespaudą palaikantis diskursas keičia savo artikuliacines praktikas į pastoracinę rūpesčio politiką ir gerovės užtikrinimo steigimą, iš dalies juos siekiama maskuoti esamos disciplininės valdžios pėdsakus.

2.3.3. Gyvūnų teisių gynėjų delegitimizavimo strategija

Kaip minėta, diskursinė kova tarp gyvūnų teisių aktyvistų ir gyvūnų išnaudojimą palaikančių pasižymi „mes“ ir „jie“ grupių formavimusi. Viena stiprėjančių diskursinių strategijų išlaikyti gyvūnų priespaudą hegemonijoje esti ją išardyti siekiančių gyvūnų išlaisvinimo aktyvistų delegitimavimas. Tiesa, ši praktika pastebima ir kitose aplinkos išsaugojimo srityse. Aktyvistai, kurie renkasi alternatyvius advokacijos ar protestų būdus, neretai viešoje erdvėje rėminami kaip agresyvūs, neturintys darbo, o jų veikla diskredituojanti. Aktyvistai neretai *kriminalizuojami* – reikšminami kaip nusikaltėliai, užsiimantys neteisėtomis veikomis arba esti pavojingi – ekstremistai ar teroristai¹³⁴. John Sorenson pažymi, kad gyvūnų teisių advokacija iš ties steigama kaip *ekoterorizmas*, tačiau nurodo, kad tai strateginė korporacijų ir valdžios institucijų propaganda siekiant viešame diskurse aktyvistus sugrėsminti ir išstumti juos iš priimtinių moralinių ribų. Gyvūnų teisių aktyvizmas steigiamas kaip „smurtinis“, taip glaistant realų smurtą, kuris yra nukreipiamas į gyvūnus¹³⁵. Kaip nurodo autorius, ekoterorizmui būdinga priskirti tiek gyvūnų teisių aktyvistų, tiek aplinkosaugininkų

¹³³ Muhammad, Jessica E. Stokes, Lisa Morgans, Louise Manning. “The Social Construction of Narratives“, 5.

¹³⁴ Ella Muncie, „‘Peaceful protesters’ and ‘dangerous criminals’: the framing and reframing of anti-fracking activists in the UK“ *Social Movement Studies* 19, No. 4 (2020): 464–481. <https://doi.org/10.1080/14742837.2019.1708309>

¹³⁵ John Sorenson, “The Myth of “Animal Rights Terrorism” *The Brock Review* 12, No. 1 (2011), 73.

judėjimus, nors pastarieji neretai nepitaria ar siekia atsiriboti nuo gyvūnų teisių aktyvizmo. Tačiau toks grupavimas naudingas, nes pristato „priešininkus“ kaip didesnę vieningą grėsmę. Serrin Rutledge-Prior teigimu, gyvūnų teisių judėjimai viešame diskurse taip pat patiria *veganizavimą* – judėjimo tapatinimą su veganizmu, kaip ideologiniu mitybos pasirinkimu. Tokiu būdu judėjimas depolitizuojamas, nes tikslai ir siekiai pristatomi kaip individualūs, nustumiant gyvūnų teisių ir išlaisvinimo klausimą nuo politinio viešojo lauko ir privatizuojant problemą¹³⁶.

Remiantis Maneesh Deckha, gyvūnų teisių gynėjų diskreditavimui įtakos turi ir tai, kad gyvūnų teisių judėjimai dažnu atveju esti moterų judėjimai¹³⁷. Tad gyvūnų teisių aktyvistai *stigmatizavojami* ir *lyties aspektu*. Kaip pastebi autorė, gyvūnų teisių judėjimuose gaji racionalumo – emocionalumo dichotomija atkartojanti patriarchalinę pasaulėžiūrą, moterims primetant perdėto jautrumo savybes. Judėjimai steigiami kaip „neracionalūs“, „paremti emocijomis“, pabrėžiami aktyvistų (-čių) „neišmanymas“ gyvūnų laikymo, priežiūros, gerovės klausimais. Deckha atkreipia dėmesį, kad tokiomis artikuliacinėmis praktikomis bandoma steigti kas iš tiesų turi teisę kalbėti gyvūnų vardu¹³⁸. Taigi, gyvūnų teisių aktyvistų delegimitizavimas gali būti įvardytas kaip atsakomoji diskursyvinė strategija nukreipianti dėmesį nuo realios gyvūnų priespaudos ir perbraižanti atsakomybės ribas.

Apibendrinant, nors šiuo darbu siekiama ardyti egzistuojančią žmogaus ir gyvūno dichotomiją, vis tik, turime pripažinti, kad gyvūnai, kaip engiamoji grupė, priešingai nei žmogus, negali būti diskurso dalyviais, perimti jo kontrolę ar steigti savo tapatybės. Dėl šios priežasties, tai, kaip per kalbą steigiamame gyvūnus lemia hegemoninį visuomenės sutikimą ar nesutikimą juos engti. Diskursui esant ne tik socialinius santykius ir tapatybes steigiančiu, bet ir galios kovų lauku, kailinių žvėrelių fermų draudimo atvejis gali būti interpretuojamas kaip diskursinis konfliktas, o gyvūnų teisių judėjimai, kaip naujieji antagonizmai, suprantami kaip opoziciniai, ardantys dominuojantį gyvūnų priespaudos diskursą. Akademinės literatūros sintezė leido identifikuoti ir išskirti *natūralizacijos*, *pastoracinės kalbos* ir *gyvūnų teisių aktyvistų delegitimizavimo* diskursines strategijas, kaip siekį išlaikyti hegemoninę poziciją diskurse, o kartu galimas pirmame darbo skyriuje išskirtų nuostatų artikuliacinės praktikos. Šios strategijos tolimesniame darbo etape papildys analitinį tinklėlį tiriamojo atvejo diskurso analizėje.

¹³⁶ Serrin Rutledge-Prior, „Vegans and “Green-Collared Criminals”: the Depoliticization of Animal Advocacy in Public Discourse“, *Polity* 56 No. 1 (2024): 91-117.

¹³⁷ Maneesha Deckha, „Animal Advocacy, Feminism and Intersectionality“ *Deportate, esuli, profughe* 23, (2013): 48-65.

¹³⁸ *Ibid*, 56.

3. Metodologija

Trumpas tiriamo atvejo pristatymas. Simon Brooman teigimu, kailinių žvėrelių auginimas nėra skirtas visuomenės pirmojo būtinumo prekėms tenkinti, o svarbiausia, dažnu atveju, į šalį nustumia gyvūnų gerovės klausimus¹³⁹. Nors pirmosios viešos diskusijos apie nehumanišką elgesį su kailiniais žvėreliais fermose atsekamos iki 2014 m.¹⁴⁰, o pirmieji siūlymų panaikinti kailinių žvėrelių ūkio šaką šalyje fiksuojami dar 2016 m.¹⁴¹, politinis galimybių langas realiam pataisos svarstymui atsivėrė tik 2021 m. Tam reikšmingą vaidmenį turėjo aktyvi gyvūnų teises ginančios organizacijos „Tušti narvai“ advokacija ir po 2020 m. rinkimų susiformavusi liberalios centro-dešinės dauguma Seime¹⁴². Pagrindiniais kailinių žvėrelių fermų draudimo iniciatoriais laikytini VŠĮ „Tušti narvai“ bei pirmąjį įstatymo pataisos projektą 2021 m. lapkritį teikę, tuometinės Seimo kadencijos parlamentarai, kurių gretose Aistė Gedvilienė, Monika Ošmianskienė, Ieva Pakarklytė, Linas Jonauskas, Mindaugas Lingė ir kt.¹⁴³ 2023 m. rugsėjį LR Seimas galiausiai patvirtino Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo pataisą, kuria nuo 2027 m. sausio draudžiama laikyti ir (ar) veisti gyvūnus kailių gavybos ar pardavimo tikslu¹⁴⁴. Pataisos projekto rengėjų teigimu, žengdama šį žingsnį Lietuva prisijungė prie kitų Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių draudžiančių kailinių gyvūnų ūkinę veiklą ir tapo 20-oji atsisakanti tokio tipo gyvūnų išnaudojimo¹⁴⁵.

Tačiau Lietuva, dar 2023 m. pagal per metus užauginamų kailinių žvėrelių kiekį užėmė 9 vietą pasaulyje¹⁴⁶. Draudimo siūlymas susilaukė priešiškų reakcijų iš kailinių žvėrelių augintojų, o kartu ir siūlymo nepalaikiusių politikų. Aktyviausiai nepasitenkinimą reiškė žvėrelių augintojus vienijanti „Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija“ bei tuometiniai parlamentarai Viktoras Pranckietis, Kęstutis

¹³⁹ Simon Brooman, „Politics, Law, and Grasping the Evidence in Fur Farming. A Tale of Three Continents“ in *The Ethics of Fur – Religious, Cultural, and Legal Perspectives*, Andrew Linzey, Clair Linzey (Lanham: Lexington Books, 2023), 185.

¹⁴⁰ „Gyvūnų teisių gynėjai žiaurios vaizdus paviešinti pavėlavo?“, Lrt.lt, paskelbta 2014 m. spalio 30 d., žiūrėta 2026 sausio 10 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/74857/gyvunu-teisiu-gynejai-ziaurios-vaizdus-paviesinti-pavelavo>

¹⁴¹ „Seimo nario Lino Balsio pranešimas: „Seimo narys L. Balsys įregistravo įstatymo pataisą, kuria siekiama uždrausti Lietuvoje kailinių gyvūnų veisimą ir žudymą“, Lrs.lt, paskelbta 2016 m. spalio 4 d. https://www.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=9346&p_d=204847&p_k=1

¹⁴² Remiantis Manobalsas.lt vertybinio kompasu duomenimis, dvi iš tuometinę daugumą Seime sudariusių partijų – LP ir LRLS – pasižymėjo liberaliomis nuostatomis visuomenės ir kultūros klausimais, o TS-LKD buvusi tarpinėje pozicijoje. Tai galėjos sudaryti ir palankią terpę gyvūnų gerovės ir išlaisvinimo suvartymui poliniame lygmenyje.

¹⁴³ Lietuvos Respublikos Siemas, *Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 10, 12 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas*, 2021 m. lapkričio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6a5a274045f511eca8a1caec3ec4b244>

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos Siemas, *Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 10, 12 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas*, 2023 rugsėjo 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c285a5425c5811ee8e3cc6ee348ebf6d?jfwid=mkck5p33p>

¹⁴⁵ „Seimo Laisvės frakcijos pranešimas: frakcija vieningai palaiko kailinių žvėrelių fermų uždarymą“, Lrs.lt, paskelbta 2023 m. birželio 5 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35715&p_k=1&p_t=285180&p_a=1000&p_kade_id=10

¹⁴⁶ Katharina Buchholz, „The World's Biggest Fur Producers“, statista.com, paskelbta 2025 m. vasario 3 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.statista.com/chart/33875/countries-by-number-of-fox-and-mink-pelts-produced/>

Mažeika, Valius Ažuolas, Aurelijus Veryga, ir kt¹⁴⁷. Tiek 2023 m. kovą, pritarus Vyriausybei, tiek tų pačių metų birželį pritarimą projektui išreiškus Seimui, ūkininkai rengė piketus, kuriuose reiškė pasipiktinimą siūlymu drausti ūkio šaką¹⁴⁸. Veiksmų ėmėsi ir kailinių žvėrelių augintojams antrinantys politikai. Tuometinis Kaimo reikalų komiteto pirmininkas Viktoras Pranckietis dėl draudimo teikė kreipimąsi į Europos Komisiją (toliau – EK)¹⁴⁹. 2023 m. rugsėjį, galutinai priėmus įstatymo pataisą, Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija ir jos pirmininkas Česlovas Tallat-Kelpša teigė prašysiantys Prezidento sprendimą vetuoti¹⁵⁰. Nors Prezidentas įstatymą palaikė, 2024 m. lapkritį Pranckietis registravo siūlymą kailinės žvėrininkystės draudimą atidėti dešimtmečiui¹⁵¹. Siūlymui nepritarus, žvėrelių augintojai teismui pateikė ieškinį prieš valstybę dėl žalos atlyginimo, kuriuo kartu siekta suformuoti naują teisinę praktiką „dėl valstybės atsakomybės, kai ši nusprendžia uždrausti tam tikrą veiklą“¹⁵². Grupė Seimo narių taip pat kelis kartus kreipėsi į Konstitucinį Teismą (toliau – KT), prašydama išaiškinti ar įsigaliojęs draudimas neprieštarauja Konstitucijai¹⁵³. Išnagrinėjęs kreipimąsi KT konstatavo, kad draudimas pagrindinio šalies įstatymo nepažeidžia, o KT pirmininkas Gintaras Goda tokį sprendimą grindė bendra tautos gerove, kuri nėra paremta tik materialiniu turtu bei tuo, kad „masiškas žvėrelių veisimas ir žudymas siekiant iš to uždirbti nesuderinamas su visuomenės moralės, etikos, humaniškumo principais“, kuriuos šalies Konstitucija gina¹⁵⁴. Kitaip tariant, draudimas verstis kailinių žvėrelių ūkine veikla pirmiausia yra etinio pobūdžio klausimas.

¹⁴⁷ Jonas Deveikis, „Po įnirtingų diskusijų Seimas apsisprendė: kailinių žvėrelių verslas bus uždraustas“, Lrt.lt, paskelbta 2023 m. rugsėjo 21 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2082127/po-įnirtingu-diskusiju-seimas-apsisprende-kailiniu-zvereliu-verslas-bus-uzdraustas>

¹⁴⁸ Justė Ancevičiūtė, Vilius Narkūnas, „Prie Seimo – piketas prieš iniciatyvą drausti kailinių žvėrelių fermas: skambūs plakatai ir apranga, karčiai kritikuojami politikai“, LRT.lt, paskelbta 2023 m. birželio 6 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2006132/prie-seimo-piketas-pries-iniciatyva-drausti-kailiniu-zvereliu-fermas-skambus-plakatai-ir-apranga-karciai-kritikuojami-politikai>

¹⁴⁹ Lukas Juozapaitis, „Pranckietis: EK nesvarsto drausti kailinių žvėrelių fermų, tačiau ieško, kaip gerinti jų auginimo sąlygas“, Lrt.lt, paskelbta 2023 m. birželio 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2015421/pranckietis-ek-nesvarsto-drausti-kailiniu-zvereliu-fermu-taciau-iesko-kaip-gerinti-ju-auginimo-salygas>

¹⁵⁰ Sniegė Balčiūnaitė, „Kailinių žvėrelių augintojai prašys prezidento vetuoti verslą draudžiančias pataisas“, Lrt.lt, paskelbta 2023 m. rugsėjo 22 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2083447/kailiniu-zvereliu-augintojai-prasys-prezidento-vetuoti-versla-draudziancias-pataisas>

¹⁵¹ Jūratė Skėrytė, „Pranckietis siūlo kailinių žvėrelių verslo draudimą atidėti iki 2033-ųjų“, Lrt.lt, paskelbta 2024 m. lapkričio 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2415016/pranckietis-siulo-kailiniu-zvereliu-verslo-draudima-atideti-iki-2033-iju>

¹⁵² „Iškėlė ieškinį prieš valstybę dėl 113 mln. eurų žalos atlyginimo“, Kaunodiena.lt, paskelbta 2025 m. rugpjūčio 18 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://kauno.diena.lt/naujienos/verslas/imoniu-pulsas/iskele-ieskini-pries-valstybe-del-113-mln-euru-zalos-atlyginimo-1715677>

¹⁵³ Žygimantas Šilobritas, „Seimo narių grupė kreipsis į Konstitucinį Teismą dėl kailinių žvėrelių auginimo draudimo“, Delfi.lt, paskelbta 2024 m. kovo 14 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.delfi.lt/agro/agroverslo-naujienos/seimo-nariu-grupe-kreipsis-i-konstitucini-teisma-del-kailiniu-zvereliu-auginimo-draudimo-96118583>; Ūla Klimaševska, „KT antrą kartą vertins, ar kailinių žvėrelių fermų draudimas atitinka Konstituciją“, Lrt.lt, paskelbta 2025 m. kovo 2 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2501629/kt-antrakart-vertins-ar-kailiniu-zvereliu-fermu-draudimas-atitinka-konstitucija>

¹⁵⁴ Lukas Juozapaitis, Žygimantas Šilobritas, „KT: kailinių žvėrelių verslo draudimas neprieštarauja Konstitucijai“, Lrt.lt, paskelbta 2025 m. kovo 19 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2515807/kt-kailiniu->

Reakcija į draudimo siūlymą buvo lydimą pasisakymų žiniasklaidoje, „Kailinių žvėrelių augintojų asociacijos“ socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje ar Seimo salėje. Tai iš esmės formavo ir plėtė kailinių žvėrelių fermų draudimui aktyviai besipriešinantį diskursą, lydimą susipriešinimo tarp ūkininkų, juos palaikančių politikų ir pataisos iniciatorių.

Tyrimo objektas ir duomenų atranka. Tyrimo pagrindinis objektas esti kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovų ir draudimo nepalaikančių Seimo narių diskursas kailinių žvėrelių fermų draudimo įstatymo klausimu. Pasirinkta nagrinėti laikotarpį nuo 2021 m. lapkričio, kuris žymi pirmąjį įstatymo pataisos teikimą Seimui, iki 2025 m. gegužės, siekiant apimti reakciją į tų pačių metų kovą Konstitucinio Teismo pateiktą sprendimą, teigiantį, kad kailinių žvėrelių fermų draudimas neprieštarauja pagrindiniam šalies įstatymui.

Kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovų pasisakymų ieškota LŽAA „Facebook“ puslapyje bei organizacijos internetinėje svetainėje „FurLithuania.lt“, kurioje skelbiamos įvairios naujienos ir straipsniai kailininkystės temomis. Politikų pasisakymų ieškota Seimo stenogramose ir jose identifikuotų pasisakiusių Seimo narių „Facebook“ paskyrose. Tiek kailinių žvėrelių ūkio šakos atstovų, tiek politikų pasisakymų ieškota ir internetiniuose portaluose „Lrt.lt“ ir „Delfi.lt“, tačiau pastebėta, kad informacija straipsniuose kartojasi, todėl pasirinkta analizuoti tik „Lrt.lt“ naujienų portalą. Svarbu atkreipti dėmesį, kad dalies atrinktų straipsnių autorystė priklauso naujienų agentūroms, tačiau straipsniuose ieškota tik diskursą produkuojančiųjų pasisakymų, todėl straipsnio autorystė šiame darbe nėra laikoma reikšmingu analizės aspektu. Seimo stenogramose pasisakymų ieškota naudojant raktažodžius *kailin; žvėr; gyvūn; ferm; ūki*. Internetiniame portale „Lrt.lt“ pasisakymų ieškota pasitelkus raktinį žodžių junginį „*kailiniai žvėreliai*“.

Analizuojant „Facebook“ įrašus buvo atsižvelgta ne tik į pačio įrašo tekstinį turinį, bet ir į įrašų pasidalinamą vizualinę medžiagą ar vaizdo įrašus tais atvejais, kai juose yra tekstinės, kalbinės informacijos. Iliustracijos šiame darbe nėra analizuojamos. Taip pat, jei „Facebook“ įrašu siekta pasidalinti su kailinių žvėrelių auginimu ar ūkio šakos draudimo klausimu susijusiu straipsniu, interviu ar jo ištrauka, pokalbių laida, tinklaraide ar ištrauka iš konferencijos, kuriuose kalbėtojas esti kitas diskurso veikėjas, nei įrašą paskelbęs asmuo ar organizacija – šie turinio vienetai taip pat buvo laikytini pirminiais analizės vienetais. Kitaip tariant, „Facebook“ įrašams taikyta išplėstinė analizės praktika, siekiant apimti ne tik tai, ką sako įrašo autorius, bet ir tai, kuo jis dalinasi, cituoja ar remiasi. Ši praktika leido atrasti naujus diskurso veikėjus, priklausančius kailinių žvėrelių ūkio ar politikos sferoms¹⁵⁵, taip pat išplėtė diskurso šaltinius (papildomai analizuoti duomenų vienetai iš portalų „15min.lt“, „Kauno diena.lt“, „Valstietis.lt“ ir socialinių medijų platformos „Youtube“).

[zvereliu-verslo-draudimas-nepriestarauja-konstitucijai/?srltid=AfmBOorjIsxsGhLlpqkz7KCO0K0UNyx_vyaOYIEy98nAC-KePuNGCwGa](https://www.facebook.com/zvereliu-verslo-draudimas-nepriestarauja-konstitucijai/?srltid=AfmBOorjIsxsGhLlpqkz7KCO0K0UNyx_vyaOYIEy98nAC-KePuNGCwGa)

¹⁵⁵ Taikant išplėstinę atranką „Facebook“ įrašams, tam, kad būtų išlaikytas metodologinis nuoseklumas, kailinių žvėrelių ūkio ir politikos sferoms *nepriklausančių* diskurso dalyvių pasisakymai į imtį nebuvo įtraukti.

Audiovizualinė medžiaga, tokia kaip pokalbių laidos, konferencijų transliacijos ar debatai buvo transkribuojama naudojant „Clypto.com“ internetinį įrankį. Iš viso darbe analizuoti 140 viešų įrašų socialiniame tinkle „Facebook“, 7 naujienų publikacijos portale „FurLithuania.lt“, 16 straipsnių portale LRT.lt, 5 Seimo posėdžių stenogramos. LŽAA „Facebook“ išplėstinės atrankos metu papildomai įtraukti ir analizuoti 2 „15min.lt“ naujienų portalo straipsniai, 1 publikacija „Kauno diena.lt“, ir 1 straipsnis portale „Valstietis.lt“, 9 „YouTube“ vaizdo įrašų transkripcijos, iš kurių 4 sudarė pranešimai konferencijoje „Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?“, 2 – pokalbių/diskusijų laidos talpintos 15min.lt ir „Agrobītė“ paskyroje bei 3 kiti debatų ar pasisakymų formato įrašai, talpinti LŽAA paskyroje. Taip pat, 2 LRT televizijos laidų „7 Kauno dienos“ ir 1 LRT radijo laidos „Ryto garsai“ transkripcijos. Visos analizuotos medžiagos apimtys kiekis *žodžiais* – 30 837.

Išskirta 26 diskurso veikėjai, iš kurių 11 atstovauja kailinių žvėrelių ūkio šakos, 15 – politinį lauką. Kailių ūkio šakos pogrupiui priskirtini ūkininkai, auginantys žvėrelius, juridinės organizacijos vienijančios žvėrelių augintojus ir jų nariai. Politikų pogrupiui priskirtini tiek įstatymų leidžiamosios, tiek vykdomosios valdžios atstovai ar jų patarėjai bei partijų nariai (žr. Priedas 1). Svarbu pabrėžti, kad šiame darbe diskurso dalyviu ir kūrėju laikomi ne tik fiziniai, bet ir juridiniai asmenys, pavyzdžiui, Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, kuri vienija šalies kailinių žvėrelių augintojus.

Tyrimo metodas. Tyrimo medžiagos analizei atlikti pasitelkiama kritinė diskurso analizė (toliau – KDA), kuri suteikia galimybę kalbą nagrinėti kaip galios produkavimo įrankį. KDA metodas CAS ir CAMS lauke laikomas vienu esminių būtų kvestionuoti kultūrinį smurtą, nukreiptą prieš gyvūnus ir jam priešintis¹⁵⁶. Diskursas analizuojamas pagal Fairclough trijų diskurso dimensijų koncepciją – tekstas, diskursinė ir socialinė praktikos – kuri leidžia analizės metu nuo teksto judėti prie platesnių socialinių kontekstų, t.y. jungti žodyno, gramatinių formų, argumentacinių linijų vartojimą su galimomis auditorijų interpretacijomis ir kritiškai vertinti kaip konkretūs teksto fragmentai ar pasisakymai įsispraudžia į socialines galios santykių sistemas ir jas palaiko¹⁵⁷.

Siekiant suprasti kaip diskurso dalyviai konstruoja diskursą, siekdami išlaikyti hegemoninę poziciją diskurse ir kokias nuostatas reprodukuoja, analizės tinklelis formuojamas remiantis teorinėje dalyje išskirtomis rūštinės kalbos ir galimų diskursinių strategijų prielaidomis bei identifikuotų gyvūnų priespaudą palaikančių antropocentrinio rūšizmo, kapitalistinių ir patriarchalinių nuostatų rėmu:

¹⁵⁶ María R. Carreras and Laura Fernández. „Critical Animal Media Studies: Challenging the hegemonic representations of oppressed groups through communication research“ in *Reimagining Species Relations: A Decade of Studying and Teaching Critical Animal Studies at Lund University* ed. R. Carreras, M., Leth-Espensen, M., Lindström, L., Linné, T., Song Lopez, G., & Yndal-Olsen, N. (Lund: Lund University, 2024): 26-28.

¹⁵⁷ Fairclough, *Discourse and social change*, 73-96.

- Atsižvelgiant į galimą *žmogaus-gyvūno binarumo* steigimą, *objektifikacijos, komodifikacijos, deindividualizacijos, dichotomizacijos, nominalizacijos* formų vartojimą kalboje, ieškoma kaip diskurse prasminamas *gyvūnas*;
- ieškoma kaip prasminamos kailinių žvėrelių auginimo ir kailininkystės praktikos, stebima ar ir kaip šiame prasminime reiškiasi Joy išskirti *normalu, natūralu, būtina* mitai;
- ieškoma ar ir kaip diskurse pasireiškia *pastoracinė kalba* ir Díaz, Merino ir Nuñez-Partido išskirti *iškėlimo* ir *ištuštinimo* retoriniai žingsniai;
- analizuojama ar ir kaip steigiami gyvūnų teisių gynėjai – *kriminalizuojami, stigmatizuojami, veganizuojami, sugrėsminami*;
- remiantis tiriamo atvejo kontekstu, siekiama analizuoti kaip reprezentuojama gyvūnų išnaudojimo problematika bei draudimas, kaip būdas šią problemą spręsti.

Šiame darbe analizė remiasi ir indukcinio požiūriu, t.y. analizės metu stebimos ir naujos pasikartojančios reikšmės, indikuojančios apie naujų diskursinių strategijų buvimą diskurse. Svarbu pažymėti, kad tais atvejais, kai viename pasisakyme identifikuojami keli galimi subkodai, pasisakymas analitiniais tikslais yra išskaidomas į atskiras reikšmines dalis taip, kad kiekviena eilutė atitiktų vieną subkodą. Jei pasisakyme juntamas reikšmių persidengimas ir šios negali būti aiškiai atribotos, kodavimas grindžiamas interpretaciniu sprendimu, pasirenkant dominuojančią pasisakymo prasmę. Analizės metu identifikuoti subkodai buvo grupuojami remiantis jų atliekama diskursine funkcija, išskiriant vyraujančias diskursyvines strategijas. Duomenų analizės pavyzdys pateikiamas Priede Nr. 2. Analizėje išskirtos septynios diskursyvinės strategijos, iš kurių trys atliepė akademinėje literatūroje aptinkamas – *natūralizacija, rūpesčio kalba* ir *gyvūnų gynėjų delegitimizacija*, o keturios – *racionalioji kritika, grėsminimas, atsakomybės peradresavimas ir (savi)viktimizacija* – identifikuotos indukcinio būdu. Paskutiniame analizės skyriuje pristatoma analizės metu identifikuotų gyvūnų priespaudą palaikančių nuostatų raiška diskurse bei ką šių nuostatų reprodukovimas reiškia galios santykių palaikymui.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad tyrimas atliekamas vadovaujantis kritinių gyvūnų (ir medijų) studijų principais, kurie leidžia atsisakyti akademinio neutralumo ir skatina kritinį žvilgsnį bei įsitraukimą. Analizė ir išvados teikiamos suvokiant objektyvumo ribotumą, atsisakant „stebėtojo“ rolės, siekiant išvengti nebylaus normatyvinio požiūrio į gyvūnų išnaudojimą palaikymo.

4. Tyrimas

Šiame darbo skyriuje pristatoma tyrimo analizė, kuria siekiama ieškoti atsakymų į probleminį darbo klausimą: kaip kailinių žvėrelių industrijos atstovai ir politikai konstruoja viešąjį diskursą,

reaguodami į fermų draudimą Lietuvoje bei (4.1) kokias gyvūnų priespaudą remiančias nuostatas šis diskursas palaiko (4.2).

4.1. Diskursyvinių strategijų telkimas reaguojant į kailinių žvėrelių fermų draudimą Lietuvoje

Analizuojant kailinių žvėrelių fermų draudimui besipriešinantį diskursą išryškėjo septynios diskursyvinės strategijos, kaip reakcija į naujųjų antagonizmų spaudimą: *natūralizacijos, rūpesčio retorika, gyvūnų teisių gynėjų, politinių institucijų ir jų narių delegitimizacija, racionalioji kritika, grėšminimas, atsakomybės peradresavimas ir (savi)viktimizacija*. Žemiau detaliau pristatoma kiekviena iš jų.

4.1.1. Natūralizacija

Natūralizacijos diskursine strategija diskurso dalyviai pirmiausia *siekia natūralizuoti ir neutralizuoti žvėrelių auginimo ir kailio dirbinių dėvėjimo praktikas, paslėpti jų moralės ir etikos prieštarumą ir iš šių praktikų prasminimo išstumti gyvūno subjektiškumą*. Strategija atliepia Joy išskirtą *būtinumo* mitą, nes žvėrelių auginimo kailiams praktika pirmiausia steigiama ne tik kaip esminga žemės ūkio sektoriaus dalis, bet pirmiausia *verslas*, stabiliai įsitvirtinęs pasaulinėje kailių rinkoje ir kuriantis reikšmingą pridėtinę vertę šalies ekonomikai. Čia gajos ekonominio diskurso apraiškos pabrėžiančios verslo našumą, išskirtinai produkcijos eksportu generuojamas pajamas, gamybinės veiklos modernumą, prekybos skaidrumą, investicijas į verslą. Argumentu tampa nuoroda į kailinių žvėrelių auginimą kaip dar visai neseniai valstybės skatintą ir prioritetinę ūkio šaką laikytą praktiką: „*Ši veikla ilgą laiką buvo skatinama valstybės, kaip žinia, kailinių žvėrelių auginimas yra viena iš didžiausių pridėtinę vertę iš hektaro sukurianti veikla kaime*“¹⁵⁸.

Lygiagrečiai ekonominio verslo reikšmingumo šalies bei pasauliniu mastu, žvėrininkystė steigiama kaip teisėta ūkio šaka, turinti ypatingą svarbą regionų gyvybingumui: „*Šiandien mes irgi sprendėme apie teisėtos ūkio šakos ateitį. Ta teisėta ūkio šaka šiandien yra maždaug 70 ūkių esančių visiškai pakraščiuose, regionuose, pakampėse, ten kur kitų darbo vietų, deja, nersim*“¹⁵⁹. Čia taip pat pinasi socialinis ir ekonominis diskursai, verslą prasminant kaip regionų darbdavį, sprendžiantį darbo vietų iššūkius atitolusiose nuo didmiesčių gyvenvietėse. *Iškėlimo* diskursyvinė praktika stebima žvėrininkystę prasminant kaip socialiai atsakingą verslą, neretai pasipelnymo motyvą nustumiant į nuošalę. Bendruomenės būrimas ir pagalba kovoje su priklausomybėmis leidžia verslą diskurse

¹⁵⁸ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Ką reiškia draudimas auginti kailinius žvėrelius ūkininkams?“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugpjūčio 31 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/videos/843702697193417/>

¹⁵⁹ Viktoras Pranckietis, „Nepritariu ir nepritarsiu legalaus verslo naikinimui!“ Facebook įrašas, paskelbta 2022 m. sausio 3 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/VPranckietis/videos/476173820601949>

fiksuoti kaip socialinę įtrauktį įgalinantį ir kartais vienintelį „kaimo žmogaus“ ramstį kovoje su priklausomybėmis: „*Kai kaimo žmonės patenka į kitokį socialinį ratą, jie panori augti. Tada mes kartu laikome teises, lipame iš alkoholio liūno ir pradedame gyvenimą iš naujo <...> Turime žmogų, kuris per 10 metų įdarbintas septintą kartą. Ir mums jis kaip įmonės šeimos narys. Juk negali žmogui atsakyti, jeigu jis nori kilti iš duobės*“¹⁶⁰. Šiame kontekste gajus ne tik šiltų, šeimyniškų santykių su bendruomene artikuliacija, bet ir žvėrelių auginimo ir kaip šeimos verslo reikšminimas, kuriame dirba kelios šeimos kartos: tėvai, vaikai, anūkai. Galimybė šalyje pradėti žvėrininkystės verslą prasminama ir kaip paskata jaunoms šeimoms sugrįžti iš emigracijos: „*<...> yra jaunų žmonių, kurie ten išvažiavo jauni, aštuoniolikmečiai, į Daniją, į Norvegiją, tenai dirbo kailių fermose, išmoko, grįžo į Lietuvą su šeimom, augina vaikus, dirba čia <...>*“¹⁶¹. Tačiau reikšminga tai, kad „šeimos“, kaip meilės, moralumo, šilumos konotacijomis įkrautos sąvokos artikuliacija taip pat leidžia užtušuoti ūkio šakos, kaip gyvūnų engiančios praktikos sampratą, daro ją sunkiai kvestionuojamą ir socialiai normalizuotą.

Kailinių žvėrelių auginimo, kaip *natūralizuotos* praktikos mitas kuriamas šią veiklą prasminant kaip Lietuvoje kultūriškai įprastą, „ilgametę“, turinčią savo specifiškumą, tarsi užkertant kelią priešpriešinimui ir lyginimui su laisvėje gyvenančių žvėrelių gyvenimu: „*Jos [audinės – autorės pastaba] veisiamos jau virš šimto metų. Viena karta jų yra vieneri metai, tai įsivaizduokit kiek generacijų jau yra nelaisvėj laikoma, tai kaip palyginus su žmogumi keli tūkstančiai metų, su žmogaus raida. Ir tos spalvos kur matot irgi gamtoje nėra, yra išvesta spalvos*“¹⁶². Tai formuoja žvėrelių, kaip domestikuotų, su gyvąja gamta sąryšio nebeturinčių, vaizdinį. Žvėrininkystė taip pat steigama kaip istorines šaknis Lietuvoje turinti ir simbolinė pradininkų, neretai viešame diskurse gerbiamų akademinės bendruomenės narių Tado Ivanausko ir Vlado Lašo, veiklos tąsa. Simbolinė-kultūrinė šios tautos vertė taip pat artikuliuojama pabrėžiant šalies vardo garsinimą pasaulio kelių rinkoje, šifruojant kailių industrijos tapatybę kaip meistrišką, profesionalią, Lietuvą reprezentuojančią: „*Aš visą laiką, kada kalbu, sakau, kaip lietuviai atsiima kažkokių pažymėjus, kad tai yra geriausi kailiai aukcione, kai tu iš penkių milijonų parodai, kad tavo kailis yra „O“. Tai čia yra džiaugsmas, tų visų žmonių darbas. Kaip sakyt, ar daug mūsų verslų gali pasigirti, kad mes „o, pasauly, kažkur tai žinomi labai“?*“¹⁶³.

¹⁶⁰ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Ūkininkė Aušra Ūksienė (UAB Farmers LT) prieš porą dešimtmečių su vyru nusprendė grįžti į Lietuvą kad vaikai užaugtų lietuviais“, Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 2 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.

https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/posts/pfbid0PXdSd2P1oFi5E4KTdVK9rrK6nu1CiHzji47rYgeG9D6kQp_gVCHe7P9CcL6D87ReKl

¹⁶¹ „7 Kauno dienos. Nuo Aleksoto iki Las Vegaso, Kauno styginių kvarteto jubiliejus ir kailinių žvėrelių ūkis“, 7 Kauno dienos, LRT Plius, paskelbta 2022 m. sausio 2 d. 0:42-13:51, žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.

https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000192477/7-kauno-dienos-nuo-aleksoto-iki-las-vegaso-kauno-styginiu-kvarteto-jubiliejus-ir-kailiniu-zvereliu-ukis?time_start=832

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ *Ibid.*

Žvėrininkystė gretinama prie platesnio kalbėjimo apie tvarią žemės ūkio politiką Lietuvos ir Europos mastu. Gana dažna natūralizacijos argumentine linija esti ūkio šakos, kaip tvaraus, modernaus verslo fiksavimas, pristatant save kaip žiedinės ekonomikos dalį, kertinę maisto atliekų grandinės dedamąją „*kada įvairios atliekos gamyboje yra suvartojamos būtent auginimo procese*“¹⁶⁴. Tvarumas dažnai pristatomas kaip verslo stiprybė, priešprieša sintetinėms drabužių linijoms klimato kaitos kontekste, bendrai steigiant save kaip problemos sprendimą. Šiame kontekste kailis prasminamas kaip natūralus, perdirbamas, suyrantis, taip siekiant legitimuoti ne tik pačią praktiką, bet ir galutinį jos „produktą“. Svarbu atkreipti dėmesį į diskursinį kailio, kaip produkto, atsaistymą nuo gyvūno ir jo mirties fakto, kurie šiuo atveju yra nutylimi. Reikšminga tai, kad čia kailio „gavybos“ artikuliacijai neretai pasirenkamos formuluotės, visapusiškai ištrinančios gyvūną, kaip subjektą, pavyzdžiui, „<...> mes iš atliekų sukūrėm aukštos pridėtinės vertės produktą, būtent šitoj veikloj, užaugindami kailį ir čia aš ir matau visą esmę“¹⁶⁵. Steigiant, kad kailis „sukuriamas“, „užauginamas“ iš maisto atliekų, o ne lupamas nuo gyvūno, eufemizuojamas ir maskuojamas pats „gavybos“ procesas. Taip gyvūnas tampa *neįvardijamu referentu*, pašalinamu iš mūsų suvokiamo apie kailio priešistorę.

Išties, kailio dėvėjimą kaip socialiai priimtina elgesio normą palaiko ir tai, kaip prasminimas pats kailis ir jo dirbiniai. Be aiškiai artikuluojamo „žaliojo produkto“ argumento, kailis tirtame diskurse pristatomas kaip grįžtantis į Europos dizaino ir mados namus ar vis dažniau dėvimas jaunuolių gretose. Vis tik, ryškesnis kailio, kaip nesenstančios prabangos, monarchijos simbolio steigimas, akcentuojant, kad „*Kailio istorija neatskiriama nuo žmonijos istorijos*“¹⁶⁶. Šis kailio ir istorijos sąryšio naratyvas taip pat prisotintas moters ir kailio vaizdiniais, fiksuojant kailį kaip „*tarpukario pirmųjų šalies ponių*“, „*kino divų*“ puošmeną. Sprendžiant kailinių žvėrelių fermų draudimo klausimą Seimo salėje kailio dėvėjimas taip pat prasminamas kaip susaistytą su moteriškąja lytimi: „<...> *kailiniai moterims suteikia ypač pozityvią emociją, šalina stresą ir neleidžia depresijos, skatina meilę ir santarvę*“¹⁶⁷. Kailio, kaip teigiamai moters emocinę būseną veikti galinčio, steigimas liudija stereotipinio moters vaizdinio palaikymą – kaip jautrios, emocionalios, pažeidžiamos, bei atliepia moters ir kailio vaizdinio estetizavimą, kaip tam tikrą vyriškumo įtvirtinimo praktiką.

¹⁶⁴ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Kailinių žvėrelių auginimas yra tvari veikla. Juozas Olekas, europarlamentaras“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 2 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/videos/195460153545591/>

¹⁶⁵ Dominykas Datkūnas, „Naujasis žemės ūkio ministras Hofmanas: aplinkosauginiai tikslai neturėtų žudyti mūsų ūkių“, paskelbta 2024 m. gruodžio 14 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2438920/naujasis-zemes-ukio-ministras-hofmanas-aplinkosauginiai-tikslai-neturetu-zudyti-musu-ukiu>

¹⁶⁶ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Artėjant Lietuvos valstybės dienai ir minint Karaliaus Mindaugo karūnavimą – šiek tiek įdomiosios istorijos“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. liepos 4 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/photo?fbid=994181649076229&set=a.695588598935537>

¹⁶⁷ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Septintoji sesija, 2023 m. rugsėjo 10-28 d., 240 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=79103

Tačiau kailinių žvėrelių auginimo ir kailio dėvėjimo praktikų natūralizacija diskurse esmingai susijusi su tuo, kaip esti prasminamas pats gyvūnas. Čia gajūs *natūralumo* ir *normų* mitai, kuriais remiantis gyvūnai reikšminami kaip nuo neatmenamų laikų prijaukinti, gyvenantys su žmogumi „simbiozėje“ ar, apskritai, priklausomi nuo žmogaus, t.y. natūralioje aplinkoje patys sunkiai išgyvenantys, tarsi ištrinant jų savarankiškumą ir individualumą. Kailiniai žvėreliai diskurse steigiamas kaip ekonominiai objektai – „prekė“, „produkcija“, „nauda“, „rezultatas“, taip pat reprodukcinis gamybos vienetas ar išteklius su konkrečia dauginimosi paskirtimi, pavyzdžiui, „veislinė patelė su prieaugliu“, o tai liudija apie priespaudą lyties aspektu: „*Pirmas reikalas yra gyvūnus laikyti taip, kad jie norėtų daugintis. Antras uždavinys yra, mes norim, kad jie atsivestų daugiau vaikų*“¹⁶⁸. Nors retkarčiais (kaip ir šiuo atveju) stebimas švelnesnis, eufemistinis žodyno vartojimas, pavyzdžiui, „prieauglį“ pakeičiant „vaikais“, į diskursą įpinant pastoracinę kalbą, vis tik, žvėreliai dažniau suvokiami ir steigiami per jų reprodukcinio, t.y. „gamybinio“ potencialo vertę: „*Ir tas periodas, kada audinė pagamins ar nepagamins tuos kiaušinėlius, tai reikia kad būtų jai tinkančios sąlygos*“¹⁶⁹. Kaip minėta, lygiagrečiai gyvūnas kalbiškai maskuojamas tik kaip objektifikuoto kūno fragmentas – „kailis“ ar „kailiukas“: „*Šį sezoną Lietuvoje, jiems, tiems ūkiams, pavyko užauginti apie 60 mln. kailiukų. Taip, užauginti kailiukų, bet kailiukai turėjo teisę į gyvenimą, kol jie augo. Taip, jie augo narvuose, bet kito mes jiems pasiūlyti ir negalėtumėm*“¹⁷⁰. Tokio pobūdžio pasisakymai diskurse gyvūną prasmina kaip aukštesnio moralinio ar teisinio statuso nevertą, neturintį ir negalintį turėti geresnių gyvenimo sąlygų, tik teisę „į gyvenimą kol auga“, o kartu normalizuoja gyvūnų laikymo narvuose praktikas.

Bendrai, natūralizacijos diskursyvinė strategija pasižymi tikslinga žvėrininkystės, kailio, kailio dėvėjimo bei paties gyvūno reikšminimų grandine, kuria siekiama reprodukuoti ir maskuoti gyvūno pavergimą ir išnaudojimą kailio tikslais, į diskursą įtraukiant ekonomikos, socialinės regionų gerovės, šeimos, tvarumo, istorinius ir kultūrinius pasakojimus. Gyvūnas šiuose pasakojimuose „išstumiamas“, redukuojamas iki ekonominio vieneto, o tai maskuoja jo esminį vaidmenį kailių „gavybos“ praktikoje.

4.1.2. Rūpesčio retorika

Pasitelkiant rūpesčio retorikos diskursinę strategiją diskurso produkuotojai *disciplininės valdžios pėdsakus maskuoja gyvūnų gerovės ir rūpesčio gyvūnu artikuliacijomis*. Ši strategija skiriasi

¹⁶⁸ „Lietuvos žvėrelių auginimo asociacijos vadovas apie kailinių žvėrelių ūkių draudimą: tai masinė isterija“, 7 Kauno dienos, LRT, paskelbta 2024 m. sausio 14 d., 08:54-18:23, žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.

https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000314081/lietuvos-zvereliu-auginimoju-asociacijos-vadovas-apie-kailiniu-zvereliu-ukiu-draudima-tai-masine-isterija?time_start=535

¹⁶⁹ „7 Kauno dienos. Nuo Aleksoto iki Las Vegaso“, 7 Kauno dienos, LRT Plius.

¹⁷⁰ Pranckietis, „Nepritariu ir nepritarsiu legalaus verslo naikinimui!“.

nuo natūralizacijos, nes gyvūnas bei etiniai, moraliniai klausimai tiksliai iškeliami į pirmą planą. Pirmiausia, žvėrelių augintojai ir draudimo nepalaikantys politikai siekia pabrėžti, kad yra neabejingi gyvūnų gerovės pažeidimams, juolabiau, žiauriam elgesiui su gyvūnais, o tai liudija apie *iškėlimo* diskursinę praktiką ir „gerojo ūkininko“ steigimą: „*Kai parodomas labai baisus, kenčiančio gyvūno vaizdas, tai veikia net mane, nors aš pats esu iš šitos šakos*“¹⁷¹. Bandoma pašiepti ir vieną pagrindinių opozicinio diskurso argumentų, dėl žiaurių gyvūnų laikymo sąlygų, kaip neracionalų, absurdišką: „*Tad kas esam mes, ūkininkai? Gyvūnų kankintojai, darantys tai sąmoningai? Vargu, ar koks nors psichiškai sveikas žmogus galėtų sąmoningai kankinti gyvūną arba toleruoti kitus tai darant*“¹⁷², tokiu būdu žiaurų elgesį su gyvūnu steigiant kaip tam tikra individualų, pavienį iškrypimą, o ne pačioje žvėrelių auginimo kailiams praktikoje užprogramuotą. Kartais pasitelkiama tiesioginis žiauraus elgesio su gyvūnais fermose paneigimas: „*<...> niekas Lietuvoje auginamų audinių, kaip ir kitų ūkinių gyvūnų nekankina, nedusina ir nekrato elektra*“¹⁷³, diskredituojantis gyvūnų gynėjų vartojamas sąvokas augintojų elgesiui su gyvūnais apibūdinti ir priartėjantis prie jų delegitimizacijos strategijos (plačiau žr. 4.1.3.). „Kaimo“ žmogus apskirtai pristatomas kaip moraliai jautrus, tarsi iš prigimties gyvūną suprantantis ir liudija pastoracinės valdžios apraiškas bei paternalistinę retoriką: „*Kaimo žmonės yra kitokie, jie kiekvienas jaučia gyvūną nuo mažens, todėl, kad namuose augina kas karves, kas kiaules, kas paukščius. Tai fermoje jie, tiesiogine prasme, išglosto kiekvieną gyvūną*“¹⁷⁴.

Nors natūralizacijos strategija liudija apie gyvūno subjektiškumo panaikinimą, pasitelkiant rūpesčio retoriką tarsi siekiam jį sugrąžinti ir suteikti gyvūnui agentiškumą, parodyti, kad šis turi „laisvę“ rinktis: „*gali gauti vandenį*“, „*gali pasiimti tų šiaudų*“, „*gali užsiklot, gali nusiklot*“. Taip pat, pabrėžiama suteikiamų „galimybių“ įvairovė: galimybė poruotis natūraliomis sąlygomis, galimybė natūraliai gimdyti ir auginti jauniklius, galimybė narve landžioti ir laipioti. Tačiau lygiagrečiai kuriama ūkininko, kaip gyvūnų gerovės „prižiūrėtojo“ tapatybė ir „žinojimo“ pasakojimas, atskleidžiantis, kad iš ties agentiškumas suvokiamas gana skeptiškai. Pavyzdžiui, „žinojimo“ pasakojime ūkininkas steigiamas kaip geriau už patį gyvūną žinantis jo mitybos, buveinės, reprodukcinius poreikius ar interesus: „*Pamatysite kaip šeria, vėlgi daniška mašina, inai dalina, porcijuoja, kad žvėris gautų tiek, kiek jam reikia*“.¹⁷⁵ Viena vertus, taip artikuliuojamas tinkamų

¹⁷¹ „Ūkininkai pateikė 113 milijonų ieškinį valstybei. Ko pasimokyti gali visi žemės ūkio sektoriai?“ YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „Agrobite“ 2025 m. vasario 9 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.
<https://www.youtube.com/watch?v=SpF8mgzlah4>

¹⁷² Česlovas Tallat-Kelpša, „Lietuvos žvėrelių augintojai: gyvūnų gynėjai sau leidžia meluoti apie mus ir sulaukia Seimo narių palaikymo?“, 15min, paskelbta 2022 vasario 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.
<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/lietuvos-zvereliu-augintojai-gyvunu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-sulaukia-seimo-nariu-palaikymo-18-1643504>

¹⁷³ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Prašome dalintis šia žinia“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. lapkričio 29 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.
<https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/posts/pfbid02MWmoYwv11dkT9EZZCnf2WSMUaU14ZdsdpqRYEL6KF6RMv6wCjLAjNJuJ49ChgLpcl?rclid=g4IUmQtzbYRNnV3i#>

¹⁷⁴ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Ūkininkė Aušra Ūksienė (UAB Farmers LT)“.

¹⁷⁵ „7 Kauno dienos. Nuo Aleksoto iki Las Vegaso“, 7 Kauno dienos, LRT Plius.

sąlygų žvėreliui užtikrinimas ir palaikymas, tačiau tapachiai liudija apie laisvės, suteikiamos gyvūnui, imitaciją ir ribotumą, priklausantį išimtinai nuo žmogaus bei biopolitinės valdžios egzistavimą binariame žmogaus ir gyvūno santykiyje.

Nors visame diskurse kalbėjimas apie gyvūno gyvybės atėmimą nėra gausus, jis pristatomas aktyviai vartojant eufemizmus „migdyti“, „gaišinti“, „užmiega nieko nejausdamos“, taip pakeičiant veiksmažodį „žudyti“. Atkreiptinas dėmesys į tokio sąvokų pasirinkimo argumentaciją teigiant, kad „žudyti“ vartotina apeliuojant į tyčia sukeltą žmogaus mirtį, tačiau ne gyvūno. Tai atliepia Dunyer aprašytą sąvokų skirtų gyvūnui ir, sąvokų skirtų žmogui parinkimą, kuriantį diskursinę žmogaus-gyvūno dichotomiją.

Viena stipriausių ir gausiausiai pasireiškiančių argumentacinių linijų rūpesčio retorikoje esti gyvūnų gerovės, kaip įstatymuose, mokslo rekomendacijose, biosaugos, higienos taisyklėse įrašytą, todėl fundamentalią praktiką, kurios yra laikomasi. Čia gajį teisinio ir technokratinio diskurso samplaika, kuri moralinę pareigą rūpintis gyvūnu pateikia kaip neišvengiamą dėl vyraujančių „teisės aktų“, „standartų“, „nepriklausomų auditų“, „savikontrolės“, tad kartu tęsiamas „žinojimo“ pasakojimas, o gyvūnų gerovė – kaip objektyviai pamatuojama. Kailinių žvėrelių auginimas apskritai pristatomas ir kaip stipriausiai reglamentuojama žemės ūkio sritis Europos Bendrijos institucijų mastu:

„Visi Europos ūkiai, prekiaujantys kailiais aukcionuose, yra sertifikuojami pagal programą „WelFur“ – tai gyvūnų gerovės vertinimo sistema, sukurta septynių Europos universitetų mokslininkų, o gyvūnų gerovę pagal programos „WelFur“ kriterijus tikrina nepriklausomi auditoriai. „WelFur“ savikontrolės sistema 2019 metais Europos Komisijos buvo pripažinta kaip praktiška ir patikima bei įtraukta į Europos Komisijos savireguliacijos ir koreguliacijos teisės aktų duomenų bazę, o šiame versle laikomasi griežtesnių gyvūnų gerovės standartų nei bet kurioje kitoje žemės ūkio šakoje. <...> Laikaisi nuomonės, kad mūsų šalis ir atsakingos institucijos turi imtis visų įmanomų priemonių ir vadovautis geriausiomis pasaulio praktikomis, kad tokiose fermose auginamų žvėrelių gerovė būtų maksimaliai užtikrinama ir kontroliuojama.“¹⁷⁶

Kartu įstatymai ir rekomendacijos gyvūnų augintojams ir politikams tampa įrankiu pasipriešinti „Tuščių narvų“ organizacijos kritikai, gyvūnų gerovės standartus steigiant kaip nekvestionuotinus, leidžiančius palaikyti *status quo*, t.y. gyvūnų gerovė ištuštinama nuo išorinių etinių prielaidų apie gerovės supratimą: „Kas yra per mažas narvas? Narvas yra toks koks privalo būti pagal Europos rekomendacijas ir ne man spręsti ir ne visuomeninėm organizacijom“¹⁷⁷. Svarbu tai, kad diskurso produkuotojai ima nebeslėpti ir esminio – ekonominio – gyvūnų gerovės palaikymo motyvo.

¹⁷⁶ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d., 378 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479#page=1.00&gsr=0

¹⁷⁷ „7 Kauno dienos. Nuo Aleksoto iki Las Vegaso“, 7 Kauno dienos, LRT Plius.

Tinkamai prižiūrėtas, sveikas gyvūnas prasminamas kaip pagrindinė sąlyga „dauginimuisi“, „produktyvumui“, kailio „kokybei“, „geram rezultatui“, „pelningumui“: „*Jeigu gyvūno gerai neprižiūrėsi, audinė neatves daug jauniklių. Tie, kurie atsives, neaugs, bus maži. Jeigu ir užaugs – bus prastas kailis, prasta kaina, ir galiausiai pats turėsi užsidaryti*“¹⁷⁸. Gyvūnų gerovės, kaip „verslo“ produktyvumo būtinybės steigimas leidžia neutralizuoti kritiką dėl moralės ir kailinių žvėrelių auginimo nesuderinamumo, ir rūpestį gyvūnu įrašyti kaip pamatinę ūkio šakos sąlygą.

Apibendrinant, rūpesčio retorikos diskursyvine strategija siekiama išlaikyti dominuojančią poziciją diskurse per gyvūnų gerovės, kaip esminės žvėrelių auginimo prielaidos, „duotybės“ fiksavimą. Ji maskuoja ūkio šakoje struktūrinės gyvūnų priespaudos sąlygas, artikuluojant rūpesčio santykį su gyvūnu ne tik kaip teisės aktuose įrašytą ar ekonominių dėsnių išvestinę, bet ir kaip individualų moralinį įsipareigojimą. Tačiau stebima ir gyvūnų gerovės *ištuštinimo* retorinė praktika, kai etinės implikacijos yra keičiamos teisės aktų ir standartų normomis, uždarančiomis gyvūnų gerovės sampratą nuo alternatyvių išorinių prasmų. Kartu rūpesčio retorika veikiau liudija biopolitinės valdžios apraiškas per gyvūno kūno kontrolę – gyvūnų gerovė čia žymi tikslingą priegią valdyti žvėrelių populiaciją, sveikatą, reprodukcijos galimybes ir gyvybę apskritai.

4.1.3. Gyvūnų teisių gynėjų, politinių institucijų ir jų narių delegitimizacija

Kailinių žvėrelių fermų draudimo atvejis Lietuvoje neišvengiamai liudija dviejų priešpriešoje esančių grupių konfrontaciją. Nors akademinė literatūra leidžia išskirti gyvūnų teises ginančiųjų diskreditaciją, kaip galimą diskursyvinę strategiją, kuria siekiama išlaikyti pozicijos „už kailius“ įsitvirtinimą diskurse, tačiau atvejo analizė atskleidžia, kad diskurso produkuotojai aktyviai diskredituoja ir draudimą palaikančius politinių institucijų – LR Seimo, Vyriausybės, Konstitucinio teismo – narius bei bendrai valstybę, kaip juos jungiantį darinį.

Tiek Seimo nariai, tiek „Tušti narvai“, pirmiausia pristatomi kaip tie, kurie viešame diskurse nepelnytai įgiję ekspertų vaidmenį sprendžiant draudimo klausimą, tačiau esti „nutolę nuo kaimo“, nėra buvę ūkiuose ar sukūrę verslo, todėl neturintys kompetencijų vesti diskusijos: „*Mus, augintojus, nustebino, kad ji [VšĮ „Tušti narvai“ vadovė – autorės pastaba] nėra mačiusi gyvūnų auginimo savo akimis, nors smarkiai kovoja prieš jį ir dažnai priimama, kaip eksperte*“¹⁷⁹. Neretai pašiepti žinių trūkumą vartojamos ir stipresnės, hiperbolizuojančios sarkazmo formos: „*Jei ko nors nežinote apie*

¹⁷⁸ Česlovas Tallat-Kelpša, „*Kiek kainuos draudimas auginti kailinius žvėrelius Lietuvos biudžetui, aplinkosaugai ir vištienos vartotojams?*“ (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.youtube.com/watch?v=XTrpC_FiTkU

¹⁷⁹ Tallat-Kelpša, „Lietuvos žvėrelių augintojai: gyvūnų gynėjai sau leidžia meluoti“.

gyvūlininkystę, skambinkite VŠĮ „Turšti narvai“. Jie apie kaimą ir gyvūnus žino VISKĄ“¹⁸⁰. Tai atliepia diskurso produkuotųjų siekį nubraižyti, kas gali būti diskurso dalyviais, o kas ne.

Lygiagrečiai VŠĮ „Tušti narvai“ steigiami kaip manipuliuojantys emocijomis ir duomenimis, skleidžiantys propagandą, „demagogijas“, melagingą informaciją, kuri neatitinka tikrovės: „<...> tu negali sukurti tokios emocijos, kokią sukuria jie. Bet dalis vaizdų visiškai normalūs, tik pakomentuojami taip, kad žmogų, kuris nesupranta, tai paveikia. Ten sumaišoma truputį tiesos ir truputį melo. Jei apie žmoniją spręstume tik iš traumatologinio skyriaus vaizdų, manytume, kad žmogaus gyvenimas yra vien ligos ir nelaimės“¹⁸¹. Tai esmingai siejasi su aktyvistams priklijuojama sistemingai, strategiškai veikiančių ekoteroristų etikete. Gyvūnų teisių organizacijas diskredituojamos kaip nelegaliai besilaužiančios į privačius ūkius, iš paramos surinktas pinigines lėšas investuojančios į įrangą, skirtą fermoms filmuoti, propagandos turinio generavimą per viešųjų ryšių kampanijas, netgi pačios provokuojančios smurtą: „Yra buvę ir Lenkijoje tyrimų, kai infiltruojami žmonės į ūkius, specialiai provokuojamos situacijos, kad audinės susipjautų, ir tada rodomas kraujas ir triukšmas“¹⁸².

VŠĮ „Tušti narvai“ pristatomi ir kaip „neregistruoti lobistai“ užsiimančios prekyba poveikiu. Argumentu tampa organizacijos socialiniuose tinkluose sukauptas sekėjų ratas, teigiant, kad didelė auditorija įgalina daryti įtaką politikams, formuoti emocinį ir psichologinį spaudimą Seimo nariams ar juos šantažuoti: „Į LR Seimą pretenduojančios partijos susiduria su dideliu spaudimu iš „Tuščių narvų“ ir panašių organizacijų. Kiekvienas esamas Seimo narys užverčiamas laiškais dėl gyvūnų gerovės, <...>. „Tušti narvai“ siūlo 40 tūkst. auditoriją FB ir 12 tūkst. IG. Kokia dalis politikų užkibo ant šio pasiūlymo?“¹⁸³. Diskurse lygiagrečiai formuojamas naratyvas, kad pagrindinis gyvūnų teisių aktyvistų tikslas yra ne paremtas moralinėmis nuostatomis, o piniginiu pasipelnymu: „Bet, kaip sakiau, įvairūs fondai dabar tampa profesionalių žmonių pragyvenimo šaltiniu – jie kuria turinį ar vykdo veiklą daugiau tam, kad užsidirbtų, o ne iš idėjos. <...> Atverkite žiniasklaidą prieš gegužę, kai visi deklaruoja ir skiria 1,2 proc. paramą – pažiūrėkite, kiek reklamų su verkenčiais galvijais, karvėmis ir panašiai“¹⁸⁴. Diskurso produkuotojai gyvūnų teisių organizacijas fiksuoja ir kaip finansuojamas šaliai priešišku valstybių, tokių kaip Rusija ir Kinija, todėl jų veikla steigama kaip

¹⁸⁰Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Vyriausybė atliko tyrimą, kiek kainuos žvėrelių fermų uždarymas“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. sausio 10 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.

<https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/posts/pfbid02AeFRnzNdYY9pTCKHW3N3XxsQ9Zvs9E29KuCw3SbVqqd3zEsLKnjSHWE1bwDETumWl>

¹⁸¹„Ūkininkai pateikė 113 milijonų ieškinį valstybei“, YouTube, paskelbta „Agrobite“.

¹⁸²„Ūkininkai pateikė 113 milijonų ieškinį valstybei“, YouTube, paskelbta „Agrobite“.

¹⁸³ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Į LR Seimą pretenduojančios partijos susiduria su dideliu spaudimu iš „Tuščių narvų“ ir panašių organizacijų“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. spalio 11 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/photo?fbid=1060016725826054&set=a.695588598935537>

¹⁸⁴ „Ūkininkai pateikė 113 milijonų ieškinį valstybei“, YouTube, paskelbta „Agrobite“.

antivalstybinė. Priešiškų valstybių motyvas gali būti sustiprinamas ir virsti grėsminimu, aptariamam 4.1.5 poskyryje.

Analizė atskleidžia, kad viena pagrindinių gyvūnų teises ginančių aktyvistų delegetimizacijos formų esti jų *veganizavimas*. Nors kailinių žvėrelių fermų draudimo klausimas nėra sietinas su gyvūnų, auginamų maistui, išnaudojimu, veganizavimas suteikia galimybę kurti platesnį, grėsmingesnį, draudimo iniciatorių kaip ideologinės grupuotės portretą. Pasisakymuose į gyvūnų gynėjus kreipiamasi „<...> *gerbiami vegetarai, gerbiami ovovegetarai, gerbiami laktovegetarai, gerbiami ovolaktovegetarai, gerbiami semivegetarai, gerbiami pestovegetarai, polovegetarai, gerbiami veganai*, <...>“¹⁸⁵, siekiant pašiepti potipių gausą, pristatyti aktyvistus kaip mados besivaikančius, asmenis, į kuriuose nevertėtų žiūrėti rimtai. Veganizavimu taip pat bandoma kurti ir gyvūnų teisių gynėjų, kaip visuomenės mažumos, iškraipiančios demokratiją vaizdinį: „*Ir šitoj vietoj man atrodo ir atsiranda problema, kad tie, kurie jaučia, kad galima išnaudoti tos demokratinės sistemos, na, kaip ir trūkumus, jie tada pabando labai garsiai šaukti nuo bačkų. <...> Tada kyla klausimas: ar tas vienas ar keli procentai turi teisę sakyti tai, kad tie, kurie auginat, jūs esat neteisūs, ir tie, kurie perkat esat žulikai?*“¹⁸⁶, nes aktyvistai prasminami primetantys visuomenei individualias vertybes ir ideologinius įsitikinimus: „*Mes tik norime, kad „Tušti narvai“ liautųsi žaide gyvūnų gelbėtojų ir kankintojų žaidimą ir pasakytų tiesiai: esame prieš BET KOKĮ gyvūnų auginimą ir jų produktų vartojimą, nesvarbu kokiomis sąlygomis jie laikomi fermose, nes tai mūsų įsitikinimai, mūsų filosofija*“¹⁸⁷. Įdomu tai, kad čia fiksuotinas tam tikras diskursinės strategijos prieštaravimas – nors viena vertus, gyvūnus ginančios organizacijos steigiamos kaip „jėga“ sukaupusi auditoriją ir galinti daryti spaudimą politikams, kita vertus, redukuojama iki „mažumos“, kuri primeta asmenines nuostatas.

Diskursas atskleidžia ir tai, kad gyvūnų teisių aktyvizmas suvokiamas kaip moterų judėjimas, o organizacijų narės moterys stereotipizuojančiai pristatomos kaip neracionalios, isteriškos, nevaldomos. Tam pasitelkiami stiprią emocinę įkrovą turintys žodžiai: „siautėjo“, „draskėsi“, „plėšėsi“, „įtikinėjo“. Draudimas prasminamas kaip „kelių merginų kažkokia vizija“, o pačios aktyvistės marginalizuojamos: „*Aš prieš metus dalyvavau tose palapinėse čia, prie Seimo, netoli, kai kelios moteriškės, aš jas po to beveik 2 valandų bendravimo pavadinau be gyvenamosios vietos ir*

¹⁸⁵ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Niekada negalima pamiršti šios kalbos“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. sausio 27 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/641665771063257/>

¹⁸⁶ Raimundas Juknevičius, „Kas svarbiau: Lietuvos Respublikos piliečio teisės, gyvūnų gerovė, o gal „gyvūnų teisės“? Ar visos nevyriausybinės organizacijos gina viešąjį interesą?“ (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.youtube.com/watch?v=5qeNQOwcSM>

¹⁸⁷ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Dar viena „Tuščių narvų“ akcija“ Facebook įrašas, paskelbta 2022 m. liepos 18 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/posts/pfbid02iCPiqJDqAUCrUk5C1t5jN8hSPV2PDfuHY18XpLuAajXLXUMDySGky8uQJff4K9rhFl>

darbo, aiškino už tą gerovę, prieš tuos kailiukus“¹⁸⁸. Seimo posėdžio metu „Tuščių narvų“ organizacija taip pat įvardijama kaip „šlapių vištų organizacija“, o jų veikla „šlapių vištų performansu“¹⁸⁹, taip siekiant ją prasminti ne kaip vertybinį pokyčio siekį, o veikiau emocionalų šou. Toks prasminiams dvisluoksnis – menkina ir dehumanizuoja tiek aktyvistas, prilyginamas „vištoms“, tiek iki žeminančios metaforos rūšistiškai redukuoja patį paukštį. Svarbu atkreipti dėmesį, kad gyvūnų teisių judėjimų reprezentacija įtraukiama ir į demografinį diskursą, kuriame šeimos kūrimas ir rūpestis vaikais stereotipiškai steigiami kaip reikšmingi moters vaidmens atributai, tuo tarpu rūpestis gyvūnais – kaip susipainiojimas vertybėse, brandos stokos požymis: *„Atsiradus vaikams, mes perkainojame savo gyvenimo vertybes. Iš jaunatviškai liberalių pažiūrų pereiname prie labiau konservatyvaus (ne politinė prasme) gyvenimo, nes suprantame, kad atsiradus vaikams, tampame atsakingi jau ne tik už save, bet ir už kitą mažą, dar negalinčią apsiginti ar savimi pasirūpinti gyvybę. Rūpinimasis vištomis ir kailiniais žvėreliais narvuose nėra tas pats. Kad ir kiek pinigų pervesite tuštiems narvams ir nuvešite gyvūnų į prieglaudą, tai neprilygs pasirūpinimu vaikais*“¹⁹⁰.

Lygiagrečiai aptinkamos ir diskurso produkuotojų pastangos delegitimizuoti ir politines institucijas bei jų narius. Kailinių žvėrelių fermų draudimui pritariantys Seimo nariai ir Vyriausybė steigiami kaip pasiduodantys aktyvistų „propagandai“ ir emociniam fonui, „prabylantys aktyvistų frazėmis“. Įstatymo pakeitimo palaikymas steigiamas kaip „madų vaikymasis“ ir gretinamas pataikavimu rinkėjams, populizmo išraiška, siekiu pelnyti rinkiminių balsų. Tai apibendrinama kaip „silpnos politikos“ bruožai: *„Silpni politikai bando atrasti jėgą balsuose, bet neatranda drąsos kalbėti apie tai, kaip galvoja ir ką galvoja*“¹⁹¹. Keliamos abejonės ir tuometinės Vyriausybės bei Seimo narių pajėgumais apskritai priimti sprendimus dėl objektyvumo, kritiškumo, „sveiko proto“ stokos, įstatymų priėmimo „lengva ranka“. Seimo nariams keliant klausimus dėl kailių eksporto į Rusiją, politikai steigiami kaip sąmoningai manipuliuojantys duomenimis, tendencingai iškraipantys situaciją, vengiantys atsakomybės už savo žodžius. Konstitucinio Teismo sprendimas taip pat reikšminamas kaip *„grįstas jį priėmusių asmenų ideologiniais įsitikinimais*“, siekiant kurti nepasitikėjimą teisėjų darbu. Seimo nariams reikšminti pasitelkiamos ir tokios metaforos kaip *„giltinės ir išbuožintojai*“, kaip referencija į partinės ir represinės struktūras, vykdydžiusias ūkininkų turto nusavinimą sovietmečiu. Kaip ir gyvūnų teisių aktyvistų atveju, ryški Seimo narių ir

¹⁸⁸ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d., 379 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479

¹⁸⁹ Referuojama į 2023 m. pavasarį Vilniuje rengtą socialinę akciją, kuria VšĮ „Tušti narvai“ ragino atsisakyti narvuose laikomų vištų kiaušinių.

¹⁹⁰ Aurelijus Veryga, „Aurelijus Veryga. Kodėl vaikai, o ne karjera ir pinigai yra tikroji mūsų gyvenimo prasmė?“, LRT, paskelbta 2024 m. spalio 23 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.

<https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/2394228/aurelijus-veryga-kodel-vaikai-o-ne-karjera-ir-pinigai-yra-tikroji-musu-gyvenimo-prasme>

¹⁹¹ Česlovas Tallat-Kelpša, „Kiek kainuos draudimas auginti kailinius žvėrelius Lietuvos biudžetui, aplinkosaugai ir vištienos vartotojams?“.

Vyriausybės diskreditacija per miesto ir kaimų takoskyros kūrimą. Parlamentarai prasminami kaip turintys ribotą, „miesčionišką“ mąstymą, atstovaujantys tik didmiesčių interesus, nesuvokiantys žemės ūkio reikšmingumo: „*Buvo liūdna Konstitucinio Teismo posėdyje klausyti Aistės Gedvilienės išvedžiojimų, kad esą kailinių žvėrelių auginimojai gali laisvai parduoti savo turėtą įrangą (pvz. į metalo laužą). <...> Matyt miesčionišku mąstymu kaime fermose turėtų įrengti loftus*“¹⁹²; „*Šita vyriausybė išskirtinai mielai naikina Lietuvos žemės ūkį, matyt galvodami, kad prireikus pienas bėgs iš čiaupo, o visus kitus būtinus produktus bus galima tiesiog pasiimti iš šaldytuvo*“¹⁹³. Tokia būdu draudimui pritariantys politikai diskurse fiksuojami kaip priešiški bendrai visai gyvulininkystei ir žemės ūkiui.

Apibendrinant, gyvūnų teisių gynėjų ir politikų, palaikančių draudimą, delegitimizacija indikuoja apie siekį perbraižyti diskurso ribas ir gyvūnų teises ginančiuosius diskredituoti kaip nelegitimus diskurso dalyvius. Strategija palanki kurti „mes“ ir „jie“ takoskyrą, tiek aktyvistus, tiek politinę opoziciją pristatant kaip emocijomis besivadovaujančius, iracionalius ir sistemingai prieš ūkininkus ir Lietuvą veikiančius. Delegitimizacija diskurso produkuotojams tampa įrankiu susilpninti, neutralizuoti priešininkų argumentacines linijas, redukuoti jas iki asmeninių nuostatų ir įsitikinimų primetimo, o draudimą prasminti kaip priemonę galiai, ekonominiam pasipelnymui siekti.

4.1.4. Racionalioji kritika

Atliekant analizę pastebėta gausa kritikos opozicinei argumentacijai, draudimui, jo svarstymo procedūroms bei post-draudiminiais siūlymams. Racionaliosios kritikos diskursyvinė strategija apjungia technokratinę, ekonominę, teisinę diskursus, kritiką ir argumentacijas, kurių pagrindu diskredituojama pati draudimo iniciatyva, o diskurso produkuotojų pozicija fiksuojama kaip vienintelė galima dėl objektyvumo, ekspertiško.

Draudimo šalininkų delegitimizacija atskleidė, kad aktyvistai steigiami kaip emocionaliūs, tad ir pats draudimas esti prasminamas kaip emocijomis, ambicijomis, moraliniais ir etiniais interesais grindžiamas, o tai esti neapibrėžta. Viena vertus, kailinių žvėrelių auginimą sutinkama vertinti kaip etikos klausimą, tačiau kartu iškart akcentuojamas etikos subjektyvumas: „*Aš su tuo sutinku – tai iš tiesų etikos klausimas. Tik bėda ta, kad gyvūnų gerovę mes sugebame įvertinti. <...>. Etikos taip įvertinti negalime: kas vienam atrodo etiška, kitam – ne*“¹⁹⁴. Kailinių žvėrelių auginimo, kaip

¹⁹² Aurelijus Veryga, „Liūdna dėl tokio KT sprendimo ir labai teisingas ministro vertinimas“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. kovo 19 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.
<https://www.facebook.com/aurelijus.veryga/posts/pfbid02domYPsGx2wXZXUCjpvh139zc4jXa4X9oqYppvne87vaiQSwWAKJPwe8gDDxT4RPI>

¹⁹³ Aurelijus Veryga, „Seimas ką tik nusprendė pribaigti vieną iš žemės ūkio šakų - kailinių žvėrelių ūkių“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 21 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=10161885771874113&set=a.10150122003274113>

¹⁹⁴ Česlovas Tallat-Kelpša, „Kiek kainuos draudimas auginti kailinius žvėrelius Lietuvos biudžetui, aplinkosaugai ir vištienos vartotojams?“.

subjektyvių vertinimų sankirtos artikuliacija, leidžia formuoti nuostatą, kad draudimas iš esmės negali būti priimtas bendru sutarimu, nes yra ir bus prisotintas prieštara, tad iš diskurso apskritai siekiama pašalinti (*ištuštinti*) emocinius, moralumo ir etiškumo aspektus, kaip nelegitimus draudimo argumentacijoje. Kartu menkinamas ir empatijos svoris sprendžiant ūkio gyvūnų klausimus, netiesiogiai steigiama, kad gyvulininkystė yra emocijoms ir empatijai neutrali, techninio pobūdžio praktika: „Toks draudimas yra politinis ir grynai pagrįstas paprastom emocijom, o deja, šiose žemės ūkio srityse emocijomis vadovautis negalima“¹⁹⁵. Patys diskurso produkuotojai prasmina save racionalios diskusijos šalininkais ir kviečia kailinių žvėrelių auginimo klausimus svarstyti „atviros“ ir „subalansuotos“ diskusijos principu, kurioje vyrautų moksliniai argumentai ir ekspertizmas: „<...> pagrindas visų diskusijų turi būti mokslo pagrįsti įrodymai, o ne emocijos. Ir aišku, be abejo, reikalingas atviras dialogas. Tačiau atviras dialogas turi būti taip pat racionalus, turi būti įsiklausoma į mokslinius argumentus, į ekspertų išvadas, į pačių augintojų pozicijas, o ne vien, žinot, ten pasižiūrima į graudžius vaizdelius ar labai širdį spaudžiančias nuotraukas“¹⁹⁶.

Diskurse ypač gajį kritika procedūriniais draudimo priėmimo aspektams. Jis steigimas esantis procesiškai ydingas – neprioritetinis politinės darbotvarkės klausimas, „stumiamas buldozeriu“, t.y. priimtas skubotai, todėl įstatymo projektas parengtas nekokybiškai, nėra išbaigtas, neskaidrus, turintis diskriminacinių apraiškų. Diskurso produkuotojai taip pat pabrėžia, kad draudimas turi būti svarstomas remiantis atsakingų institucijų, tokių kaip VMVT, Seimo Kaimo reikalų komiteto, STT, ŽUM, išvadomis, rekomendacijomis, užsakytu draudimo poveikio bei antikorupciniu vertinimu ir kritikuoją jų nepaisymą priimant įstatymą: „Vien tas faktas: priimant sprendimą Seime nei karto nebuvo kreiptasi į Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą, kuri de facto atsakinga už gyvūnų gerovę Lietuvos ūkiuose – visų ūkinių gyvūnų. Niekas jų neklausė, kas ten ir kaip ten, ar ten tikrai yra negerai“¹⁹⁷. Pasitelkiant metaforas draudimas konstruojamas tarsi dirbtinai sukurtas, pavyzdžiui, „iš musės daromas dramblys“, „cirkas“ arba „parodija ir vaidinimas“. Tokio steigimo argumentacija esti duomenų, įrodančių draudimo pagrįstumą, stoka: „Kailinių žvėrelių auginimo atveju buvo padaryta daug auditų ir nenustatytas joks pažeidimas jų gerovės standartų atžvilgiu“¹⁹⁸. Technokratinė retorika tęsiama pabrėžiant, kad pirmiausia turi būti atsižvelgiama į jau padarytą ūkių pažangą gyvūnų gerovės srityje, aplinkos apsaugoje, o jei įvertinus, vis tik, nustatomos tam tikros pavienės spragos,

¹⁹⁵ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „V.P.Andriukaitis: nėra mokslinio pagrindo uždrausti auginti kailinius gyvūnus“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 5 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.

<https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/videos/604560725083395>

¹⁹⁶ Vaida Leščauskaitė, „Kailis – „priešnuodis“ greitajai madai ir žiedinės ekonomikos pavyzdys. Požiūris į kailių sektorių Europos Parlamente“ (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.youtube.com/watch?v=3JYjA9DA9t4>

¹⁹⁷ „Ūkininkai pateikė 113 milijonų ieškinį valstybei“, YouTube, paskelbta „Agrobite“.

¹⁹⁸ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „V.P.Andriukaitis: nėra mokslinio pagrindo uždrausti auginti kailinius gyvūnus“.

reikia tobulinti gyvūnų gerovės standartus, užuot siekus viso sektoriaus draudimo: „*Nes toks požiūris, kad jeigu keliuose yra avarijų arba važinėja girti, tai reiktų uždrausti išvis automobilius visoje Lietuvoje. Turbūt tokia logika vadovaujantis galima taip ir padaryti*“¹⁹⁹.

Racionalioji kritika remiasi ir ekonominio pobūdžio argumentais. Draudimas prasminamas kaip finansiškai nepagrįstas, priimamas neatlikus būtinų poveikio šalies ekonomikai skaičiavimų. Įdomu tai, kad lygiagrečiai draudimas reikšminamas kaip neatliepiantis siekiamo rezultato, nesprendžiantis jokių problemų, tarsi akimirkai stojant į opozicinę pusę. Čia gaji argumentacija pasitelkiant paklausos-pasiūlos dėsnį – kailio paklausa priėmus fermų draudimą nebus panaikinta, vartotojai ir toliau pirs kailio gaminius, tik šie bus importuojami. Teigiama, kad Lietuvos užimamą rinkos dalį lengvai perims kitos, ES nepriklausančios šalys, kuriose gyvūnų gerovė reglamentuojama kur kas prasčiau:

*„O šiaip tai, jeigu mes jau taip sakom, jog čia nemoralu, tai reiktų ne žvėrelius pirmiausiai uždrausti, o uždrausti kailinius. <...> Ir iš tikrųjų, kokį mes rezultatą pasiekėm, ar mes pasiekėm rezultatą? Čia tas pats kaip, aš savo kiemą išsišlaviau, pas mane šiukšlių nėra, bet už mano teritorijos, už tvoros gali būti šiukšlių kalnai. <...>. Kaip dažnai šitie šalininkai, kurie už uždraudimą, sako, kad kailiniai atgyveno, galbūt, ir aš sutinku, bet jeigu rinkoj nebus paklausos – nebus ir žvėrelių, ir nebus jų fermų.“*²⁰⁰.

Diskurse gausi teisinės argumentacijos linija. Draudimas supriešinamas su „teisinės valstybės“ logika, steigiamas kaip neteisėtas, neatspindintis ES ir EK pozicijų. Siekiama pabrėžti draudimo nesuderinamumą su Lietuvos įstatymine baze ir pagrindinio šalies įstatymo 46 ir 48 straipsniais, nurodančiais, jog Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva bei, žmogaus laisve pasirinkti darbą bei verslą. Nors KT sprendimas tokius nuogąstavimus paneigė, pats teisėjų sprendimas taip pat kritikuojamas kaip procedūriškai neskaidrus. Nepaisant to, kad Europoje kailinių žvėrelių verslą draudžia daugiau nei 20 valstybių, ūkio šakos draudimas reikšminamas kaip prieštaraujantis Vakarų politinei kryptčiai. Siekiant vilkinti draudimo priėmimą, raginama neskubėti priimti įstatymo ir tik sulaukus nurodymų ar rekomendacijų bendrijos mastu, pradėti svarstyti apie tokią galimybę. Kaip į vieną pagrindinių teisinės bazės atspirties taškų referuojama į ES teisę: „*Manau, jog būtina įvertinti tai, kad šiuo metu Europos Sąjungoje nėra bendros kailinių žvėrelių verslo uždraudimo politikos, o Europos Komisija nėra priėmusi teisės akty, draudžiančių šį verslą, ir tai palikta spręsti pačioms valstybėms narėms*“²⁰¹. Argumentuojama ir tuo, kad kailiniai žvėreliai nebuvo įtraukti į Europos Parlamento rezoliuciją dėl palaipsnio narvų sistemos

¹⁹⁹ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d., 384 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479

²⁰⁰ Datkūnas, „Naujasis žemės ūkio ministras Hofmanas: aplinkosauginiai tikslai neturėtų žudyti mūsų ūkių“

²⁰¹ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d., 378 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479

panaikinimo, implikuojant, kad žvėrininkystei pataisos nėra siūlomos, o pats sektorius nėra suvokiamas kaip prieštaraujantis gyvūnų gerovės standartams. Ši argumentacija leidžia kailinių žvėrelių verslą steigti kaip Europos Bendrijos mastu priimtina, o draudimą, kaip nutolusį nuo ES politikos.

Vienu opiausių post-draudiminių klausimų tapo kompensacinė dalis. Diskusijos apie kompensacijas viena vertus gali liudyti apie tam tikrą diskurso produkuotojų susitaikymą su draudimu, kita vertus, taip pat suteikia galimybę diskredituoti pačią draudimo iniciatyvą ir jos procesinius aspektus. Ydingu įvardijamas gerųjų kitų valstybių praktikų nepaisymas skaičiuojant kompensacinį paketą. Įstatymo pataisos taip pat steigiamos kaip ydingos antikorupcinių požiūriu, nes kompensacijų nustatymas nedetalizuojamas įstatymo projekte: „<...> įstatyminiu lygmeniu nekonkretizavus kompensacijų nustatymo principų arba kriterijų, minėtų teisės aktų projektu priėmimo atveju sprendimus priimančioms subjektams būtų suteikiama diskrecinė teisė savo nuožiūra, galimai nepagrįstai priimti su kompensacijų nustatymu arba išmokėjimu susijusius sprendimus“²⁰². Tad kompensacijų klausimas tampa įrankiu kvestionuoti ne tik draudimo pagrįstumą, bet ir bendrai valstybės skaidraus ir teisingus sprendimų įgyvendinimo pajėgumus.

Racionaliosios kritikos strategija bandoma pašiepti draudimo loginio pagrindimo trūkumą, nurodyti esamas jo spragas ir taip sukurti neapgalvotos, bereikalingos iniciatyvos vaizdinį. Gyvūnų teisių, jų gerovės klausimai ir pats kailinių žvėrelių fermų draudimo siūlymas diskurso produkuotojų steigiami kaip išimtinai ekonominio, teisinio pobūdžio – tai, ką galima pamatuoti ir objektyviai įvertinti, todėl globalios rinkos dėsniai ar įstatyminė bazė diskurse esti esminiai orientyrai ir ribos, kurių peržengimas diskusijoje negalimas. Tokia draudimo klausimo redukcija leidžia esminius oponentų svarstymus apie moralę ir etiką, kurie esti nepatogūs ir sunkiai paneigiami, steigti kaip nelegitimus tokio pobūdžio diskusijose. Draudimo šalininkų „loginių klaidų“ demaskavimas ir procedūrinė kritika taip pat liudija apie bandymus iš esmės nukreipti dėmesį ir perorientuoti diskursą nuo esminio klausimo apie gyvūnų engimą, o dominavimą diskurse išlaikyti savo poziciją konstruojant kaip patikimą ir svarią, atstovaujančią teisingumo ir racionalumo principus tarsi neabejotinas normas.

4.1.5. Grėsinimas

Tiriamu atveju, kailinių žvėrelių auginimo draudimo siūlymas suprantamas kaip nepaliekantis alternatyvių galimybių auginti gyvūnus dėl kailio, tad lygiagrečiai kitų diskursyvinių strategijų, gaji ir gana aštri kailinių žvėrelių augintojų ir juos palaikančių politikų retorika, tarsi bandymas mobilizuoti pasipriešinimą draudimui. *Grėsinimo diskursyvinė strategija apima draudimo*

²⁰² Ibid.

pasekmių, kaip grėsmių valstybei, jos ekonomikai, piliečiams ir jų grupėms artikuliaciją, ir tikslinę nerimo, baimės, nesaugumo kurtymą visuomenės gretose.

Pirmiausia, diskusiją apie kailinių žvėrelių fermas siekiama plėsti ir konstruoti kaip valstybinio lygmens, Lietuvos ateities klausimą, kuriame balsuojama už sprendimą sustiprinti arba susilpninti Lietuvą. Tai leidžia draudimo klausimui suteikti papildomo svorio ir jį aktualizuoti. Draudimo priėmimas traktuojamas kaip pralaimėjimas Lietuvai, pakirsiantis piliečių pasitikėjimą, likviduosiantis gerovės valstybę. Draudimas reprezentuojamas ir kaip Lietuvos nacionalinio saugumo klausimas. Grįžtama prie gyvūnų teisės ginančių organizacijų, kaip priešišku valstybių finansuojamų satelitų šalyje bei draudimu siekiančių susilpninti valstybę ir jos ekonomiką iš vidaus: „*O palaikyti tai, kad būtų sunaikinti šie žvėreliai ir kailiniai, yra lobavimas Kinijos ir Rusijos labui, nes jie tikrai to ir laukia, kad pas mus nieko negamintume*“²⁰³. Pasipriešinimas draudimui čia prasminamas kaip kova už Lietuvą ir jos egzistenciją, kuriai yra iškils pavojus. Artikuliacijai sustiprinti pasitelkiama ir stiprios istorinės aliuzijos: „*Jeigu jums, socialdemokratai ir kiti civilizacijos griovėjai ir likvidatoriai, kaip atrodytų, jeigu jums sakytų, kad rusai okupuotų Lietuvą? Visi sakytų, aišku, prieš. O jeigu kompensaciją gautumėte, tai ką, tada sutiktumėte? Suprantate? Nebūkime dviveidžiai, bet kovokime už savo Lietuvą, už savo tėvynę, savo pramonę, savo verslininkus*“²⁰⁴. Išties, gana gabi strategijos linija yra grėsminimas „grįžtančiu komunizmu“. Įstatymo pataisos neretai įvardijamos kaip siekis „nacionalizuoti“ turtą, judėjimas „komjaunuoliška kryptimi“, grėsminama ir tarybinių laikų politinei intervencijai į ekonomiką: „*Tarybiniais laikais būdavo sakoma, kas yra politinė ekonomija. Tai būdavo, kada politika apsprendžia ekonomiką. Šiuo atveju, mes sugrįžtame prie tokio veiksmo, kur politika turėtų apspręsti ekonomiką*“²⁰⁵. Tad, draudimo gretinimu sovietinei praktikai bandoma įbauginti ir mobilizuoti piliečius išryškinant istorinių traumų vaizdinius.

Nacionalinio masto grėsme reikšminama ir ekologija, vegetarizmas ir vegenizmas, kurie steigiami kaip ideologija besiskverbianti į politikos ir ekonomikos sritis, o įstatymo pakeitimai esti jos gilios skvarbos politiniame lauke išraiška: „*Ta idėja ekologiško idėja arba draugiškumo gamtai, idėja išugdė visą kartą. Visa karta žmonių užaugo, ir šiandien ta ideologija jau tampa tokia, kaip lyg ir platesnių ratų ideologija. Ir jau mes susidarėme ideologijos, ir politikos, ir ekonomikos sandūroje. <...> Ideologijos priminsiu, priveda per demokratinius rinkimus prie fašizmo, prie putinizmo ir prie kitų tokių antidemokratinų dalykų*“²⁰⁶. Kraštutinis ekologijos (kartu judėjimo už

²⁰³ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Septintoji sesija, 2023 m. rugsėjo 10-28 d., 240 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=79103

²⁰⁴ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d., 379 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479

²⁰⁵ Viktoras Pranckietis, *Programinės politikos interpretacijų priežastingumas ir pasekmės arba kodėl mus verčia galvoti kitaip*” (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 10 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.youtube.com/watch?v=5mb9pEhHzXc>

²⁰⁶ *Ibid.*

gyvūnus) ir autokratijos sugretinimas kailinių žvėrelių diskurso kontekste leidžia užčiuoti diskurso produkuotojų desperaciją išlaikyti tiek politinę, tiek gyvūnų priespaudos kontrolę. Tačiau kartu atskleidžia naudojamų argumentacinių linijų loginius prieštaravimus – nors kailis ir jo dėvėjimo praktikos legitimuojamos kaip aplinkai draugiški, pati ekologija steigiama kaip grėsminga ideologija. Radikalia grėsminimo linija esti ir gyvūnus ginančių organizacijų, siejamų su veganizmu, „paslėpti ideologiniai tikslai“: „<...> galutinis „Tuščių narvų“, „Gyvi gali“ ir panašių organizacijų tikslas nėra gyvūnų gerovė. Jų tikslas – gyvulininkystės pabaiga“²⁰⁷. Lygiagrečiai draudimas grėsminamas kaip precedentas Seimui drausti kitus žemės ūkio sektorius ir verslus: „Jeigu taip ir toliau, greitai sužlugdysime paukštininkystę, kiaulininkystę, gyvulininkystę, vadovaudamiesi logika, kad reikia viską uždrausti kur yra gyvūnai“²⁰⁸. Tokio pobūdžio pasisakymais kuriamas naratyvas, kad gyvūnų teisių aktyvistų esminis užmojis esti gyvūninės kilmės produktų pašalinimas iš rinkos ir liudija bandymus mobilizuoti „visavalgius“, kaip labiausiai draudimo ir po jo seksiančių gyvūnų iniciatyvų paveikiamą visuomenės grupę, pagrindinį aktyvistų taikinį: „Tačiau sekantys būsite Jūs, visi mėsos valgytojai. Aktyvistai jau šiandien daro viską, kad mėsa, pienas ir kiaušiniai brangtų ir galiausiai išnyktų nuo mūsų stalo“²⁰⁹. Galima pastebėti, kad baimės ir „taikinio“ atmosfera kuriama tikslingai per „mes“ (mėsą valgantieji) ir „jie“ (laisvą pasirinkimą atimti norintieji) supriešinimą ir bendros kolektyvinės tapatybės, kuriai iškilęs pavojus, steigimą. Tačiau reiktų pabrėžti, kad naratyvas gali transformuotis ir į delegitimizacijos strategiją, kai siekiama gyvūnų gynėjų užmojų steigti kaip absurdišką: „Yra mokslinių tyrimų, kurie rodo, kad netgi augalai pažįsta savo skriaudėją ir reaguoja į jį. Tai gali būti, kad kitas įstatymas bus, pavyzdžiui, Augalų gerovės įstatymas ir bus draudžiama pardavinėti, na, tarkime, skintus augalus“²¹⁰.

Kaip ir kitais pristatytais diskursyvinėmis strategijomis atvejais, situacijos grėsminimui taip pat pasitelkiami ekonominio pobūdžio argumentai, tačiau svarbu pabrėžti jų funkcinę takoskyrą – grėsminimo atveju tikslingai siekiama konstruoti ateities ekonomines grėsmes ir įbauginti visuomenės grupes, kaip draudimo ekonomiškai pažeidžiamas. Draudimo įvedimas pirmiausia artikuliuojamas kaip turėsiantis reikšmingas pasekmes šalies ekonomikai. Pasitelkiami stiprią emocinę įkrovą turintys žodžiai: ekonomika „griaunama“, „naikinama“, „žlugdoma“. Pagrindinėmis argumentacinėmis linijomis esti poveikis valstybės biudžetui, kuris nebeteks dalies įplaukų pelno mokesčių pavidalu bei valstybės prisiimta atsakomybė išmokėti kompensacijas, dengti fermų

²⁰⁷ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Kūčios be žuvies, Kalėdos be mėsos ?!“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. gruodžio 18 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/videos/1848791992320466/>

²⁰⁸ Valius Ažuolas, „Jeigu taip ir toliau, greitai sužlugdysime paukštininkystę, kiaulininkystę, gyvulininkystę“, Facebook įrašas, paskelbta 2021 m. lapkričio 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2032139286934501&set=a.434140800067699>

²⁰⁹ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Kas nori brangesnės mėsos?“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. gruodžio 19 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/videos/574386185298587/>

²¹⁰ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Septintoji sesija, 2023 m. rugsėjo 10-28 d., 240 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=79103

išardymo, teritorijų sutvarkymo, ūkininkų perkvalifikavimo kaštus, o vėliau ir bedarbio pašalpas, kurie tapsiantys finansine našta būtent mokesčių mokėtojams ir jų namų ūkiams: „<...> žvėrelių fermų uždarymas Lietuvoje kainuos apie 230 mln. eurų iš mokesčių mokėtojų pinigų. Europos Sąjunga, kiek mums žinoma, lėšų neskirs. Ar sutinkate, kad kiekviena šeima sumokėtų po 200 eurų už tai, kad Lietuvoje nebeliktų kailio?“²¹¹. Tačiau lygiagrečiai finansinės naštos hiperbolizavimo, kuriamas nežinomybės, neapibrėžtumo jausmas, kad galutinė draudimo „kaina“ gyventojams iki galo nėra aiški, galinti išaugti. Maisto produktų kainų šuoliai neretai gyventojams esti itin jautri tema, tad grėsminimas artikuliuojamas ir gyvūninės kilmės produktų kainų kilimu dėl „naikinamos gyvulininkystės“ bei žiedinės ekonomikos grandies išardymo, kuri užtikrina pigų šalutinių gyvūninės kilmės atliekų utilizavimą per pašaro žvėreliams gamybą: „Taip, auginti kailinius žvėrelius uždrausta. Bet kas toliau? Mėsos, žuvies, pieno produktų pabrangimas dėl naikinamos gyvulininkystės?“²¹². Grėsminimo strategija susijusi ir su natūralizacija. Tai, kad kailinių žvėrelių auginimas prasminami kaip socioekonomiškai reikšmingas verslas regionuose, sudaro sąlygas jo draudimą grėsminėti kaip regionų nuosmukį, bedarbystę šalyje, o kartu ir emigracijos bangą paskatinsiantį. Gresiantys atleidimai prasminami kaip sukelsiantys „šoką“ darbo rinkai. Tokiu būdu fiksuojant draudimą kaip valstybės socialinio ir demografinio nestabilumo garantą.

Apibendrinant, diskurso produkuotojai kailinių žvėrelių fermų draudimo siūlymą plečia ir konstruoja kaip nacionalinio lygmens grėsmę, paliesiančią įvairų visuomenės grupių spektrą. Grėsminimo diskursyvinė strategija išryškina tikslinių piliečių grupių palenkimą, o kartu ir mobilizaciją šios grėsmės akivaizdoje siekiant įgauti jų palaikymą. Viena vertus, grėsminimą galime traktuoti kaip galios poziciją išlaikymo mechanizmą, kai konstruojami katastrofinių pasekmių scenarijai. Kita vertus, gana radikalios artikuliacijos bei dramatiškumo apraiškos leidžia suprasti, kad diskursas „už kailius“ iš ties nebetenka hegemonijos, o grėsminimą galime interpretuoti tarsi kraštutinį diskursinį resursą normatyvinei gyvūnų priespaudos tvarkai išsaugoti.

4.1.6. Atsakomybės peradresavimas

Diskurso analizė leido indentifikuoti *siekus perkelti atsakomybę nuo kailinių žvėrelių augintojų į išorinius veikėjus, struktūras ar aplinkybes ir sumenkinti ar išsklaidyti atsakomybės dalį platesnių kontekstų rėmuose*. Tokios diskursinės praktikos šiame darbe įvardijamos kaip atsakomybės peradresavimas, kuris artikuliuojamas dviem kryptimis: pačios *problematikos perkonstravimu* ir netikėtai – *rūšizmo demaskavimu*.

²¹¹ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Nuo šiandien mes, žvėrelių augintojai, oficialiai skelbiame“ Facebook įrašas, paskelbta 2022 m. gruodžio 19 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/share/v/1CTeMV98t9/>

²¹² Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Atėjo laikas susimąstyti, kas ir kodėl mums siūlo atsisakyti mėsos, pieno, žuvies kiaušinių?“ Facebook įrašas, paskelbta 2025 m. sausio 30 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/videos/1426454895000047/>

Rūpesčio retorikos bei racionaliosios kritikos strategijos leido suprasti, kad gyvūnų išnaudojimo kailiams problematiką diskurso produkuotojai siaurina, reprezentuoja kaip subjektyvių vertinimų prisotintą, todėl didelių diskusijų nevertą. Tačiau pastebėtina, kad kartu pati problema yra diskursyviai švelninama arba perkonstruojama, o moralinė atsakomybė perkeliama kitiems veikėjams, pavyzdžiui, kailio dirbinių vartotojams: „*Moralinė atsakomybė už kailių gaminių vartojimą priskirtina vartotojams ar visuomenei bendrai, tačiau ne konkrečiai šiam verslui*“²¹³. Vis tik, plačiausiai naudojamas naratyvas – pagrindinė problema, kurią turime spręsti yra ne kailinių žvėrelių auginimas, o nesąmoningas visuomenės vartotojiškumas. Nors kaip minėta, ekologijai, viena vertus, diskurso produkuotojai priklįjuoja „grėsmingos ideologijos“ etiketę, tačiau nepaisant loginio sąryšio nebuvimo, problematikos perkonstravimas esmingai su ja susijęs. Būtent greitoji mada, perteklinis sintetinių drabužių ir dirbtinio kailio vartojimas dėl poveikio aplinkai prasminami kaip tikroji moralinė problema. Taip ne tik keičiama diskurso kryptis, bet ir redukuojamas kailinių žvėrelių auginimo problemiškas: „*Ar tie sintetiniai gaminiai, patenkantys į šiukšlynus, nes yra sunkiai perdirbami ar neperdirbami, deginami ir pan. tikrai nepadaro daugiau žalos tai pačiai gyvajai gamtai, nes gyvoji gamta yra ne tik kailiniai žvėreliai, bet ir žuvis ir t.t.*“²¹⁴. Svarbu atkreipti dėmesį, kad siekiant poveikio, vartotojiškumo problematikai konstruoti pasirenkami stipresnio emocinio krūvio pasisakymai, pavyzdžiui, „nuodija dirvožemį“, „poliesterio plaušeliais springsta jūrų ir sausumų gyvūnai“, „nužudo didesnę planetos gabalą nei šimtas kailių fermų“, „žudysime ne tik fermų gyvūnus, bet ir ištisas vandenynų, dirvožemio gyventojų populiacijas, laukinius paukščius“. Nors kaip minėta rūpesčio retorikos poskyryje, diskurso dalyviai vengia vartoti veiksmazodį „žudyti“ kalbėjime apie kailinių žvėrelių gyvybės atėmimą, tačiau jo aktyvus vartojimas problematikos perkonstravime atskleidžia selektyvius ir manipuliatyvius diskurso dalyvių kalbinius pasirinkimus. Reikšminga ir tai, kad moralinė atsakomybė dėl greitosios mados produktų vartojimo visuomenei peradresuojama ir dėl besivystančiose šalyse dirbančių darbuotojų ir vaikų išnaudojimo. Tuo tarpu kailinių žvėrelių sektorius strategiškai priešinamas šioms praktikoms. Tai liudija apie moralinių įsipareigojimų hierarchizavimą, t.y. žmogaus interesų prioretizavimą gyvūnų interesų paisymo sąskaita.

Analizės metu netikėtai nustebino pasisakymų gausa, kuriuose demaskuojamas pats rūšizmas. Visuomenės gretose egzistuojančio rūšizmo atskleidimas leidžia diskurso produkuotojams išsklaidyti atsakomybę dėl gyvūnų išnaudojimo ir ją tikslingai peradresuoti ne tik draudimo iniciatoriams, bet ir visai visuomenei. Pasipriešinimas kailinių žvėrelių išnaudojimui lygiagrečiai išnaudojant kitus gyvūnus kasdienėse praktikose, pavyzdžiui, vartojant gyvūninės kilmės maistą, dėvint odinius

²¹³ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d., 377 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479

²¹⁴ Aurelijus Veryga, „Apie kailinių žvėrelių fermų draudimą“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. birželio 5 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10161652699379113&set=a.10150122003274113>

drabužius ar namuose laikant augintinius, diskurse prasminamas kaip veidmainiškas. Šią atsakomybės peradresavimo artikuliaciją iliustruoja A. Verygos pasisakymas:

„Tiems, kurie valgote gyvulinės kilmės maistą, bet bandote gailėti gyvūnų, reikėtų pasidomėti vaizdais gyvulių skerdyklose ar paukštynuose. Jie šviesmečiais pralengkų mums į el. paštus siunčiamus vaizdus apie kailinių žvėrelių migdymą dujomis. Bet kotletukas greito maisto restorane filmuko nesusuks. Jei valgote pieno produktus, turėtumėt žinoti, kad iš karvės jai atsivedus veršiuką, jis atimamams, papjaunamas ir patiekiamas suvalgyti, o ji pati metus melžiama. Iš vištos atimtas kiaušinis irgi neturėjo progos tapti viščiuku, nes atsidūrė mūsų skrandyje. Ir t.t. Žmonės be jokio gailėsčio daužo muses, uodus, nuodija žiurkes, gaudo peles ir t.t. Sakysit jie tai ne tas pats, kaip kailiniai žvėreliai. O kuo jie kitokie?“²¹⁵.

Nors kritinių gyvūnų studijų lauke rūšizmo demaskavimas esti priemonė sąmoningumui paskatinti ir kurti prielaidas gyvūnų išlaisvinimui, šio diskurso rėmuose jis pasitelkiamas tolimesniam gyvūnų engimo natūralizavimui ir skatinimui. Apnuogintas žmogaus dominavimas diskursyviai vėl reprodukuojamas kaip normatyvumas, deklaratyviai nepaliekama vieta ir alternatyviam svarstymui: *„Tačiau aš sutinku, mes išnaudojame gyvūną, tai yra faktas, bet mes išnaudojame visus gyvūnus, mes netik gyvūnus išnaudojame, mes išnaudojame žemę, visą gamtą išnaudojame, <...>. Ir tas pats su gyvūnais, visi ūkiniai gyvūnai išnaudojami, visi yra anksčiau ar vėliau baigia gyvenimą, nesavo, kaip sakant, noru“²¹⁶.* Šie pasisakymai taip pat klampina kailinių žvėrelių išnaudojimo problematiką, ją universalizuoja kaip pritaikomą bet kuriam sektoriui, o tai formuoja nuostatą, kad pagrindo atsisakyti vienos konkrečios ūkio šakos nėra. Išties, manipuliatyviu būdu atsakomybė draudimo šalininkams perkeliama ir dėl gyvūnų nužudymo įsigaliojus draudimui: *„Ar humaniška yra nevertinti fakto, kad uždraudus šį verslą faktiškai per 1 dieną bus nužudyta 1 mln. 660 tūkst. gyvūnų, ir kažkodėl niekas nekalba ir nesistengia užtikrinti teisingo jų užmigdymo proceso“²¹⁷,* siekiant sumenkinti augintojų indėlį į gyvūnų gyvybės atėmimą ir draudimo šalininkus steigti kaip nepalaikančius moralinio vientisumo.

Kailinių žvėrelių auginimo klausimas taip pat skandinamas į diskursą įliejant probleminius klausimus dėl žiauraus elgesio su namininiais gyvūnais bei laukinės gyvūnijos, patiriančios žalą dėl žmogaus veiklos ir fizinės infrastruktūros, kurie steigiami kaip tolygaus ar didesnio dėmesio reikalaujantys. Kvestionuojamas ir kitų gyvūnų rūšių „apleidimas“: *„Nes tikrai kyla klausimų, kodėl, pavyzdžiui, audinės geresnės už žąsis, iš kurių plunksnų taip pat siuvamos ir striukės, ir pagalvės, ir*

²¹⁵ *Ibid.*

²¹⁶ „Lietuvos žvėrelių augintojų asociacijos vadovas apie kailinių žvėrelių ūkių draudimą: tai masinė isterija“, 7 Kauno dienos, LRT.

²¹⁷ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d., 378 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479

patalynė“²¹⁸. Tačiau svarbu pabrėžti, kad dėl egzistuojančios diskursinės atotrūkio ir pasipriešinimo gyvūnų išlaisvinimo pokytis vyksta lėtai, kaip ir tiriamu atveju, neretai sutelkiant jėgas ir fokusą tik į vienos gyvūnų išnaudojimo praktikos nutraukimą. Suvokiant visuminio pokyčio galimybių ribotumą, diskurso produkuotojai tai išnaudoja pabrėžiant moralinę asimetriją: „*Mes manom, kad jeigu žmogus leidžia sau išnaudoti gyvūną, o jis tą daro nuo to, kada jisai yra žmogum, tai kodėl mes negalime auginti audinių? Ir aš sutinku, kad galima būtų kalbėti apie etinį klausimą gyvūnų išnaudojimo, bet reikėtų kalbėti apie visumą <...>*“²¹⁹. Kitaip tariant, dėl visiems tenkančios atsakomybės pritaikomas „viskas arba nieko“ principas.

Tiek diskursyvus problemos perkonstravimas, tiek vyraujančio rūšizmo demaskavimas kuria sąlygas ištirpdyti kailinių žvėrelių augintojų atsakomybę bendrame gyvūnų pavergimo praktikų kontekste ir tarsi permetant moralinės kaltės kamuolį peradresuoti, paskirstyti plačios visuomenės gretose. Tikslingu kitų svarių probleminių klausimų, pavyzdžiui aplinkos tarša, įliejimu į diskursą bandoma užgožti pagrindinius draudimo iniciatorių keliamus klausimus, sumenkinti jų svarį. Rūšizmo demaskavimas lygiagrečiai liudija ir apie steigiamą išnaudojimo sistemos nekintamumą.

4.1.7. (Savi)viktimizacija

Dar medžiagos analizei rinkimo etape buvo pastebėta, kad dalimi pasisakymų yra *siekama kailinių žvėrelių augintojus prasminti kaip tikrąsias situacijos aukas ir draudimo įkaitus*. Tokio pobūdžio pasisakymų autoriai esti tiek patys augintojai, tiek jų pusėn stojantys politikai, tad reikšminga išskirti *(savi)viktimizacijos* diskursinę strategiją.

Diskurso produkuotojai pirmiausia akcentuoja ūkininkus esant nepelnytai stigmatizuojamus. Ūkininkai čia reprezentuojami kaip juodinama, šmeižiama, į moralinius paribius stumiami ir „*viena iš labiausiai demonizuojamų visuomenės grupių Lietuvoje*“²²⁰. Nuogaštaujiama ne tik dėl viešoje erdvėje konstruojamo neigiamo augintojų įvaizdžio bei ardomos reputacijos, bet ir dėl slopinamo ūkininkų balso, kuris aiškinamas žiniasklaidos taikoma cenzūra augintojams. Artikuliuojamas ir ūkininkų *nematomumas* – tikslingas institucijų ir organizacijų vengimas įsiklausyti į ūkininkų patirtis ir pačių ūkininkų ištrynimasis iš konteksto: „*Taip, apie žmones niekas nekalba, apie investicijas kažkaip kalba apie pinigus, kiek kainuos, bet apie žmones nekalba, <...>*“²²¹.

²¹⁸ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Trečioji sesija, 2021 m. lapkričio 18 d. – gruodžio 14 d., 134 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=50827

²¹⁹ „7 Kauno dienos. Nuo Aleksoto iki Las Vegaso“, 7 Kauno dienos, LRT Plius.

²²⁰ Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Mes, žvėrelių augintojai, esame viena iš labiausiai demonizuojamų visuomenės grupių Lietuvoje“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 12 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/ZvereliuAugintojai/posts/pfbid0tsZT7sT1BxTSQGdUJ7izVREyvu7gXtb96Wyb9PdQ2SNhBN63k89nFnpc8TE4Le3ol>

²²¹ „7 Kauno dienos. Nuo Aleksoto iki Las Vegaso“, 7 Kauno dienos, LRT Plius.

Lygiagrečiai ūkininkai ir ūkiuose dirbantieji steigiami kaip liekantys socialiai pažeidžiami – paliekami likimo valioje, socialinėse paraštėse, apipinti nežinomybės dėl ateities: „*Jie lieka be perspektyvų ateičiai, be dabarties, be ateities*“²²². Ūkininkų ir jų šeimų gerovės priklausomybė nuo žvėrelių auginimo, kaip vienintelio pragyvenimo šaltinio, esti svarbia argumentacine linija. Argumentacija leidžia draudimo pasekmės konstruoti kaip esmingai paliesiančias šeimų pajamas, lemsiančias turimo turto praradimą, įstumsiančias į socialinį ir finansinį neapibrėžtumą. Šeimos pažeidžiamumo fiksavimas emociškai paveikus, nes šeimą bendrai suvokiame kaip daugiasluoksnį sąstatą ne tik tėvų, bet ir jų vaikų, senelių, todėl tai esti itin jautriu aspektu: „*Ką pasakyti vaikams? Kad greitai nebeturėsime namų?*“²²³. Lygiagrečiai, įtemptas emocinis fonas konstruojamas ir radikalesniais pasisakymais, pavyzdžiui, „*griaunami žmonių gyvenimai*“, „*pasmerkiame 1 tūkst. 500 šeimų neįgalumui*“, „*uždegate žvakę dar vienai žemės ūkio šakai ant kapo*“. Draudimas įvardijamas ir kaip „*ūkių nužudymas*“, o tai dar kartą liudija apie selektyvų ir manipuliatyvų žodžio „žudyti“ vartojimą diskurse. Reikšminga tai, kad nors etika laikoma subjektyvia ir pašalinama iš kalbėjimo apie gyvūnų gerovę ar jų išnaudojimą, draudimas, vis tik, laikomas neetišku, nehumanišku augintojų atžvilgiu. Tam pasitelkiama sarkazmo forma: „*Ir mes kalbam apie tūkstančio žmonių, daugiau nei tūkstančio žmonių išvarmą iš darbo valstybės vardu ir sakom čia yra etiška*“²²⁴. Tai ne tik liudija apie etikos selektyvumą, bet ir žymi antropocentrines nuostatas. Jos išreiškiamos ir sarkastišku klausimu „*gyvūnus mylim, o piliečius?*“. Viena vertus, augintojai čia prasminami kaip „nemylimi“, atstumti, tačiau kartu pasąmoningai kritikuojamas „normatyvinės“ hierarchijos, kurioje pirmenybė teikiama žmogaus gerovei, saugumui ir interesų tenkinimui, iškreipimas. „Nelygybės“ artikuliacija gaji tęsiant miesto ir kaimo takoskyros liniją, tokiu būdu prasminant augintojus kaip paliekamus „miesto“ žmogaus užantyje ar jų „išdurtus“, tačiau reiktų atkreipti dėmesį, kad tai, ką turėtume laikyti „miesto“ ar „kaimo“ žmogumi šio diskurso plotmėje, lieka neapibrėžta.

Kailinių žvėrelių auginimas prasminamas ir kaip gyvenimo būdas arba vienintelė sritis, kurioje augintojai turi žinių ir įdirbio („*jie nieko kito ir nemoka*“), tad šios praktikos atsisakymas steigiamas kaip tam tikras ūkininkų gyvenimo prasmės praradimas. Dažnai pabrėžiamas persiorientavimo (perėjimo prie alternatyvių ūkio šakų) sunkumai arba neįmanomumas dėl pačių fermų ir jų infrastruktūros nepritaikomumo kitoms veikloms, turimų įsiskolinimų bankams, kurių nepavyks

²²² Justė Ancevičiūtė, Vilius Narkūnas, „Prie Seimo – piketas prieš iniciatyvą drausti kailinių žvėrelių fermas: skambūs plakatai ir apranga, karčiai kritikuojami politikai“, LRT, paskelbta 2023 m. birželio 6 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2006132/prie-seimo-piketas-pries-iniciatyva-drausti-kailiniu-zvereliu-fermas-skambus-plakatai-ir-apranga-karciai-kritikuojami-politikai>

²²³ „Dėl draudimo auginti kailinius žvėrelius nukentės bent 1000 šeimų Lietuvos kaimuose“, YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d., <https://www.youtube.com/watch?v=MPB9jwOEZzo>

²²⁴ „Siūlo kailinių žvėrelių verslą uždrausti 6 metais vėliau: „Tegul pagalvoja kiti Seimai“, Ryto Garsai, LRT Radijas, paskelbta 2024 m. lapkričio 20 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d., https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000375468/siulo-kailiniu-zvereliu-versla-uzdrausti-6-metais-veliau-tegul-pagalvoja-kiti-seimai?time_start=12

gražinti dėl pajamų šaltinio praradimo ar siūlomų „apgailėtinių kompensacijų“: „<...> tiems žmonėms, kurie įdėjo savo gyvenimus, pirmiausia gyvenimus, o ne milijonus, ir dabar jiems pasiūlome kapeiką už tai?“²²⁵. Teisingų kompensacijų išmokėjimas prasminamas ir kaip būdas išlikti humaniškiems. Nors grėsminimo strategijoje kompensacijų argumentas konstruojamas kaip būsima mokestinė našta gyventojams, aktyvi artikuliacija dėl siūlomų per mažų išmokų liudija, kad diskurso produkuotojai momentiška reaguoja į draudimo priėmimą ir prireikus modifikuoja, perartikuliuoja argumentacines linijas. Lygiagrečiai artikuliuojamos ir psichologinio augintojų pažeidžiamumo galimybės. Ūkininkai prasminami kaip patiriantys emocinį spaudimą, stresą, kartu akcentuojama depresijos, šeimos iširimų ir net savižudybių tikimybė, apie kurią sprendimo priėmėjai nekalba. Politikos laukas moralizuojamas dėl socialinio atsakingumo trūkumo, klausiama ar draudimo „šalininkai išlaikys socialiai atsakingos valstybės testą“.

Išplėstinė diskurso medžiagos atranka LŽAA „Facebook“ paskyroje leido į imtį įtraukti ir kelis pranešimus iš Lietuvos žemės ūkio atstovų 2022 m. pavasarį organizuotos konferencijos „Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?“. Konferencijos pavadinimas reikšmingai atliepia (savi)viktimizacijos diskursinę strategiją: atlieka steigiamąją funkciją ir liudija ne tik kailinių žvėrelių augintojų, bet ir kitų šalies ūkio sektorių savęs suvokimą kaip puolamųjų ir iš dalies bejėgių kovoje su gyvūnų gerovės organizacijomis. Gyvulininkystės sektorius bendrai viktimizuojamas kaip iškreipto gyvūnų gerovės vertinimo ir gyvūnų teises atstovaujančiųjų įkaitas. Pranešimų kontekstas leidžia konstatuoti, kad kailinių žvėrelių diskursas yra tik nedidelis, platesnio, politizuoto gyvulininkystės ir gyvūnų teisių aktyvistų susipriešinimo atspindys šalyje.

Apibendrinant, (savi)viktimizacija žymi strateginį diskurso produkuotojų bandymą kailinių žvėrelių augintojus pozicionuoti kaip gyvūnų aktyvistų ir dalies visuomenės stigmatizuojamą, socialiai, emocionaliai bei moraliai pažeidžiamą engiamąją grupę. Tokia diskursyvinė strategija nukreipia dėmesį nuo mąstymo apie gyvūnus ir mobilizuoja gailestį ūkininkų gretoms, kitaip tariant, aukos pozicijos prisiėmimas čia esti ne tik emocinio pobūdžio įrankiu, bet ir priemone apversti pačius galios santykius, kuriuose priespaudą patiria ne gyvūnai, o patys ūkininkai.

4.2. Gyvūnų priespaudą reprodukuojančių nuostatų artikuliacija diskurse

Tai, kokias nuostatas gyvūnų atžvilgiu palaiko gyvulininkystės sektoriaus atstovai bei galios pozicijoje priimti sprendimus esantys politikai, esmingai lemia gyvūnų politikos šalyje formavimą. Nuostatos gali atskleisti ir diskursyviai suformuotus individų mąstymo modelius, kuriuos per diskursą siekiama toliau reprodukuoti kaip bendrą socialinę kogniciją²²⁶. Nors tiriamu atveju, kailinių žvėrelių

²²⁵ LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Septintoji sesija, 2023 m. rugsėjo 10-28 d., 242 p., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=79103

²²⁶ van Dijk, *Discourse and Power*, 34.

fermų draudimo priėmimas indikuoja, kad Seime buvo atvertas gyvūnams palankus politinių galimybių langas, stiprus pasipriešinimas siūlymui liudija, jog nuostatos dėl gyvūnų padėties nėra vieningos tiek Seime, tiek platesnės visuomenės gretose. Tai, kad dėl gyvūnų padėties ir jų prasminimo yra nesutariama nurodo, kad kiti su gyvūnų gerove ar jų išlaisvinimu susiję pasiūlymai taip pat gali sulaukti pasipriešinimo arba, galiausiai, būti atmesti. Nuostatų lygmuo reikšmingas norint suprasti gilesnius stipraus pasipriešinimo draudimui priežastingumus bei kodėl gyvūnų gerovės ir jų išlaisvinimo siūlymai šalyje vis dar yra kvestionuojami. 4.1. skyrelyje pristatoma kailinių žvėrelių augintojų ir draudimo nepalaikiusių politikų diskurso analizė leido patvirtinti *antropocentrinio rūšizmo, kapitalistinių ir patriarchalinių* nuostatų vyravimą diskurse.

Kaip matėme analizuojant diskursines praktikas, antropocentrinio rūšizmo nuostatos diskurse atsiskleidžia per gyvūnų, kaip hierarchiškai žemesnių, funkcinį individų steigimą bei ryškinamą žmogaus ir gyvūno dichotomiją. Kiti, ne žmogaus rūšies gyvūnai suvokiami kaip nesantys ir negalintys būti lygiagretėje su žmogumi, todėl jų išnaudojimas yra nevertas gilesnių vertybinių, etinių svarstymų, juo labiau nelaikomas problema, kurią reiktų spręsti. Gyvūnų priespauda nėra suvokiama kaip neteisinga galios santykių atžvilgiu, veikiau priešingai, alternatyvus siūlymas yra traktuojamas kaip šių galios santykių iškraipymas, o bandymai juos ardyti laikomi ideologine intervencija ir grėsme normatyviniams žmogaus-gyvūno santykiams. Humaniskumas ir etiškumas įtvirtinami kaip taikytini sprendžiant *tik* su žmonių gerove susijusius klausimus, tačiau nepriimtini diskusijose dėl gyvūnų engimo. Gyvūno interesai prasminami ne tik kaip antraeiliai, bet apskritai kaip nereikšmingi, steigiant, kad visuomenė prioritetą turi teikti žmonių, jų šeimų, bendruomenių interesų tenkinimui. Svarbu atkreipti dėmesį, kad antropocentrizmo raiška atsiskleidžia ne tik per gyvūno, kaip neverto moralinės pagarbos, steigimą, bet ir per paties žmogaus, kaip „*aukščiausio medžiotojo*“²²⁷ prasminimą. Žmogaus dominavimas hierarchijoje artikuliuojamas kaip savaime suprantamas, istoriškai, kultūriškai nulemtas, todėl nekintantis ir nekvestionuotinas. Nors diskurse galima pastebėti nuosaikesnių pasisakymų, kuriuose atsiskleidžia pastoracinio rūpesčio gyvūnams apraiškos arba žmogaus-gyvūno santykio steigiamas ne tik kaip vienos pusės naudos gavyba, o kaip tam tikra simbiozė, tokie pasisakymai liudija apie gyvūno savarankiškumo ir agentiško neigimą, jo būtį, kaip priklausomą nuo žmogaus. Gyvūnų gerovės (rūpesčio) retorika tapačiai implikuoja ir reprodukuoja rūšistines, utalitaristines nuostatas, nes gyvūnų gerovės užtikrinimu nėra siekiama pakeisti požiūrio į gyvūnų išnaudojimą žmonių poreikiams patenkinti, o veikiau priešingai, šias praktikas legitimuoti „aukštesnės“, t.y. žmonių, gerovės vardan.

Kapitalistinių nuostatų raiška diskurse neapsiriboja tik verslo, pelno ir darbo vietų praradimo argumentacija. Anksčiau aptartos diskursyvinės praktikos leidžia pamatyti, kad kailinių žvėrelių

²²⁷ Pranckietis, „Nepritariu ir nepritarsiu legalaus verslo naikinimui!“.

auginimas ir jų (iš)naudojimas kailiams bei, apskritai, visų gyvūnų pasitelkimas pasipelnymo tikslais čia suvokiami kaip normatyvinė pajamų gavybos praktika, neatsiejamą ekonominės sistemos ir pasiūlos patenkinimo dalis. Žvėreliai savo ruožtu instrumentalizuojami, suvokiami kaip darbo klasė ir ištekliai, atliekantis reprodukcinę ir produkcinę funkciją žmonių poreikiams patenkinti, nepaliekant alternatyvių galimybių juos svarstyti kaip individus, turinčius interesą nepatirti kančios, neprarasti gyvybės, laisvai judėti, socializuotis, būti nuo žmogaus nepriklausomais subjektais. Gyvūnai komodifikuojami ir diskursyviai atsiejami nuo jų kūno dalių – kailio, o tai liudija mąstymą apie gyvūną jau prekės lygmenyje bei kailį atsaistytą nuo jo kilmės ir priešistorės. Kailio ir kitų gyvūninės kilmės produktų vartojimo atsakomybė čia tenka vartotojui, o ne tiekėjams, ir tik menkstanti paklausa, o ne žvėrelių auginimo neatitiktis moralinėms ir etinėms normoms, gali būti laikoma priežastimi likviduoti verslą. Gyvūnų gerovė taip pat esti tik motyvu produkcijos kokybei palaikyti, implikuoja apie nuostolių vengimo ir efektyvumo siekius. Siūlymas atsisakyti išnaudojimo praktikų traktuojamas kaip grėsmė kapitalizmui, pasikėsinimas į asmens nuosavybę ir turtą. Kailinių žvėrelių išnaudojimo problematika taip pat redukuojama, nes suvokiama tik kaip plataus ir nepajudinamo gyvulininkystės sektorius, tenkinančio esminius žmonių mitybos ir aprangos poreikius, dalis.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad didžioji dalis kailinių žvėrelių draudimui nepritariančių diskurso dalyvių tyrimo ribose yra vyrai (vyrų – 22, moterų – 4). Tai gali būti esmingai susiję su patriarchalinių nuostatų, aptinkamų diskurse, produkavimu, kurių pagrindu tiek žvėreliai, tiek su jais solidarizuojančios grupės, pavyzdžiui, veganai arba moterys, yra stumiami į silpnesnių, *foninių kitų* paribius. Reikšminga tai, kad gyvūnų teisių advokacija prasminama kaip su lytimi susijusi, t.y. moterų veikla, kurioje dominuoja perdėtas emocionalumas, impulsyvumas, brandos stoka. Tuo tarpu gyvulininkystė, priešingai, steigiamą kaip vyriško prado sektorius, kuriame nėra vietos jautrumui, empatijai ar atjautai. Šie afektai, kurie implikuojami kaip moteriškumai, priešpastatomi racionalumui, logikai, sprendimų priėmimui vadovaujantis „sveiku protu“, tarsi brėžiant liniją, kad kitokio pobūdžio argumentacija diskusijoje nėra laukiama. Tokiu būdu kailinių žvėrelių auginimo klausimas uždaromas į gana siaurus rėmus ir atitraukiamas nuo moterų, kaip galinčių veikti viešame sprendimų priėmimo lauke ir spręsti dėl gyvūnų gerovės bei jų išlaisvinimo. Atkreiptinas dėmesys ir į gyvūnų gynėjų veganizavimą, kuris, remiantis Adams prielaidomis²²⁸, liudija apie tam tikrą baimę prarasti vyriškumo atkūrimo galimybę mėsos vartojimo praktikų metu. Diskurse gajūs ir įžeidūs, marginalizuojantys pasisakymai moterų atžvilgiu, kuriais tiesiogiai siekiama jas pažeminti. Tačiau patriarchalinės nuostatos žymėtinai ir kailį vis dar saistant su ją dėvinčia moterimi. Nors ši artikuliacija nebuvo gausi, vis tik, ji implikuoja apie dar tebeegzistuojantį stereotipinį moters vaizdinį, kuris tarsi skirtas legitimuoti gyvūnų išnaudojimą šio vaizdinio palaikymui, taip represuojant ne tik

²²⁸ Adams, *The Sexual Politics of Meat*, 48.

gyvūnus, bet ir moteris. Taigi, tirtame diskurse gyvūnų išnaudojimo užmojus gali paaiškinti ir patriarchalinės kultūros išlaikymo siekiai, suvokiant gyvūnų išlaisvinimą kaip *vyro/kitų* hierarchijos griūtį.

Nors tyrimo rėmai apima tik kailinių žvėrelių atvejį, šios nuostatos leidžia užčiuopti, kad diskurso dalyviai – kailinius žvėrelius auginantieji ir juos palaikantieji politikai – reprodukuoja žmogaus ir gyvūno galios santykį kaip asimetrišką, o gyvūno, kartu ir moterų, padėtį visuomenėje kaip ribotinus.

Išvados

Atsivėrus politinių galimybių langui 2023 m. rudenį LR Seime buvo priimtas įstatymas draudžiantis veisti ir auginti gyvūnus kailio tikslais. Teisinis pokytis susilaukė aktyvus prasipriešinimo iš kailinių žvėrelių ūkio sektoriaus atstovų ir draudimo nepalaikančių politikų. Remiantis Laclau ir Mouffe, šis pasipriešinimas darbe suprantamas plačiau – ne tik kaip bandymas atmesti draudimą, bet kaip ilgą laiką hegemoniniu buvusio diskurso „už kailius“ mobilizavimas ir įsitraukimas į diskursinę kovą, siekiant išlaikyti galios poziciją spaudimo į paribius sąlygomis. Šiuo darbu siekiama suprasti, kaip kailinių žvėrelių augintojai ir politikai konstruoja viešąjį diskursą, reaguodami į siūlymą drausti žvėrelių fermas Lietuvoje ir draudimo priėmimą bei kokias gyvūnų priespaudą remiančias nuostatas šis diskursas palaiko. Siekiant atsakyti į probleminį klausimą analizuotas kailinių žvėrelių fermų draudimo nepalaikiusių ūkio šakos atstovų ir politikų diskursas 2021 m. lapkričio – 2025 m. gegužės laikotarpiu, žyminčiu periodą nuo pirmojo įstatymo pataisos teikimo Seimui iki KT sprendimo, patvirtinusio, kad kailinių žvėrelių fermų draudimas pagrindiniam šalies įstatymui neprieštarauja. Kritinės diskurso analizės metu išskirtos septynios diskursyvinės strategijos.

Natūralizacijos strategija diskurso dalyviai normalizuoja žvėrelių auginimo, kailių dėvėjimo praktikas, aplipdydami jas *būtinumo*, *normatyvumo*, *natūralumo* mitais, į diskursą įtraukiant ekonomikos, socialinės regionų gerovės, šeimos verslo, tvarumo ar istorinius pasakojimus, užglaistančius gyvūno išnaudojimo faktą. *Objektifikacijos ir deindividualizacijos* kalbinėmis artikuliacijomis šalinamas žvėrelių subjektiškumas, gyvūnas redukuojamas iki ekonominio vieneto, užkertant kelią praktikas svartyti kaip moraliai neteisingas.

Pasitelkiant *rūpesčio retoriką* perimamas gyvūnų teisių judėjimų diskursas. Čia priešingai, žvėreliams suteikiamas agentiškas ir pirmaplaniškumas per gyvūnų gerovės kaip ūkio šakos prielaidos artikuliaciją. Disciplininės valdžios apraiškos maskuojamos *pastoracine* rūpesčio kalba, o žvėrelių augintojai, pasitelkiant *iškelimo* retorinį žingsnį, steigiami kaip moraliai įsipareigoję ir neabejingi gyvūnų interesų patenkinimui. Vis tik, identifikuoti ekonominiai, teisės normų laikymosi motyvai palaikyti gyvūnų gerovę liudija gyvūnų gerovės sąvokos ištuštinimą nuo etinių ir moralinių

implikacijų. Rūpesčio retorika taip pat atskleidžia biopolitinę gyvūnų kontrolę per sveikatos, reprodukcijos ir populiacijos valdymą.

Gyvūnų teisių gynėjų ir politinių institucijų narių delegitimizacija siekiama diskredituoti gyvūnų teises ginančiuosius, formuoti nepalankų jų įvaizdį, kaip būdą perbraižyti teisėtų ir neteisėtų diskurso dalyvių ribas viešojoje erdvėje. Aktyvistams tikslingai klijuojama *ekoteroristų, veganų* etiketės, formuojamas aktyvistų kaip mažumos, siekiančios primesti individualius įsitikinimus daugumai, reprezentaciją. Lygiagrečiai gyvūnų teisių judėjimas *stigamtizuojamas* kaip moterų dominuojamas, prisotintas emocijų, vertybiškai iškreiptas, neekspertiškas, todėl negalintis turėti teisėto balso diskusijoje.

Tyrimo naujumas pasižymi tuo, kad diskurso analizė leido išskirti ne tik, remiantis teorija, numanytas, tačiau ir naujas diskursyvias strategijas, kaip reakciją į patiriamą judėjimų spaudimą. *Racionaliosios kritikos* strategija, kuri reikšmingai susijusi su tiriamo atvejo draudiminiu kontekstu, savyje talpina kritiką draudimo siūlymo argumentacijai, pačiai draudimo iniciatyvai ir jos procedūroms, siekiant draudimą diskredituoti kaip procedūriškai ydingą, skubotą, teisės normas pažeidžiantį, ekonominių dėsningumų neatliepiantį sprendimą. Technokratiinių, ekonominių ir teisinių argumentacijų samplaika diskursas perorientuojamas, *ištuštinamas* nuo nepatogių ir sunkiai paneigiamų etinių ir moralinių argumentų, kurie išstumiami iš diskurso kaip neobjektyvūs, todėl nelegitimūs. Diskurso produkuotojai fiksuojami kaip vieninteliai atstovaujantys teisingumo ir racionalumo principus.

Grėsminio diskursyvinė strategija pasitelkiama kaip tikslinių grupių, pavyzdžiui, mokesčių mokėtojų, kitų gyvulininkystės sektorių atstovų ar visavalgių, mobilizacijos ir palenkimo priemonė, kuriant nerimo, baimės ir nesaugumo jausmą kaip pretekstą sutelkti paramą ir stabilizuoti diskursą „už kailius“. Kailinių žvėrelių fermų draudimo klausimas konstruojamas kaip nacionalinės svarbos, o pritarimas draudimui reikštų šalies silpninimą. Draudimas prasminamas kaip grėsminga ideologinė ekologijos skvarba į šalies politinius ir ekonomus lygmenis, precedentas kitų gyvulininkystės ūkio šakų draudimui ateityje bei bandymas riboti visavalgių laisves rinktis.

Reaguodami į spaudimą, diskurso produkuotojai taip pat telkia *atsakomybės peradresavimo* strategiją, kuri apjungia *problematikos perkonstravimo* ir netgi *rūšizmo demaskavimo* artikuliacijas, kaip tikslingą siekį ištirpdyti moralinę atsakomybę dėl gyvūnų išnaudojimo bendrame gyvūnų pavergimo praktikų kontekste. Atsakomybė peradresuojama vartotojams, gyvūnus ginančioms grupėms, kaip palaikančioms gyvūnų engimą kasdienoje vartojant gyvūninės kilmės maistą ar drabužius. Kailinių žvėrelių auginimo klausimo aktualumas *skandinamas* kitų aktualių problemų, pavyzdžiui, perteklinio vartojimo, įliejimu į diskursą.

Galiausiai (*savi*)*viktimizacija* siekiama apversti esamą galios santykių piramidę ir žvėrelių augintojus pozicionuoti ne kaip sisteminius gyvūnų išnaudojimo agentus, o kaip gyvūnų aktyvistų ir

dalies visuomenės stigmatizuojamą, socialiai, emocionaliai bei moraliai pažeidžiamą engiamąją grupę. Aukos vaidmens priėmimas funkcionuoja ir kaip dėmesio nuo gyvūno kančios, kaip pagrindinio draudimo siūlymo priežastingumo, nukreipimas.

Analizė parodė, kad identifikuotos argumentacinės linijos ir kalbinės artikuliacijos priklausančios skirtingoms diskursyvinėms strategijoms tarpusavyje gali prieštarauti. Pavyzdžiui, ekologija gali būti prasminama ir kaip ūkio šakos stiprybė, ir kaip grėsminga ideologija. Stebimas ir manipuliatyvus žodyno, pavyzdžiui žodžio „žudyti“, vartojimas priklausomai nuo konteksto. Tai atskleidžia oportunistinį diskurso pobūdį – jis adaptuojamas prie situacijos ar auditorijos, kuriai kalbama ar kurią siekiama mobilizuoti. Stebimas ir siekis riboti kas gali būti diskurso dalyviais, taip pat gyvūnų gerovės sampratos ir argumentacinių linijų *ištuštinimas* nuo išorinių etinių ir moralinių implikacijų. Strategijos taip pat leidžia kailinių žvėrelių auginimo išnaudojimo problemą depolitizuoti, užglaistyti, perkonstruoti, nuaktualinti. Tai, kaip išnaudojimo problema yra prasminama ir reprezentuojama, gali turėti reikšmingą įtaką tam, kaip ji priimama platesniuose visuomenės grupėse.

Kailinių žvėrelių fermų draudimo klausimo prieštaravimas slypi ne tik skirtingų politinių ar ekonominių interesų plotmėje, bet esti giliau įsišaknijęs nuostatose, struktūruojančiose gyvūno ir žmogaus galio santykius. Analizės metu išryškėjo tiek *antropocentristinio rūšizmo*, tiek *kapitalistinių*, tiek *patriarchalinių* nuostatų vyravimas diskurse. Antropocentristinio rūšizmo nuostatos diskurse stebimos per žmogaus-gyvūno dichotomijos reproduktivumą, kurio pagrindu žvėreliai steigiami kaip moraliai žemesni, o jų išnaudojimas nevertas gilesnių vertybinių, etinių svarstymų. Lygiagrečiai kapitalistinės nuostatos nurodo, kad gyvūnai suvokiami kaip gamybiniai ištekliai, o esamų normų ardymas suvokiamas kaip grėsmė kapitalistinei santvarkai. Svarbu tai, kad siekiai išlaikyti galios poziciją gyvūnų atžvilgiu esmingai susiję su grupių, daugiausia moterų, kurios solidarizuojasi su gyvūnais, išstūmimu į foninių „kitų“ paribius. Tai ne tik apsunkina advokacijos galimybes, bet ir marginalizuoja moteris, kaip negalinčias turėti sprendimo galios, kartu suponuoją apie patriarchalinių nuostatų gyvulininkystėje ir politikoje egzistavimą, kaip bendros gyvūnų ir moterų priespaudos šaltinį.

Bendrai šis darbas patvirtina, kad akademinėje literatūroje, nagrinėjančioje Vakarų Europos šalių atvejus, aptiktos diskursyvinės strategijos, tokios kaip natūralizacija, rūpesčio retorika ar gyvūnų gynėjų delegitimizacija, esti universalios bei atpažįstamos ir Lietuvos atveju – ūkio šakos draudimo siūlymo ir priėmimo kontekste. Tyrimas taip pat leidžia jas papildyti, pavyzdžiui, tuo atveju, kai gyvūnų gerovės ar išlaisvinimo klausimas galiausiai pasiekia politinių svarstymų lauką, užčiuopiama delegitimizacija nukreipta ne tik į gyvūnų teisių judėjimus, tačiau ir institucijas bei jų narius. Lygiagrečiai, ūkio šakos draudimo siūlymo ir jo priėmimo kontekste diskursyvinių strategijų visuma pasipildė naujomis, akademinėje literatūroje nekonceptualizuotomis strategijomis (racionalioji

kritika, grėsminimas, atsakomybės peradresavimas ir (savi)viktimizacija) ir leidžia identifikuoti oportunistinio, t.y. lankstaus ir prisitaikančio, diskursinio veikimo rėmą. Grėsminimo, (savi)viktimizacijos strategijos bei tiesioginis rūšizmo demaskavimas, atsiskleidžia ne tik kaip gynybinė reakcija ir diskurso mobilizacija, tačiau ir kaip tam tikrų kraštutinių priemonių pasitelkimas siekiant išlaikyti ir susigražinti dominantinę poziciją kritiniu momentu. Tyrimu patvirtinama ir akademiniėje literatūroje išskiriamų gyvūnų priespaudą palaikančių nuostatų visuma, o tai leidžia teigti, kad gyvūnų priespauda nėra lydimą tik vienos konkrečios ideologinės linijos, bet veikiau daugialypės nuostatų samplaikos. Tyrimas taip pat prisideda atskleidžiant gyvūnų priespaudos ir patriarchalinių nuostatų sąryšį ne tik per paralelinį gyvūnų ir moterų, kaip „kitų“ fiksavimą, bet ir per daugiasluoksnių, intersekcinių priespaudos mechanizmo egzistavimą – bandymu nutildyti gyvūnų teisių gynėjus (-es) (dažniausiai moteris), kartu siekiama nutildyti ir gyvūnus bei juos atstovaujantį balsą.

Šis darbas aktualus, nes tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje naujieji antagonizmai vis dažniau siekia mesti iššūkį gyvūnų engiančioms praktikoms, kurios neretai plačios visuomenės gretose esti nekvestionuojamos, priimtose kaip normos, ir taip ardyti netolygius žmogaus ir kitų gyvūnų rūšių galios santykius. Savo ruožtu, gyvūnų priespaudą reprodukuojantys diskurso dalyviai, reaguoja, persitvarko ir taip telkia naujas artikuliacines praktikas. Svarbu tirti šias praktikas net ir tais konkrečiais atvejais, kai dėl atsivėrusio politinio galimybių lango gyvūnų išlaisvinimas yra pasiekiamas formaliai, pavyzdžiui, įstatyminiu lygmeniu, nes tai savaime neizoliuoja gyvūnų priespaudą palaikančio diskurso, taip pat nelemia galių santykio transformacijos kaip visuotinai priimtose. Priešingai, gali atskleisti tebeegzistuojančias galios kovas tarp visuomenės grupių, likusią įtampą, taip pat atskleisti įsitikinimus ar požiūrius, kurie įprastai nėra išreiškiami, tačiau turi reikšmingą indėlį normų palaikymui bei gyvūnų išnaudojimą ardančių (ne)politinių sprendimų reprezentacijoms. Tyrimas reikšmingas ne tik kaip papildantis kritinių gyvūnų (ir medijų) studijų akademinio lauko nišą, tačiau ir praktinio tiriamo atvejo rėmuose, nes implikuoja, kad esant gyvūnams nepalankiai politinei daugumai Seime, kartu sustiprinus išskirtas diskursyvinės strategijas, kailinių žvėrelių fermų klausimas galėtų būti grąžintas į politinę darbotvarkę, pavyzdžiui, svarstomas draudimo įsigaliojimo vėlinimas arba jo atšaukimas. Tyrimas pravartus ir advokacijos grupėms, kurios yra pagrindinės pokyčio nešėjos, tačiau susiduria su diskursine atotrunka, dėl ko pokytis nevyksta arba vyksta lėtai. Diskursinių strategijų atpažinimas leistų strategiškiau ir kryptingiau rinktis advokacijos įrankius bei tikslingai pritaikyti argumentacines linijas.

Šio tyrimo ribotumu laikytina tai, kad dėl darbo apimties analizuotas tik vienas konkretus atvejis – reakcija į kailinių žvėrelių fermų draudimą šalyje. Nors tai leido apimti diskurso produkavimo požiūriu intensyviausią, beveik ketverių metų laikotarpį ir atlikti išsamią analizę, tačiau kitų atvejų, atliepančių diskursyvinę kovą dėl gyvūnų prasminimo ir jų padėties visuomenės gretose,

įtraukimas galėtų plėsti naudojamų diskursinių strategijų spektrą, suprasti ar ir kaip atvejo specifiskumas turi reikšmę strategijų intensyvumui. Dėl mažos darbo apimties tyrime nebuvo analizuoti ir Seimo komitetų posėdžiai, galėję papildyti būtent politikų artikuliacinius fragmentus. Nors analizė parodė, kad Ateities tyrimai galėtų fokusuotis į ilgalaikę diskurso pokyčio dinamiką, t.y. tirti palaipsnį reakciją į naujųjų antagonizmų spaudimą, kada ir kokios naujos diskursyvinės strategijos yra įtraukiamos. Atsižvelgiant į tai, kad žmogaus ir kitų gyvūnų rūšių galios santykiai Lietuvos akademiniame lauke nėra tirti, rekomenduojama šį lauką plėsti kitų gyvulininkystės sektorių bei politinių institucijų diskurso tyrimais.

Bibliografinių nuorodų sąrašas

1. Aavik, Kadri. "Nonhuman Animals as "High-Quality Protein": Insistence on the Consumption of "Meat" and "Diary" in the Estonian Nutrition Recommendations" in *Animal Oppression and Capitalism*, Vo. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
2. Adams, Carol J. *The Sexual Politics of Meat: A Feminist-Vegetarian Critical Theory*, (New York: The Continuum International Publishing Group, 2010).
3. Agamben, Giorgio. *The Open: Man and Animal* (Stanford: Stanford University Press, 2004).
4. Almiron, Núria, Cole, M., & Freeman, C. P. „Critical animal and media studies: Expanding the understanding of oppression in communication research”, *European Journal of Communication* (2018), 1-14.
5. Almiron, Núria. "Slaves to Entertainment: Manufacturing Consent for Orcas in Captivity" in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
6. Arcari, Paula. "(Animal) Oppression: Responding to Questions of Efficacy and (Il)Legitimacy in Animal Advocacy with a New Collective Action/Master Frame", *Animal Studies Journal* 11(2), (2022): 69-108. <https://doi.org/10.14453/asj/v11i2.3>
7. Best, Steve. „The Rise of Critical Animal Studies: Putting Theory into Action and Animal Liberation into Higher Education“ *Journal for Critical Animal Studies* 7, No. 1 (2009).
8. Birkeland, Janis. „Ecofeminism: Linking Theory and Practice“ in *Ecofeminism*, ed. Greta Gaard (Temple University Press, 1993).
9. Brookes, Gavin, and Chałupnik, M, "Hard to swallow? A critical animal studies perspective on the discursive recontextualisation of the reality of dairy farming" *Discourse & Communication*, 19(4), (2024), 613-638. <https://doi.org/10.1177/17504813241299002> (Original work published 2025).
10. Brooman, Simon. „Politics, Law, and Grasping the Evidence in Fur Farming. A Tale of Three Continents“ in *The Ethics of Fur – Religious, Cultural, and Legal Perspectives*, Andrew Linzey, Clair Linzey (Lanham: Lexington Books, 2023).
11. Canavan, Jana. "Happy Cow" Welfarist Ideology and Swedish "Milk Crisis": A Crisis of Romanticized Oppression" in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol, 1, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
12. Cole, Matthew. „From "Animal Machines" to "Happy Meat"? Foucault's Ideas of Disciplinary and Pastoral Power Applied to 'Animal-Centred' Welfare Discourse“, *Animals* 1, (2011): 83-101.
13. Cudworth, Erika, Tracey Jensen, "Puppy Love? Animal Companion in the Media" in *Critical Animal and Media Studies Communication for Nonhuman Animal Advocacy*, ed. Núria Almiron, Matthew Cole, and Carrie P. Freeman (New York, Oxon: Routledge, 2016).
14. Deckha, Maneesha. „Animal Advocacy, Feminism and Intersectionality“ *Deportate, esuli, profughe* 23, (2013): 48-65.
15. Díaz, Estela M., Amparo Merino, and Antonio Nuñez-Partido. „The sounds of silence: 'Pivoting' as a rhetorical strategy of the animal farming industry to maintain the institution of meat“ *Agriculture and Human Values*, 42(3), (2025): 2129-2150. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10460-025-10759-4>
16. Ducey, Kimberley. "The Chicken Industrial Complex and Elite White Men: Connecting the Oppression of Humans and Other Animals" in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol, 1, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
17. Dunayer, Joan. *Animal Equality. Language and Liberation* (Derwood, Maryland: Ryce Publishin, 2001).
18. Emberley, Julia. *The Cultural Politics Of Fur*, (New York: Cornell University Press, 1997).
19. Fairclough, Norman. *Discourse and social change*, (Cambridge: Polity Press, 1992).
20. Fairclough, Norman. *Norman Language and Power* (New York: Longman, 1989).

21. Faria, Catia, and Eze Paez, "Anthropocentrism and Speciesism: Conceptual and Normative Issues" *Revista de Bioetica y Derecho*, 32, (2014).
<https://www.redalyc.org/pdf/783/78339735009.pdf>
22. Freezman, Carrie P. "This Little Piggy Wnt to Press. The American News Media's Construction of Animals in Agriculture" in *Critical Animal and Media Studies Communication for Nonhuman Animal Advocacy*, ed. Núria Almiron, Matthew Cole, and Carrie P. Freeman (New York, Oxon: Routledge, 2016).
23. Gaard, Greta. „Living Interconnections with Animals and Nature" in *Ecofeminism*, ed. Greta Gaard (Temple University Press, 1993).
24. Glasser, Carol. "The ABCs of Vivisection: (Nonhuman) Animals, Brutality, and Capitalism" in *Animal Oppression and Capitalism*, Vo. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
25. Gruen, Lori. „Dismantling Oppression: An Analysis of the Connection Between Women and Animals" in *Ecofeminism*, ed. Greta Gaard (Temple University Press, 1993).
26. Horta, Oscar. „What is Speciesism?", *Journal of Agricultural and Environmental Ethics* 23, No. 3, (2010), 244. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10806-009-9205-2>
27. Inoue, Taichi. "Oceans Filled with Agony: Fish Oppression Driven by Capitalist Commodification" In *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 1, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
28. Kleibert, Jana M., Hess, M., & Mueller, F., „Sites of Contestation in Global Fur Networks“, *Geoforum* 108, (2020): 39-48. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.11.009>
29. Laclau, Ernesto, Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. (London: New York, 2001).
30. Laidlaw, Rob. "ZooBiz: The Conservation of Business?" in *Animal Oppression and Capitalism*, Vol. 2, ed. David Nibert (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
31. Li, Peter J. „The evolving animal rights and welfare debate in China: Political and social impact analysis" in *Animals, ethics and trade: The challenge of animal sentience*, sud. Jacky Turner, Joyce D'Selva (2006), 111-128.
https://www.wellbeingintlstudiesrepository.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1054&context=acwp_away
32. Matthew, Cole. "Hiding and Legitimizing Oppression in "Diary Product" Advertising" in *Animal Oppression and Capitalism, Volume 1*, ed. David Nibert, (Santa Barbara, CA: Praeger, 2017).
33. Muhammad, Mukhtar, Jessica E. Stokes, Lisa Morgans, Louise Manning. "The Social Construction of Narratives and Arguments in Animal Welfare Discourse and Debate". *Animals*, 12 (2022), 5. <https://doi.org/10.3390/ani12192582>
34. Muncie, Ella. „'Peaceful protesters' and 'dangerous criminals': the framing and reframing of anti-fracking activists in the UK" *Social Movement Studies* 19, No. 4 (2020): 464–481.
<https://doi.org/10.1080/14742837.2019.1708309>
35. Nibert, David Alan. *Animal Rights/Human Rights: Entanglements of Oppression and Liberation* (Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2002).
36. Nocella II, Anthony J., John Sorenson, Kim Socha and Atsuko Matsuoka, „The Emergence of Critical Animal Studies: The Rise of Intersectional Animal Liberation", in *DEFINING Critical Animal Studies: An Intersectional Social Justice Approach for Liberation*, sud. John Sorenson, Atsuko Karin Matsuoka, Kim Socha, Anthony J. Nocella (2014), xxvii-xxviii.
<https://www.jstor.org/stable/42982374?seq=1>
37. Noske, Barbara. *Beyond Boundaries. Humans and Animals* (Montreal, New York, London: Black Rose Books, 1997), 20.
38. Plumwood, Val. *Feminism And The Mastery Of Nature* (London: Routledge, 1993).
39. Rutledge-Prior, Serrin. „Vegans and "Green-Collared Criminals": the Depoliticization of Animal Advocacy in Public Discourse“, *Polity* 56 No. 1 (2024): 91-117.
40. Sanbonmatsu, John. „Capitalism and Speciesism" in *Animal Oppression and Capitalism Vol 2*, ed. David Nibert (Santa Barbara: Praeger, 2017).

41. Schwartz, Birgitta. „The animal welfare battle: The production of affected ignorance in the Swedish meat industry debate“ *Culture and Organization*, 26(1), (2020): 75-95.
<https://doi.org/10.1080/14759551.2018.1513937>
42. Singer, Peter. *Animal Liberation* (New York: Open Road Integrated Media, 2015).
43. Sorenson, John. „The Myth of “Animal Rights Terrorism”“ *The Brock Review* 12, No. 1 (2011).
44. Stibbe, Arran. *Animals Erased. Discourse, Ecology, and Reconnection with the Natural World* (Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press, 2012).
45. Stibbe, Arran. „Language, Power and the Social Construction of Animals“, *Society & Animals*, 9 (2) (2001), 146. <https://www.animalsandsociety.org/wp-content/uploads/2015/11/stibbe.pdf>
46. Torres, Bob. *Making a Killing : The Political Economy of Animal Rights*, (Oakland, Edinburgh, West Virginia: AK Press, 2007), 38.
47. van Dijk, Teun A. *Discourse and Power* (Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan 2008).
48. van Dijk, Teun A. „Discourse and Manipulation“, *Discourse & Society* 17, No. 3 (2006).
49. van Dijk, Teun A. „Critical Discourse Analysis“ in *The Handbook of Discourse Analysis*, ed. Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, Deborah Schiffrin (Chichester: John Wiley & Sons, 2015).
50. Weitzenfeld, Adam, and Melanie Joy, „An Overview of Anthropocentrism, Humanism, and Speciesism in Critical Animal Theory“, in *Defining Critical Animal Studies. An Intersectional Social Justice Approach for Liberation*, ed. Nocella et al. (New York: Peter Lang Verlag, 2014).

Šaltinių sąrašas

1. Ažuolas, Valius. „Jeigu taip ir toliau, greitai sužlugdysime paukštininkystę, kiaulininkystę, gyvulininkystę“, Facebook įrašas, paskelbta 2021 m. lapkričio 17 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=2032139286934501&set=a.434140800067699>
2. Ancevičiūtė, Justė, Vilius Narkūnas, „Prie Seimo – piketas prieš iniciatyvą drausti kailinių žvėrelių fermas: skambūs plakatai ir apranga, karčiai kritikuojami politikai“, LRT.lt, paskelbta 2023 birželio 6 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2006132/prie-seimo-piketas-pries-iniciatyva-drausti-kailiniu-zvereliu-fermas-skambus-plakatai-ir-apranga-karciai-kritikuojami-politikai>
3. Balčiūnaitė, Sniegė. „Kailinių žvėrelių augintojai prašys prezidento vetuoti verslą draudžiančias pataisas“, Lrt.lt, paskelbta 2023 m. rugsėjo 22 d.
<https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2083447/kailiniu-zvereliu-augintojai-prasys-prezidento-vetuoti-versla-draudziancias-pataisas>
4. Buchholz, Katharina. „The World's Biggest Fur Producers“, statista.com, paskelbta 2025 m. vasario 3 d. <https://www.statista.com/chart/33875/countries-by-number-of-fox-and-mink-pelts-produced/>
5. Datkūnas, Dominykas. „Naujasis žemės ūkio ministras Hofmanas: aplinkosauginiai tikslai neturėtų žudyti mūsų ūkių“, paskelbta 2024 m. gruodžio 14 d.
<https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2438920/naujasis-zemes-ukio-ministras-hofmanas-aplinkosauginiai-tikslai-neturetu-zudyti-musu-ukiu>
6. Deveikis, Jonas. „Po įnirtingų diskusijų Seimas apsisprendė: kailinių žvėrelių verslas bus uždraustas“, Lrt.lt, paskelbta 2023 m. rugsėjo 21 d.
<https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2082127/po-inirtingu-diskusiju-seimas-apsisprende-kailiniu-zvereliu-verslas-bus-uzdraustas>
7. „Dėl draudimo auginti kailinius žvėrelius nukentės bent 1000 šeimų Lietuvos kaimuose“, YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d.
<https://www.youtube.com/watch?v=MPB9jwOEZzo>

8. „Gyvūnų teisių gynėjai žiaurius vaizdus paviešinti pavėlavo?“, Lrt.lt, paskelbta 2014 m. spalio 30 d., žiūrėta 2026 sausio 10 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/74857/gyvunu-teisiu-gynejai-ziaurius-vaizdus-paviesinti-pavelavo>
9. „Iškėlė ieškinį prieš valstybę dėl 113 mln. eurų žalos atlyginimo“, Kaunodiena.lt, paskelbta 2025 m. rugpjūčio 18 d. <https://kauno.diena.lt/naujienos/verslas/imoniu-pulsas/iskele-ieskini-pries-valstybe-del-113-mln-euru-zalos-atlyginimo-1715677>
10. „I Seimą grįžta iniciatyvos dėl žvėrelių fermų draudimo“, Lrt.lt, paskelbta 2025 m. rugsėjo 16 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2679077/i-seima-grizta-iniciatyvos-del-zvereliu-fermu-draudimo>
11. Jankienė, Gabrielė. „Dar vienas laimėjimas gyvūnams – Seimas linkęs drausti žvėrelių žudymo dėl kailinių verslą Lietuvoje“, LRT.lt, paskelbta 2023 m. birželio 6 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2005704/dar-vienas-laimejimas-gyvunams-seimas-linkes-drausti-zvereliu-zudymo-del-kailiniu-versla-lietuvoje>
12. Juozapaitis, Lukas, „Pranckietis: EK nesvarsto drausti kailinių žvėrelių fermų, tačiau ieško, kaip gerinti jų auginimo sąlygas“, Lrt.lt, paskelbta 2023 m. birželio 17 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2015421/pranckietis-ek-nesvarsto-drausti-kailiniu-zvereliu-fermu-taciau-iesko-kaip-gerinti-ju-auginimo-salygas>
13. Juknevičius, Raimundas. „Kas svarbiau: Lietuvos Respublikos piliečio teisės, gyvūnų gerovė, o gal "gyvūnų teisės"? Ar visos nevyriausybinės organizacijos gina viešąjį interesą?“ (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d. <https://www.youtube.com/watch?v=5qeNQOwcSM>
14. Klimaševska, Ūla. „KT antrą kartą vertins, ar kailinių žvėrelių fermų draudimas atitinka Konstituciją“, Lrt.lt, paskelbta 2025 kovo 2 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2501629/kt-antrakart-vertins-ar-kailiniu-zvereliu-fermu-draudimas-atitinka-konstitucija>
15. Leščauskaitė, Vaida. „Kailis – „priešnuodis“ greitajai madai ir žiedinės ekonomikos pavyzdys. Požiūris į kailių sektorių Europos Parlamente“ (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d. <https://www.youtube.com/watch?v=3JYjA9DA9t4>
16. Letena, „Lietuvos kailių fermų vaizdai aptariamai ir užsienio žiniasklaidoje: tiesiog sukrečianti situacija“, Delfi.lt, paskelbta 2023 m. birželio 2 d. <https://www.delfi.lt/letena/naujienos/lietuvos-kailiu-fermu-vaizdai-aptariamai-ir-uzsienio-ziniasklaidoje-tiesiog-sukrecianti-situacija-93545543>
17. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Septintoji sesija, 2023 m. rugsėjo 10-28 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=79103
18. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Šeštoji sesija, 2023 m. gegužės 16 d. – birželio 8 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74479
19. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO POSĖDŽIŲ STENOGRAMŲ RINKINYS, Trečioji sesija, 2021 m. lapkričio 18 d. – gruodžio 14 d. https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=50827
20. Lietuvos Respublikos Siemas, *Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 10, 12 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas*, 2021 m. lapkričio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6a5a274045f511eca8a1caec3ec4b244>
21. Lietuvos Respublikos Siemas, *Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo Nr. VIII-500 2, 10, 12 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas*, 2023 rugsėjo 21 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c285a5425c5811ee8e3cc6ee348ebf6d?jfwid=mkck5p33p>
22. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Artėjant Lietuvos valstybės dienai ir minint Karaliaus Mindaugo karūnavimą – šiek tiek įdomiosios istorijos“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. liepos 4 d. <https://www.facebook.com/photo?fbid=994181649076229&set=a.695588598935537>
23. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Atėjo laikas susimąstyti, kas ir kodėl mums siūlo atsisakyti mėsos, pieno, žuvies kiaušinių?“ Facebook įrašas, paskelbta 2025 m. sausio 30 d., žiūrėta 2026 m. sausio 5 d. <https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/1426454895000047/>

24. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Dar viena „Tuščių narvų“ akcija“ Facebook įrašas, paskelbta 2022 m. liepos 18 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/posts/pfbid02iCPiqJDqAUCrUk5C1t5jN8hSPV2PDfuHY18XpLuAjXLXUMDySGky8uQJff4K9rhFl>
25. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Į LR Seimą pretenduojančios partijos susiduria su dideliu spaudimu iš „Tuščių narvų“ ir panašių organizacijų“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. spalio 11 d.
<https://www.facebook.com/photo?fbid=1060016725826054&set=a.695588598935537>
26. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Kailinių žvėrelių auginimas yra tvari veikla. Juozas Olekas, europarlamentaras“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 2 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/195460153545591/>
27. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Kas nori brangesnės mėsos?“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. gruodžio 19 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/574386185298587/>
28. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Ką reiškia draudimas auginti kailinius žvėrelius ūkininkams?“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugpjūčio 31 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/843702697193417/>
29. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Kūčios be žuvies, Kalėdos be mėsos ?!“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. gruodžio 18 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/1848791992320466/>
30. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Mes, žvėrelių augintojai, esame viena iš labiausiai demonizuojamų visuomenės grupių Lietuvoje“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 12 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/posts/pfbid0tsZT7sT1BxTSQGdUJ7izVREyvu7gXtb96Wyb9PdQ2SNhBN63k89nFnpc8TE4Le3ol>
31. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Niekaip negalima pamiršti šios kalbos“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. sausio 27 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/641665771063257/>
32. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Nuo šiandien mes, žvėrelių augintojai, oficialiai skelbiame“ Facebook įrašas, paskelbta 2022 m. gruodžio 19 d.
<https://www.facebook.com/share/v/1CTeMV98t9/>
33. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Prašome dalintis šia žinia“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. lapkričio 29 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/posts/pfbid02MWmoYwv11dkT9EZZCnf2WSMUaU14ZdsdpqRYEL6KF6RMv6wCjLAjNJuJ49ChgLpcl?rdid=g4lUmQtzbYRNnV3i#>
34. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Ūkininkė Aušra Ūksienė (UAB Farmers LT) prieš porą dešimtmečių su vyru nusprendė grįžti į Lietuvą kad vaikai užaugtų lietuviais“, Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 2 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/posts/pfbid0PXdSd2P1oFi5E4KTdVK9rrK6nu1CiHzji47rYgeG9D6kQpgVCHe7P9CcL6D87ReKl>
35. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „Vyriausybė atliko tyrimą, kiek kainuos žvėrelių fermų uždarymas“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. sausio 10 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/posts/pfbid02AeFRnzNdYY9pTCKHW3N3XxsQ9Zvs9E29KuCW3SbVqqd3zEsLKnjSHWE1bwDETumWl>
36. Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija, „V.P.Andriukaitis: nėra mokslinio pagrindo uždrausti auginti kailinius gyvūnus“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 5 d.
<https://www.facebook.com/Zvereliuaugintojai/videos/604560725083395>
37. „Lietuvos žvėrelių augintojų asociacijos vadovas apie kailinių žvėrelių ūkių draudimą: tai masinė isterija“, 7 Kauno dienos, LRT, paskelbta 2024 m. sausio 14 d., 08:54-18:23.
https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000314081/lietuvos-zvereliu-augintoju-asociacijos-vadovas-apie-kailiniu-zvereliu-ukiu-draudima-tai-masine-isterija?time_start=535

38. Pranckietis, Viktoras. „Nepritariu ir nepritarsiu legalaus verslo naikinimui!“ Facebook įrašas, paskelbta 2022 m. sausio 3 d.
<https://www.facebook.com/VPranckietis/videos/476173820601949>
39. Pranckietis, Viktoras. *Programinės politikos interpretacijų priežastingumas ir pasekmės arba kodėl mus verčia galvoti kitaip*” (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 10 d. <https://www.youtube.com/watch?v=5mb9pEhHzXc>
40. „Seimo Laisvės frakcijos pranešimas: frakcija vieningai palaiko kailinių žvėrelių fermų uždarymą“, Lrs.lt, paskelbta 2023 m. birželio 5 d.
https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35715&p_k=1&p_t=285180&p_a=1000&p_kade_id=10
41. „Seimo nario Lino Balsio pranešimas: „Seimo narys L. Balsys įregistravo įstatymo pataisą, kuria siekiama uždrausti Lietuvoje kailinių gyvūnų veisimą ir žudymą“, Lrs.lt, paskelbta 2016 m. spalio 4 d. https://www.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=9346&p_d=204847&p_k=1
42. „Siūlo kailinių žvėrelių verslą uždrausti 6 metais vėliau: „Tegul pagalvoja kiti Seimai“, Ryto Garsai, LRT Radijas, paskelbta 2024 m. lapkričio 20 d.
https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000375468/siulo-kailiniu-zvereliu-versla-uzdrausti-6-metais-veliau-tegul-pagalvoja-kiti-seimai?time_start=12
43. Skėrytė, Jūratė. „Pranckietis siūlo kailinių žvėrelių verslo draudimą atidėti iki 2033-ųjų“, Lrt.lt, paskelbta 2024 m. lapkričio 17 d. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2415016/pranckietis-siulo-kailiniu-zvereliu-verslo-draudima-atideti-iki-2033-iju>;
44. Šilobritas, Žygimantas. „Seimo narių grupė kreipsis į Konstitucinį Teismą dėl kailinių žvėrelių auginimo draudimo“, Delfi.lt, paskelbta 2024 m. kovo 14 d. <https://www.delfi.lt/agro/agroverslo-naujienos/seimo-nariu-grupe-kreipsis-i-konstitucini-teisma-del-kailiniu-zvereliu-auginimo-draudimo-96118583>
45. Tallat-Kelpša, Česlovas. „Kiek kainuos draudimas auginti kailinius žvėrelius Lietuvos biudžetui, aplinkosaugai ir vištienos vartotojams?“ (pranešimas konferencijoje Kas apgins mus nuo gyvūnų gynėjų?, Vilnius, 2022 m. balandžio 8 d.), YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „LZAA Asociacija“ 2022 m. gegužės 30 d. https://www.youtube.com/watch?v=XTrpC_FiTkU
46. Tallat-Kelpša, Česlovas. „Lietuvos žvėrelių augintojai: gyvūnų gynėjai sau leidžia meluoti apie mus ir sulaukia Seimo narių palaikymo?“, 15min, paskelbta 2022 vasario 17 d.
<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/nuomones/lietuvos-zvereliu-augintojai-gyvunu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-sulaukia-seimo-nariu-palaikymo-18-1643504>
47. Veryga, Aurelijus. „Apie kailinių žvėrelių fermų draudimą“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. birželio 5 d.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=10161652699379113&set=a.10150122003274113>
48. Veryga, Aurelijus. „Aurelijus Veryga. Kodėl vaikai, o ne karjera ir pinigai yra tikroji mūsų gyvenimo prasmė?“, LRT, paskelbta 2024 m. spalio 23 d.
<https://www.lrt.lt/naujienos/pozicija/679/2394228/aurelijus-veryga-kodel-vaikai-o-ne-karjera-ir-pinigai-yra-tikroji-musu-gyvenimo-prasme>
49. Veryga, Aurelijus. „Liūdna dėl tokio KT sprendimo ir labai teisingas ministro vertinimas“ Facebook įrašas, paskelbta 2024 m. kovo 19 d.
<https://www.facebook.com/aurelijus.veryga/posts/pfbid02domYPsGx2wXZXUCjpvh139zc4jXa4X9oqYppvne87vaiQSswWAJKPwe8gDDxT4RPI>
50. Veryga, Aurelijus. „Seimas ką tik nusprendė pribaugti vieną iš žemės ūkio šakų - kailinių žvėrelių ūkius“ Facebook įrašas, paskelbta 2023 m. rugsėjo 21 d.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=10161885771874113&set=a.10150122003274113>
51. „Ūkininkai pateikė 113 milijonų ieškinį valstybei. Ko pasimokyti gali visi žemės ūkio sektoriai?“ YouTube vaizdo įrašas, paskelbta „Agrobite“ 2025 m. vasario 9 d.
<https://www.youtube.com/watch?v=SpF8mgzlah4>
52. „7 Kauno dienos. Nuo Aleksoto iki Las Vegaso, Kauno styginių kvarteto jubiliejus ir kailinių žvėrelių ūkis“, 7 Kauno dienos, LRT Plus, paskelbta 2022 m. sausio 2 d. 0:42-13:51.

https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000192477/7-kauno-dienos-nuo-aleksoto-iki-las-vegaso-kauno-styginiu-kvarteto-jubilejus-ir-kailiniu-zvereliu-ukis?time_start=832

Priedas Nr. 1. Diskurso veikėjai

Kailinių žvėrelių ūkio šakos pogrupį atstovaujantys diskurso veikėjai (iš viso 11):

- Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija;
- Ūkininkai:
 - Česlovas Tallat-Kelpša;
 - Tadas Tallat-Kelpša;
 - Remigija Žalienė;
 - Arvydas Karpys;
 - Audrius Armalis;
 - Aušra Ūksienė;
 - Rytis Vasiliauskas;
 - Andrius Vasiliauskas;
- Lietuvos žvėrelių augintojų asociacija atstovė spaudai Austė Korbutė;
- Lietuvos ūkininkų sąjungos vadovas Raimundas Juknevičius.

Iš viso šiame pogrupyje nagrinėta 249 analizės vienetai. Analizės vienetas šiame darbe suprantamas kaip vieną subkodą atitinkanti pasisakymo ištrauka (žr. Priedas Nr. 2).

Politikų pogrupį atstovaujantys diskurso veikėjai (iš viso 15):

- Tuometiniai Seimo nariai:
 - Viktoras Pranckietis (Lietuvos Respublikos Liberalų Sąjūdis);
 - Aurelijus Veryga (Lietuvos valstiečių žaliųjų sąjunga);
 - Kęstutis Mažeika (Demokratų sąjunga-Vardan Lietuvos);
 - Valius Ažuolas (Lietuvos valstiečių žaliųjų sąjunga),
 - Valdemaras Valkiūnas (Darbo partija);
 - Aidas Gedvilas (Darbo partija),
 - Remigijus Žemaitaitis (Nemuno aušra),
 - Kazys Starkevičius (Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai);
- Lietuvos socialdemokratų partijos Žemės ūkio komiteto pirmininkas Mindaugas Maciulevičius;
- Tuometinis Europos Komisaras Vytenis Povilas Andriukaitis;
- Tuometinis Europarlamentaras Juozas Olekas;
- Buvęs Žemės ūkio ministras (2024 m. gruodis – 2025 m. rugsėjis) Ignas Hofmanas;
- LR Žemės ūkio rūmų vicepirmininkas Algis Baravykas;
- Tuometinis LR Ministrės Pirmininkės patarėjas Ignas Jankauskas;
- Tuometė Europarlamentaro Juozo Oleko padėjėja Vaida Leščauskaitė.

Iš viso šiame pogrupyje nagrinėta 164 analizės vienetai.

Priedas Nr. 2 Analizės medžiagos sisteminimo ir kodavimo pavyzdys

Sąltinis	Autorius/kalbėtojas	Partija/partijos eigos	Nuoroda	Paskelbimo data	Turinio forma	Pasiskaitymas	Subkodas	Kodas: Strategija
15min	Česlovas Tallat-Kelpša	AB "Vilkijos ūkis" direktorius, Lietuvos žvėrelių augintojų asociacijos pirmininkas	https://www.15min.lt/nauji-ena/aktualiu/nuomones/lietuvo-zvereliu-augintojai-gyvenu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-saulaukia-seimo-nariu-palaimymo-18-1643504?fbclid=IwY2ZjawnGcUleHRUA2FibQBxMQABHvwsU7JTb5SyYoA6CplOfmudVxkg6SQG3kuUYDx5mA8J3qKVQgcPn3ScCs_aem_Ut8yhttps://www.15min.lt/nauji-ena/aktualiu/nuomones/lietuvo-zvereliu-augintojai-gyvenu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-saulaukia-seimo-nariu-palaimymo-18-1643504?fbclid=IwY2ZjawnGcUleHRUA2FibQBxMQABHvwsU7JTb5SyYoA6CplOfmudVxkg6SQG3kuUYDx5mA8J3qKVQgcPn3ScCs_aem_Ut8y	2022-02-17	Straipsnis: Lietuvos žvėrelių augintojai: gyvūnų gynėjai sau leidžia meluoti apie mus ir sulaukia Seimo narių palaikymo?	Etinis klausimas, keliamas parlamentarės, ar žmogus turi teisę žudyti gyvūną išties svarstytinas. Tačiau jis turi būti keliamas dėl visų gyvūnų. <...> Žmogus nuo savo vystymosi pradžios išnaudoja gyvūnus įvairiems tikslams.	Žmogus išnaudoja visus gyvūnus	Atsakomybės peradresavimas
15min	Česlovas Tallat-Kelpša	AB "Vilkijos ūkis" direktorius, Lietuvos žvėrelių augintojų asociacijos pirmininkas	https://www.15min.lt/nauji-ena/aktualiu/nuomones/lietuvo-zvereliu-augintojai-gyvenu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-saulaukia-seimo-nariu-palaimymo-18-1643504?fbclid=IwY2ZjawnGcUleHRUA2FibQBxMQABHvwsU7JTb5SyYoA6CplOfmudVxkg6SQG3kuUYDx5mA8J3qKVQgcPn3ScCs_aem_Ut8yhttps://www.15min.lt/nauji-ena/aktualiu/nuomones/lietuvo-zvereliu-augintojai-gyvenu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-saulaukia-seimo-nariu-palaimymo-18-1643504?fbclid=IwY2ZjawnGcUleHRUA2FibQBxMQABHvwsU7JTb5SyYoA6CplOfmudVxkg6SQG3kuUYDx5mA8J3qKVQgcPn3ScCs_aem_Ut8y	2022-02-17	Straipsnis: Lietuvos žvėrelių augintojai: gyvūnų gynėjai sau leidžia meluoti apie mus ir sulaukia Seimo narių palaikymo?	Pavyzdžiui, naikinami graužikai tikrai miršta kankinama mirtimi, tuo tarpu audinės užmiega nuo anglies dioksido, CO ₂ , nieko neįsprendžiant.	Audinės užmiega nieko neįsprendžiant	Rūpesčio retorika
15min	Česlovas Tallat-Kelpša	AB "Vilkijos ūkis" direktorius, Lietuvos žvėrelių augintojų asociacijos pirmininkas	https://www.15min.lt/nauji-ena/aktualiu/nuomones/lietuvo-zvereliu-augintojai-gyvenu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-saulaukia-seimo-nariu-palaimymo-18-1643504?fbclid=IwY2ZjawnGcUleHRUA2FibQBxMQABHvwsU7JTb5SyYoA6CplOfmudVxkg6SQG3kuUYDx5mA8J3qKVQgcPn3ScCs_aem_Ut8yhttps://www.15min.lt/nauji-ena/aktualiu/nuomones/lietuvo-zvereliu-augintojai-gyvenu-gynejai-sau-leidzia-meluoti-apie-mus-ir-saulaukia-seimo-nariu-palaimymo-18-1643504?fbclid=IwY2ZjawnGcUleHRUA2FibQBxMQABHvwsU7JTb5SyYoA6CplOfmudVxkg6SQG3kuUYDx5mA8J3qKVQgcPn3ScCs_aem_Ut8y	2022-02-17	Straipsnis: Lietuvos žvėrelių augintojai: gyvūnų gynėjai sau leidžia meluoti apie mus ir sulaukia Seimo narių palaikymo?	Žemiau pateikiame vaizdo įrašą, ką šokiruojančio pamatė audinių ūkyje VŠĮ „Tušti narvai“ vadovė. Mus, augintojus, nustebino, kad ji nėra mažiškas gyvūnų auginimo savo akimis, nors smarkiai kovojo prieš jį ir dažnai priimama, kaip ekspertė.	Gynėjai nėra matę ūkių, todėl neturi kompetencijų apie tai kalbėti	Gyvųjų delegitimacija
Seimo stenograma	Kęstutis Mažeika	LVŽS	https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=50827	2021-11-23	p. 134	Jei kalbėtume apie gyvūnų gerovę, manau, kad nieko bendro neturi su gyvūnų gerove tai, ką mes čia girdime, nes tie reikalavimai, kurie yra Lietuvoje, galioja visoje Europos Sąjungoje.	Gyvūnų gerovės reikalavimai Lietuvoje yra ir ES lygmeniu, todėl tinkami	Rūpesčio retorika
Seimo stenograma	Kęstutis Mažeika	LVŽS	https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=50827	2021-11-23	p. 134	Aš manau, iš tiesių reikia pasiūlyti žmonėms, kurie tikrai daug metų dirbo, investavo, kūrė, kad jie tikrai nebūtų palikti kažkur paraštėse. <-> Tikrai norėtųsi dėl tų žmonių, kad jie neliktų nežinomybėje, ir dėl tų straipsnių, kurie šiandien girdėti, kad tikrai būtų pasiūlyta, kaip jiems išgyventi, išlaikyti šeimas ir toliau tęsti gyvenimą kaimo viziją. Ačiū.	Kaimo žmonės gali likti nežinomybės, paraštėse	Saviaktimizacija
Seimo stenograma	Kęstutis Mažeika	LVŽS	https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=50827	2021-11-23	p. 134	Nes tikrai kyla klausimų, kodėl, pavyzdžiui, audinės geresnės už žąsis, iš kurių plunksnų taip pat siuvas ir striukės, ir pagalvės, ir patalynė. Turbūt reikėtų kompleksškai vertinti, gerbiameji.	Istatymas netaikomas kitiems gyvūnams	Atsakomybės peradresavimas

Lentelės sudarytoja – R. Ragaišytė.

Visa surinkta diskurso medžiaga prireikus gali būti atsiųsta kreipiantis el. paštu: ragaisyte.ruta@gmail.com.

Summary

Although non-human animal oppression is still normalized and flourishes in both our everyday non-discursive and discursive practices, new antagonisms, such as animal rights and liberation movements, seek to question and dismantle this oppression in both the public and political fields. In turn, various interest groups, increasingly pressured toward the discursive margins, respond to this challenge by mobilizing new articulatory practices aimed at maintaining their power positions within the discursive field. This study seeks to contribute to the less developed strand of critical animal and media studies by documenting and analyzing these reactions and the articulations of animal-oppressive discourse under conditions of intensified pressure from new antagonisms. The paper analyzes the case of the ban on fur farms in Lithuania, in order to understand how fur farmers and politicians who support them construct discourse and what attitudes supporting animal oppression are reproduced.

The study analyzed the discourse of fur industry representatives and politicians who did not support the ban from November 2021 to May 2025. This timeframe marks the period from initial submission of legislative amendments proposing the ban on fur farms to the ruling of the Constitutional Court, which confirmed that the ban does not contradict the Constitution of Republic of Lithuania. The analysis material consists of public statements by fur farmers and supportive politicians published on the social network Facebook, transcripts of the Seimas of the Republic of Lithuania, articles published on the news portal (including LRT.lt and other portals), video content published on the YouTube (such as conference presentations, discussions, and debates), as well as television and radio broadcasts by the national broadcaster LRT. The critical discourse analysis allowed the identification of seven discursive strategies with which discourse producers seek to maintain unequal power relations over animals. Three of these strategies – naturalization, rhetoric of concern, delegitimization of animal advocates and political institutions – correspond to discursive strategies identified in the academic literature examining Western European cases and confirm that these are universal and recognizable in the Lithuanian case as well, particularly in the context of proposing and adopting an industry ban. At the same time, the context of proposing and adopting an industry ban gives rise to additional discursive strategies that have not been conceptualized in the existing academic literature – rational criticism, intimidation, redirection of responsibility and (self)victimization – thus enabling the identification of a framework of opportunistic discursive action. The strategies revealed the aim of restricting who may participate in discourse, hollowing the concept of animal welfare and argumentative lines of reasoning from external ethical and moral implications.

The study further confirms the set of attitudes supporting animal oppression identified in the academic literature, allowing the conclusion that animal oppression is not grounded in a single ideological line but rather sustained by a multifaceted constellation of attitudes. Anthropocentric speciesist attitudes frame animals as morally inconsiderable and support a hierarchical human-animal relationship. In parallel, capitalist attitudes position animals as productive resources, and the disruption of existing norms is perceived as a threat to the capitalist order. Importantly, the efforts to maintain a position of power over animals are fundamentally related to the exclusion of groups, mainly women, who stand in solidarity with animals and are pushed into the background as subordinated “others”. This not only constrains the possibilities of advocacy, but also marginalizes women as actors lacking decision-making power, pointing to the persistence of patriarchal attitudes in both animal agriculture and politics as a shared source of animal and women’s oppression. Finally, the study contributes to revealing multilayered, intersectional mechanism of oppression – attempts to silence animal rights defenders (most often women) simultaneously function to silence animals too. The expression of the attitudes implies that even after the adoption of the ban, tension remains regarding the meaning attributed to non-human animal and their position in society, with continued efforts to sustain unfavorable consideration of other animal species.

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė: Rūta Ragaišytė

Studento pažymėjimo numeris: 2415870

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

☐ Aš **ne naudoju** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☒ Aš **naudoju** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? Clipto ir ChatGPT

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

Rūta Ragaišytė

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

- ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

- ☒ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite: Dirbtinio intelekto įrankis buvo naudotas ieškant tinkamų raktažodžių, tolimesnei akademinės literatūros paieškai mokslinių duomenų bazėse, taip pat sinonimų paieškai.

- ☒ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paaiškinkite: DI įrankis kartais buvo naudojamas stiliaus klaidų taisymui, taip pat, kaip vertėjas, pakeičiant „Google“ teikiamas vertimo paslaugas. Įrankis naudotas ištaisyti gramatines *Summary* dalies klaidas.

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paiškinkite:

5. ☒ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paiškinkite: DI įrankis buvo naudojamas sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui ir supratimui, tačiau pačiame darbe DI įrankio pateiktos sąvokų/koncepcijų apibrėžimai ar konceptų aiškinimai nėra naudojami.

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paiškinkite:

7. ☒ **Efektyvumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paiškinkite: Retkarčiais dirbtinio intelekto įrankis buvo naudojamas išnašų sudarymui reikalingu formatu, vėliau jas pakoreguojant ir tikslinant. Clipto.com įrankis pasitelktas vaizdo įrašų (konferencijų, pokalbių laidų) transkripcijai.

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paiškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paiškinkite: